

TARTU ÜLIKOOL
Loodus- ja tehnoloogiateaduskond
Ökoloogia ja maateaduste instituut
Geograafia osakond

Ragne Kasesalu

**OMAVALITSUSTE HALDUSVÕIMEKUSE JA DEMOKRAATIA MÕJU
REGIONAALARENGU TOETUSTE GEOGRAAFIALE**

Magistritöö loodusteaduste magistri kraadi taotlemiseks loodusteadustes

Juhendaja: Garri Raagmaa

Tartu 2014

Soovitan suunata kaitsmisele .....

(juhendaja allkiri)

Kaitsmisele lubatud “ “..... 2014. a.

..... õppetooli juhataja .....

(õppetooli juhataja nimi ja allkiri)

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(töö autori allkiri)

Sisukord

Lühendid	5
Sissejuhatus	6
1. Haldusvõimekuse ja regionaalpoliitika teoreetilised alused ning Euroopa kogemus	7
1.1. Kohaliku omavalitsuse haldusvõimekust mõjuvad tegurid.....	7
1.2. ELi regionaalpoliitika ja selle mõju kohalike omavalitsuste arenguvõimele.....	11
1.3. ELi toetusvahendite jaotumise ja haldusvõimekust kirjeldavate tegurite vaheline seos	14
2. Empiiriline andmeanalüüs.....	20
2.1. Metoodika.....	20
2.2. Andmete tõlgendamine.....	21
2.3. Andmete analüüsi tulemused.....	27
2.3.1. Toetuste maht ja taotluste arv	27
2.3.2. Toetuste koondumine/kobardumine	34
2.3.3. Kaugus Tallinnast ja maakonna keskusest.....	38
2.3.4. Omavalitsuse finantsvõimekus	40
2.3.5. Omavalitsusjuhtide ja arendustöötajate arv	43
2.3.6. Elanikkond ja sotsiaalne võrgustik	47
2.3.7. Faktor- ja klasteranalüüs.....	49
2.3.7.1. Parima faktormudeli leidmine.....	49
2.3.7.2. Klasteranalüüs.....	58
2.3.7.4. Koondindeksi koostamine.....	61

2.4. Arutelu ja järeldused	65
Kokkuvõte	72
Summary	75
Kasutatud kirjandus.....	78
Lisad.....	84
Lisa 1. Küsitlus.....	84
Lisa 2. Korrelatsioonimaatriks	85
Lisa 3. Omavalitsusgruppide analüüs.....	89
Lisa 4. Ühe juhiga omavalitsuste analüüs	91
Lisa 5. Indeksite genereerimine ja pingeread.....	92
Lisa 6. Omavalitsuste klasteranalüüs	114

Lühendid

EAS – Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus

EL – Euroopa Liit

ERF – Euroopa Regionaalarengu Fond

MTÜ – Mittetulundusühing

Sissejuhatus

2004. aastast on peamiselt Euroopa Liidu (EL) toetuste abiga rajatud oluline osa Eesti kohalike omavalitsuste objektidest. Ühtsuspoliitika on vormiliselt koostanud Euroopa Komisjon koostöös liikmesriikide esindustega, kuid aasta-aastalt on uurimused näidanud, et väljatöötatud poliitikate rakendamisel on regioonid kogunud erinevaid takistusi (Tatar, 2010; De Rynck and McAleavey 2001, Rodriguez-Pose and Fratesi 2004). Lääne-Euroopa institutsioonilises raamistikus välja töötatud ja funktsioneerinud põhimõtted on vähem kohaldatavad Ida-Euroopas, arvestades erinevat sotsiaal-majanduslikku olukorda, demokraatiat, osalusdemokraatia kultuuri ja valitsusväliste sektori väikest kogemust, traditsioonilist sõltuvust riigist (keskvalitsusest) ja nõrku kohalikke haldusstruktuure (Raagmaa, Kalvet, Kasesalu 2013, lk 789). Pigem on Euroopa Liidu struktuuritoetused süvendanud regioonide sotsiaalset ja ruumilist erinevust (Raagmaa 2014, ilmumas).

2004.aastal ühines Eesti Euroopa Liiduga ning on sellest ajast alates sisemiste regionaalsete probleemidega võidelnud (Tatar 2010). Euroopa Liidu regionaalpoliitika ellurakendamisel ning toetusvahendite taotlemisel ja kasutamisel on põhiliseks takistuseks olnud kohalike omavalitsuste madal haldusvõimekus (Tatar 2010, Lorvi 2013). Euroopa Liit on perioodil 2000-2013 eraldanud Eestile 5,4 miljardit eurot toetusraha, mis on suunatud eelkõige majanduse, hariduse, infrastruktuuri ja keskkonna edendamiseks (Rahandusministeerium), aga ka haldusvõimekuse ja demokraatia arendamiseks.

Uurimustöö eesmärgiks on analüüsida omavalitsuste haldusvõimekuse ja sisedemokraatia mõju regionaalarengu toetuste taotlemise edukusele ja geograafiale.

Uurimustöö otsib vastuseid järgmistele uurimisküsimustele:

1) Millised tegurid mõjutavad omavalitsuste haldusvõimekust?

2) Kuidas on regionaalarengu toetused perioodil 2004 - 2013 Eesti omavalitsuste vahel jaotunud?

Kasutatud on Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS) 2004 - 2013 regionaalarengu toetuste andmebaasi – 13 toetusmeedet, mida rahastati riiklikest, Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF) ning muudest Euroopa rahastusallikatest.

Töö teoreetilises osas vaadeldakse, millised tegurid iseloomustavad haldusvõimekust ning antakse ülevaade Euroopa Liidu üldise ühtsuspoliitika kujunemisest ning rakendamise tulemustest. Empiirilises osas analüüsitakse haldusvõimekuse mõjutegurite rolli regionaalarengu toetuste jaotumisele ning omavalitsuste haldusvõimekuse kujunemisele. Meetodina kasutatakse faktor- ja klasteranalüüsi.

1. Haldusvõimekuse ja regionaalpoliitika teoreetilised alused ning Euroopa kogemus

1.1. Kohaliku omavalitsuse haldusvõimekust mõjuvad tegurid

Haldusvõimekust kirjeldatakse läbi erinevate avaliku halduse printsiipide (OECD 2000), mis hõlmavad selliseid dimensioone nagu usaldusväärsus ja ennustatavus, avatus ja läbipaistvus, vastutus, tõhusus ja mõjus, mida on raske kui mitte võimatu üheselt mõõta. Haldusüksuste võimekus hõlmab võimet reguleerida sotsiaalseid suhteid ning jagada ja kasutada ressursse määratud viisidel (Midgal 1988).

Euroopa Liidu liikmesriikide ja regionaalpoliitika mõistes seostub institutsionaalne ja administratiivne haldusvõimekus avaliku sektori struktuuriüksuste võimega tuvastada ja lahendada tegevuste elluviimisega seonduvaid probleeme. Negatiivses võtmes toob haldusvõimekuse hindamine välja haldusüksuste möödalaskmisi ja võimekuse piiranguid (EC 2005).

Eesti kohalike omavalitsuste roll ja kohustused on määratletud kohalike omavalitsuste korralduse seadusega (Riigiteataja), kuid rolli elluviimise suutlikkusega on probleeme (Tõnisson 2006). Uurimustöö seisukohalt on olulisim määratleda omavalitsuste võimekust mõjutavad faktorid, mis omavad seost ELi toetuste taotlemise võimekusega: kui palju mängib rolli omavalitsuse füüsiline asend võrreldes sotsiaalse ruumiga, kui suurt mõju avaldab omavalitsuse juht ning kui palju aitab kolmanda sektori aktiivsus kaasa omavalitsuse haldusvõimekuse kasvule.

Tatar (2010) toob oma artiklis põhiliste administratiivvõimekust ning sellega seonduva ELi toetuste taotlemise võimekuse mõjufaktoritena välja omavalitsuste suuruse, asukoha regioonis (keskus-ääremaa probleem), koostöö teiste omavalitsuste ja organisatsioonidega. Milio (2007) leiab, et administratiivset võimekust ja seeläbi ka ELi toetuste taotlemist ja kasutamist mõjutavad enim organisatsiooni suurus ning valitsuse stabiilsus. Ebastabiilsusel on tugev mõju juhtimise järjepidevusele, samuti planeerimise täpsusele ning järelvalvele (Milio 2007, lk 435).

Füüsilise ruumi kontekstis on oluline vaadata ka haldusreformi muutusi ja selle mõju omavalitsuste võimekusele. Drechsler (2000) leiab, et ühinemiste tulemusel tekkivad suuremad üksused ei lahenda omavalitsuse probleeme, sest inimeste juhtimine ja kommunikatsioon on suures üksuses keerukam. Väike ja kompaktne territoorium soosib sotsiaalsete võrgustike tekkimist (Raagmaa 2002, lk 73), samuti on väiksemad üksused reageerivamad kohalikele vajadustele (Tatar 2010, lk 219). Tatar (2010, 219) leiab, et Eesti regionaalpoliitika on ehitatud keskus-perifeeria probleemi ümber. Eesti mastaabis on elanike seisukohast väikestel ja kompaktsetel omavalitsustel nii eeliseid kui ka puudusi – elukeskkond väljaspool linna, kuid vähe töökohti ning puudulikud avalikud teenused. Töökohtade, ettevõtluse arengu ja konkurentsivõime positsioonilt (sh konkurents ELi toetusvahenditele) vajavad väikesed omavalitsused paindlikumat rahastamist ja kohaliku elu arendamist (nt kaugtöökohtade loomise toetamine, pere-ettevõtete areng, toetavate infrastruktuuride rajamine ettevõtluse arenguks). Seni koonduvad ressursid ja innovatsioon piirkondadesse, kus on rohkem tarbijaid ja töäjõudu. Näiteks moodustas Harju maakonna sisemajanduse kogutoodangu produkt (SKT) 2009.aastal 61,1% Eesti SKT-st ning see trend on jätkuv (Raagmaa et al 2013).

Vaatlen omavalitsuste võimekust määravaid tegureid lisaks füüsilise ruumi faktorile ka sotsiaalse ruumi ja kapitali seisukohast. Omavalitsuste administratiivne võimekus sõltub paljuski omavalitsuste kohalike elanike arvust (Lorvi 2013, lk 101). Lorvi viitab oma artiklis Geomedia omavalitsuste võimekuse indeksile, mis toob välja, et võimekus langeb järsult omavalitsustes, kus on elanikke alla 3000. Samuti on kalduvus madalamale võimekuse indeksile piiriäärsetel omavalitsustel (Geomedia 2011, lk 21). Samas väidab Larsen (2002, lk 320), et väikestes omavalitsustes on lihtsam kohanduda kohalike vajadustega ning kodanikud on rohkem huvitatud kohalikust poliitikast.

Lisaks kohalikele elanikele mängib omavalitsuse võimekuse hindamisel rolli omavalitsuse administratiivse üksuse võimekus. Organisatsioonide administratiivset võimekust seostatakse enamasti töötajate hulga ja oskustega. Erinevate riikide võimekust mõjutavad riigi ajalugu, institutsionaalne ja sotsiaalne võrgustik (Milio 2007, lk 435). Teised autorid (Mentz 1997; North, 1992, viidatud Milio 2007 järgi) väidavad, et administratiivne võimekus seostub personali võimekusega, kuna kõik administratiivsed üksused on komplekteeritud riigiteenistujatega ning kokkuvõttes määrab teenuse osutamise kvaliteedi just personal. Omavalitsuse administratiivse võimekuse taseme eest vastutab omavalitsuse juht. Organisatsiooni juht on süsteemi keskne osa, mis juhib süsteemi seatud missiooni ja eesmärkide täitmise suunas ning õiged organisatsiooni juhid võtavad muutusi võimaluste, mitte ohtudena (Jreisat 2011, lk 143). Juhtimine võib olla põhiline organisatsiooni arengu ja innovatsiooni suunas viiv jõud või ka suurim takistus muutuste suhtes (ibid., lk 143). Omavalitsuse juhi roll on Eesti mastaabis olulise tähendusega. Eelkõige omab juhi roll suurt tähendust väikeses omavalitsuses, kus vallavanem on nii projektiideede genereerija, partnervõrgustiku looja kui ka toetustootluse koostaja. Väikestes maaomavalitsustes ettevõtluse meelitamisel piirkonda ning uute töökohtade loomisel on omavalitsuse juhi oskustel määrav roll (Raagmaa 2001).

Oluline tegur omavalitsuste haldusvõimekuse loomisel ja kasvatamisel on avalikkuse tugi ja usaldus ning üldine sotsiaalne kapital. Sotsiaalse kapitali mõju majanduslikule arengule mängib kõige rohkem rolli usalduses (Francois 2002). Usalduslike suhete alusel tekivad suhtlusvõrgustikud (Lackowska-Madurowicz&Swianiewicz 2013), mille üheks vormiks on kolmanda sektori organisatsioonid. Väikese usaldusega organisatsioonides korvatakse

usalduse puudumine liiga keerukate protseduuride ja üleliigse bürokraatiaga (Lackowska-Madurowicz&Swianiewicz 2013, lk 1413). Liiga madal ja ka liiga kõrge sotsiaalsete kontaktide hulk ei soosi efektiivset poliitikat. Pikas perspektiivis on sotsiaalsete suhete ja võrgustike positiivne mõju planeerimisele ja ELi toetusvahendite taotlemisele nendes regioonides, kus otsused on vastu võetud avatud arutelu ja konflikti keskkonnas (Lackowska-Madurowicz&Swianiewicz 2013, lk 1413). Eesti mastaabis võib paralleelse luua järgmiselt: väikestes omavalitsustes, kus kõik tunnevad kõiki, on inimsuhetel arengule pikas perspektiivis pärssiv toime. Soov mitte astuda konflikti oma suhtevõrgustiku osapooltega, võib kallutada otsuseid populismi suunas.

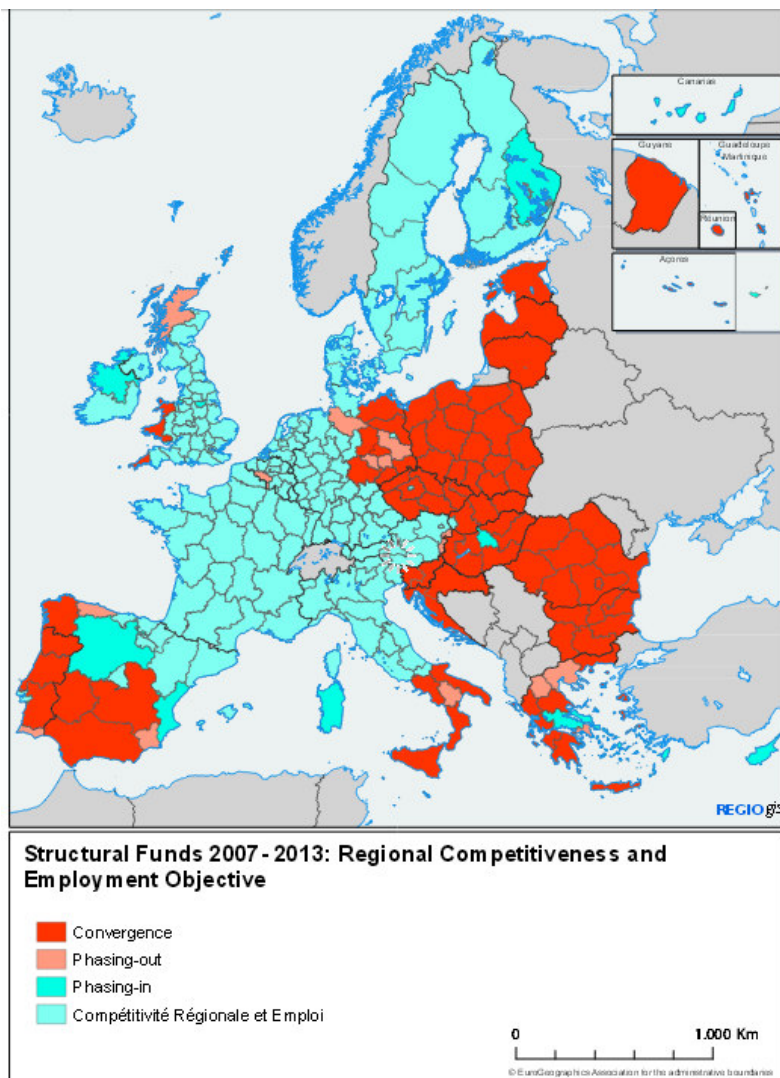
Sotsiaalne elu kujundab olulisi sotsiaalseid struktuure alates ametlikest institutsioonidest kuni mitteametlike suhtlusvõrgustikeni välja (Raagmaa 2014, ilmumas). Võrgustumine on lihtsamini saavutatav väikestes üksustes. Väikseid üksusi iseloomustab mitteformaalne suhtlemine ja põimunud eliit, mis võib viia efektiivse valitsuse ja valitsusväliste osapoolte suhtluseni (Kattel, Randma-Liiv, Kalvet 2011, lk 10). Usaldus omavalitsuse vastu annab kodanikele julgust luua kodanikuühendusi ning sisaldab ka soovi teha ühiselt midagi oma kodukandi heaks. Seega kui säilib avatud keskkond arutelude ja debati osas, saab kolmas sektor anda tugeva panuse omavalitsuse arengusse.

Elanike toetus ja usaldus nii riigi kui ka omavalitsuste juhtimise suunas on üheks demokraatia põhitõeks. Demokraatia põhimõteteks on rahva toetus valitsusele, kontroll institutsioonide tegevuse üle, toimivad õigusnormid ja võimekus tõhusalt riiki juhtida (Olsson 2011, lk 6). Euroopa Liidu vaatevinklist on demokraatia tase uute liikmesriikide vastuvõtmisel määrava tähtsusega. ELi peab oluliseks liikmesriigi poliitilisi tingimusi (võime võtta omaks ELi seatud tingimusi demokraatia arendamiseks), majanduslikku arengut (parem haridus, vähem vaesust, oskuslik avalik teenistus) ja piiriülest suhtlemist (investeeringud, turism, teaduskoostöö vms) (Schimmelfennig & Scholtz 2008). Demokraatia kohalikes omavalitsustes hõlmab kaasatust, vastutust, avalike teenuste pakkumise võimekust, ressursside efektiivset kasutust ning võimu üleandmise määra (Blair 2000, lk 22). Demokraatia mõju haldusvõimekusele uuritakse siinse töö empiirikas läbi erakondade arvu volikogus ning omavalitsuse juhi vahetumise tiheduse.

Kokkuvõtvalt käsitleti haldusvõimekust kirjeldavas peatükis määravate teguritena omavalitsuse suurust, asukohta regioonis, administratiivse üksuse võimekust (sh töötajate kompetentsid ja juhi roll), sotsiaalset kapitali, valitsuse stabiilsust, usaldust valitsuse vastu ning demokraatia taset.

1.2. ELi regionaalpoliitika ja selle mõju kohalike omavalitsuste arenguvõimele

Euroopa Liidu regionaalpoliitika eesmärgiks on tasakaalustada ja ühtlustada Euroopa Liidu liikmesriikide arengut ning tõsta seeläbi Euroopa Liidu kui tervikliku majanduspiirkonna konkurentsivõimet (Euroopa Liidu struktuuritoetus). Euroopa Liidu regionaalpoliitika elluviimiseks jagatakse liikmesriikidele struktuuritoetusi läbi erinevate fondide. Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF) ja Euroopa Sotsiaalfond (ESF) on struktuurifondid, neile lisandub Ühtekuuluvusfond (ÜF) (Euroopa Liidu struktuuritoetus). Perioodil 2000 - 2006 suunati regionaalpoliitikasse 34,4% ELi eelarvest, aastatel 2007 - 2013 aga hõlmab regionaalpoliitika 36% Euroopa Komisjoni eelarvelistest vahenditest (Joonis 1). Eestile oli aastatel 2007 – 2013 struktuuritoetusena ette nähtud kokku 3,4 miljardit eurot (53,3 miljardit krooni) (Euroopa Liidu struktuuritoetus). ELi regionaalpoliitika eesmärgiks on muuta regioonid konkurentsivõimelisemaks ning luua paremaid töökohti (EU Treaty 2010).

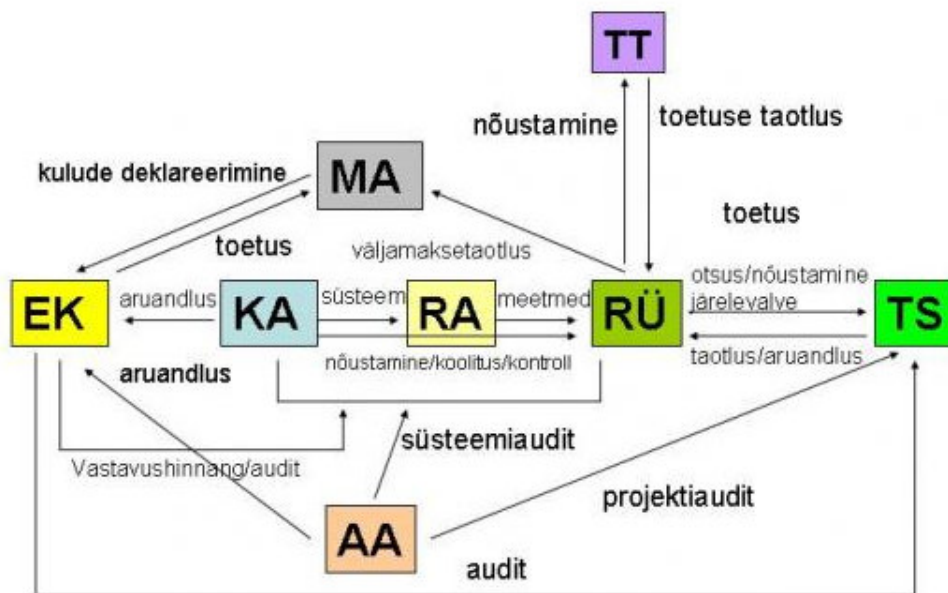

Joonis 1. ERF 2007 - 2013 toetuste jaotamise piirkonnad konkurentsivõime ja tööhõive alusel (Allikas: EC)

Mitmed ELi regionaalpoliitika mõju uurinud autorid (Tatar 2010; DeRynck & McLeavey 2001, Rodriguez-Pose & Fratesi 2004) on leidnud, et olenemata suurtest regionaalpoliitikale tehtud kulutustest ei ole Euroopas viimase kahe kümnendi jooksul regionaalsed erinevused riikide sees vähenenud, vaid on isegi suurenenud. Euroopa Liidu regionaalpoliitilised eesmärgid on jäänud saavutamata ning ressursside suunamine ja kasutus on olnud ebaefektiivsed (Raagmaa, Kalvet, Kasesalu 2013, lk 788). Sellest tulenevalt Euroopa planeerimine ei koondunud ühtlalt, vaid pigem kandub üle

erinevatesse protsessidesse ja formaatidesse Euroopa rahvaste sügavalt juurdunud poliitiliste, erialaste ja administratiivkultuuriliste ja struktuursete erinevuste tagajärjel (Stead & Cotella, 2011, lk 13).

Ühtsuspoliitika edendab koostööd ja konkurentsi regioonide vahel, kokkulepped saavutatakse kompromissi leidmisega erinevate osapoolte seisukohtade vahel. Samas pideva Euroopa Komisjoni, liikmesriikide ja regioonide vahelise suhtluse ja surve tulemusena tõlgendatakse ELi poliitikaid erinevalt, mille kõrvaltulemusena hõlgustuvad elluviivate institutsioonide tegevuspiirid ja kompetentsid (Sellar & McEwen 2011, lk 301). Joonisel 2 on esitletud EL toetuste suunamise protsess liikmesriiki, mis kirjeldab mitmesuunalisi ja korduvaid osapooltevahelisi suhtlusi.

Joonis 2. EL poliitikate elluviimise protsess läbi toetuste taotlemise (Allikas: <http://www.struktuurifondid.ee/kuidas-struktuuritoetust-eraldatakse/>; Rahandusministeerium)

EK – Euroopa Komisjon, KA – korraldusasutus, JM – juhtministeerium, RA – rakendusasutus, RÜ – rakendusüksus, AA – auditeeriv asutus, MA – makseasutus, TS – toetuse saaja, TT – toetuse taotleja.

Lääne-Euroopa institutsioonilises raamistikus välja töötatud ja funktsioneerinud põhimõtted on ilmselt kohalikele regioonidele vähem kohaldatavad, arvestades (1) erinevat sotsiaal-majanduslikku olukorda ja rahaliste vahendite puudumist; (2) demokraatiat, osalusdemokraatia kultuuri ja valitsusväliste sektori väikest kogemust, (3) traditsioonilist sõltuvus riigist (keskvalitsusest) ja nõrku kohalikke haldusstruktuure ja (4) sotsialistliku perioodi teadmiste ja kogemuste kasutamist poliitika kujundamisel. Samuti on suurem mõju juhtimisel - edu regionaalpoliitikas on suures osas tuginenud regionaalministrite võimekusele, nende võimele teha koostööd teiste ministeeriumidega ja kombineerida erinevaid ressursse (Raagmaa, Kalvet, Kasesalu 2013, lk 789).

Eelnimetatud ühtlustumisprobleemide lahendamiseks riiklikul tasandil pakutakse lahendusena välja omavalitsusüksuste regionaalset koostööd ja innovatsiooni arendamist ning seda, et ELi poliitilistele põhimõtetele vastamiseks peavad kohalikud omavalitsused koostööd tegema (Thorallsson & Wivel 2006; Kattel, Randam-Liiv, Kalvet 2011).

1.3. ELi toetusvahendite jaotumise ja haldusvõimekust kirjeldavate tegurite vaheline seos

Euroopa Liidul on oluline positsioon liikmesriikide haldusvõimekuse ja demokraatia suunamisel. Tõhus ELi poliitika rakendamine on liikmesriikidelt eeldanud kohalike süsteemide kooskõlla viimist ELi tavade ja normidega, milles rõhutatakse, kui oluline on seejuures regionaalsete ja kohalike omavalitsuste roll (Tatar 2010). Ühtsuspoliitika rakendamisel on esile kerkinud kohalike omavalitsuste haldusvõimekuse probleemid ja puudujäägid, mis avaldab mõju ka ELi toetuste kasutamisele (ibid.). ELi regionaalpoliitika rakendamisel hinnatakse eelkõige liikmesriikide toetusvahendite kasutamise tulemuslikkust ning nõutud kriteeriumitele vastavust. Sellele viitavad ELi toetusvahendite jagamise

määrused. Samas ei ole vähemoluline toetusi taotlevate regioonide oskus esitada rahastajale sisukaid ning konkurentsivõimelisi projektitaotlusi. Kui puudub oskus, võimalus või tahe esitada pädevaid toetustaotlusi, siis ei saa ka rääkida võimekusest toetusprojektide elluviimisel. Potentsiaalsed toetuse saajad (suures enamuses kohalikud ja regionaalsed üksused) peaksid olema võimelised taotlema toetusi realselt kohaldatavatele projektidele. Seega mitte ainult keskvalitsuse institutsioonide toetuste kasutamise võimekus ei ole oluline, vaid tuleb arvestada ka kohalike ja regionaalsete üksuste võimekusega taotleda toetusi, mida mitmel juhul reguleeritakse tsentraalselt (Tatar 2010, lk 205).

Ühtsus- ja regionaalpoliitikat viiakse ellu toetusvahendite kaudu, mille taotlemisel ja kasutamisel on regioonid silmitsi seisnud erinevate takistustega. ELi toetusvahendite taotlemise tulemuslikkust mõjutavad organisatsioonist tulenev vähene oskusteave projektide kirjutamisel, projektide koostamiseks vajalike ressursside alahindamine, tegevuste elluviimise võimekuse ülehindamine hindamiskomisjonile mulje avaldamiseks, sihtgruppide vale valik, omafinantseeringuks vajaliku rahastuse puudumine, partnerlusprojektides partnerite mitte-kaasamine taotluste koostamisse, partnerite vahelised erimeelsused vastutuse ja finantsvahendite jagamisel (Bocean 2012, lk 128). Lisaks sisemistele teguritele peab arvestama ka mitmete väliste teguritega: valitsuse selge ELi toetusvahendite kasutamise strateegia puudumine, EL projekte elluviivate institutsioonide administratiivne suutmatus, pettused, mis viivad kogu rahastussüsteemi peatumiseni, majanduskriisist tulenev kasusaajate omafinantseerimise võimekuse vähenemine ning institutsioonide bürokraatia, mis viivad projekti aja pikenemiseni (Bocean 2012, lk 129). Eesti kohalikele omavalitsustele on omane postkommunistliku haldamise tunnused: ebastabiilsus, kehv strateegiline planeerimine ja poliitika analüüs, elluviimise puudulikkus ja väline mõju (Tatar 2010). Kohalikel omavalitsustel ei ole piisavalt oskusi ja teadmisi ressursside parimaks kasutamiseks ja olemasoleva olukorra parandamiseks vajaliku strateegia loomiseks (Tõnisson 2006, lk 83).

Õigluse ja tõhususe mõistes peaksid regionaalarenguks suunatud toetused järgima enam abi vajavate üksuste geograafilist paiknemist (Crescenzi & Rodriguez-Pose 2011, lk 152). Straumanis ja Rozite (2012, lk 175) hinnangul EL toetused ja investeeringud klasterduvad (vaadeldud Läti näitel). Läti näitel on ELi toetused koondunud sinna, kuhu on tehtud ka

enim kinnisvarainvesteeringuid. Antud fakt näitab, et ELi toetused on investeeritud piirkondadesse, mis on konkurentsivõimelised ja atraktiivsed kinnisvaraarendusi ligi meelitama. Mitmed uurimused on näidanud, et EL regionaalpoliitika rakendamine ei ole vähendanud Eesti omavalitsuste majanduslikku konkurentsivõimet väljaspool Tallinna ja Tartu linna (Kalvet 2011). Perioodil 2007 – 2013 olid 46% toetustest planeeritud pealinna regiooni (Raagmaa *et al* 2013). Antud kontekstis töötab ELi ühtekuuluvuspoliitika vastu algsetele põhimõtetele muuta regioonid konkurentsivõimelisemaks ning luua paremaid töökohti (Straumanis&Rozite 2012, 175).

Vaadates finantsvõimekust ELi toetusvahendite kasutamise võtmes, siis on Ida-Euroopa ja ka Eesti omavalitsuste probleemiks omafinantseerimise võimaluste vähesus (Lorvi 2013; Devčić & Cini 2011; Jermolajeva 2007). Kohalik omavalitsus peab projekti elluviimiseks eelnevalt ise tasuma tegevuste eest (alates planeeringutest-ehitusprojektidest kuni ehitamiseni välja) (Devčić & Cini 2011, lk 983), mida rahastatakse tagantjärele. Siinjuures on oluline vaadata omavalitsuste laenuvõimekust (Lorvi 2013, lk 118), kuna suurel osal omavalitsustest puuduvad võimalused oma vahenditest projekti tööde teostamise eest tasuda. Lorvi väidab, et väiksed omavalitsused (elanikke alla 5000) ei ole saanud kasutada ELi struktuurifondide toetusi sama efektiivselt kui suured omavalitsused (elanikke üle 5000), sest nende administratiivne võimekus on olnud nõrgem ning nende omafinantseerimise võimalused ei ole olnud piisavad. Samas võidavad väikeste omavalitsuste maksumaksjad toetustest rohkem (Lorvi 2013).

Selleks, et koostada kvaliteetseid projekte, on vaja haritud ja teadlikke inimesi nii riiklikul kui ka regionaalsel tasandil. Lorvi (2013) uuring Eesti omavalitsuste haldusvõimekusest näitab, et alates Eesti ELi-ga liitumisest on omavalitsused palganud spetsiaalselt projektide kirjutamise ja juhtimisega tegelevaid ametnikke, panustanud oma töötajate projektikirjutamise ja juhtimise koolitustesse ning ostnud sisse projektikirjutamise ja juhtimise teenuseid. Parimad näited ELi vahendite ligitõmbamises ja kasutamises pärinevad organisatsioonidelt, kes süstemaatiliselt investeerivad oma töötajate koolitamisest (Devčić & Cini 2011, lk 989). Vaadeldes Poola kogemusi (Devčić & Cini 2011), võib öelda, et esitatud on hulganisti projekte ja kasutusse võetud suur hulk EL toetusvahendeid, kuid projektide ettevalmistamisse on jätkuvalt kaasatud vaid kitsas ring inimesi (Devčić & Cini

2011, lk 982). Eesti mastaabis, kus spetsialistide hulk on limiteeritud (Tatar 2010, lk 209), on samade inimeste kaasamine erinevatesse projektidesse üsna tõenäoline. Koostöö omavalitsuste vahel projektide teostamisel võib tähendada ka ühise inimressursi kasutamist. Rahva osalus otsustusprotsessides koos valitsuse vastutusega on oluliseks demokraatia taseme määrajaks (Blair 2000). Oskustega arendustöötajate puudumisel kasutavad Eesti omavalitsused aktiivselt omavalitsuse tegemistes kaasa löövate kolmanda sektori ühingute abi. Kui ELi-ga ühinemiseel ajal iseloomustas Eesti elanike osalust kolmanda sektori tegevuses apaatia ja kompetentsi puudumine huvigruppide töös osalemiseks (Lepa et al 2004), siis käesoleval ajal võib täheldada kasvavat trendi aktiivsete EL vahenditest toetust saavate rohujuuretasandi organisatsioonide tekkimisel (Raagmaa 2014, ilmumas), kes panustavad ka kohalike omavalitsuste tegevustesse. Lorvi (2013, lk 111) uuringust selgub, et küsitletud omavalitsused andsid üldises plaanis koostööle MTÜdega ELi toetuste taotlemisel positiivse hinnangu. ELi struktuurifondide toetusvahendeid jaotavate organisatsioonide hinnangul on kolmanda sektori organisatsioonid kogunud palju kogemusi projektide elluviimisel.

Eesti mastaabis on omavalitsuste haldusvõimekuse ja EL toetusvahendite seost analüüsitud mitme autori poolt (Lorvi 2013, Tatar 2010, Raagmaa et al 2013). Praktikas on välja töötatud siseministeriumi poolt tellitud kohalike omavalitsuse võimekuse indeks (Geomedia 2011, 2013). Võimekuse indeks vaatlleb kuute valdkonda: linna või valda moodustav rahvastik ja maa, kohaliku majanduse tugevus ja mitmekesisus, linna või valla elanikkonna heaolu, finantsolukord, organisatsiooni tugevus, avalike teenuste maht ja mitmekesisus (Geomedia 2013). Võimekuse indeks vaatlleb investeerimisprojektide seisukohast omavalitsuste omafinantseerimise võimekust (põhitegevuse tulude ja kulude vahe), kuid siseriiklike või ELi toetuste kasutamist indeksi genereerimisel ei kasutata.

Uurimustöö seisukohast otsin seost omavalitsuste haldusvõimekuse ning regionaalarengu toetuste vahel ning üheks võimaluseks selle kirjeldamisel on leida käsitletavate andmete alusel koondindeks, mis seob omavahel toetused ja haldusvõimekust kirjeldavad tegurid.

Polinado (2000) on konstrueerinud avaliku sektori võimekuse indeksi riikidele, kasutades selleks rahvusvaheliselt koostatud uuringuid ja avalikke andmebaase. Tema lähenemiseks

oli lihtsustamise mõttes kõikide indikaatorite taandamine kümne palli skaalale. See võimaldab lisada uusi indikaatoreid ja leida keskmisi väärtusi. Koondindeksi väljatöötamiseks on antud kõikidele alaindeksitele võrdsed kaalud ning leitud nende keskmised. Milio (2007) analüüsib Itaalia kahe regiooni administratiivset võimekust EU toetuste kasutamise taustal. Metoodiliseks lähenemiseks on Institutional Development Framework (IDF). Selle alusel jagatakse indikaatorid nelja arengufaasi ning lõpphinnangu saamiseks leitakse komponentide keskmine.

Uurimustöö raames toetun Polinado (2000) lähenemisele ning leiame koondindeksi alaindeksite keskmisena.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kuigi Eestis on sarnaselt teistele Euroopa riikidele olnud probleeme ELi ühtsuspoliitika rakendamisel ja poliitikad pole tervikuna toetanud reaalseid olusid, mängib ELi toetusvahendite omavalitsuste vahel jaotumisel olulist rolli omavalitsuste juba välja kujunenud haldusvõimekus. Tuginedes teooriale uurin edasises analüüsis, milliste haldusvõimekust kirjeldavate faktorite kombinatsioon tagab omavalitsusele edu ELi toetuste taotlemisel.

Alljärgnev osa toob esile kogu uurimustöö aluseks olevate küsimuse – **millised tegurid mõjutavad Eesti kohalike omavalitsuste EL struktuurivahendite taotlemise edukust?** – analüüsi.

Siinjuures vaatlen eelkõige just toetusvahendite taotlemise võimekust, jättes kõrvale toetusvahendite kasutamise tulemuslikkuse.

Teoriast ja uurimisküsimusest tulenevad empiirilise analüüsi läbiviimiseks alljärgnevad hüpoteesid:

1) Suurema elanikkonnaga omavalitsused on edukamad taotluste koostajad ja toetussummade saajad;

- 2) Suurema tulumaksu laekumisega elaniku kohta, kasumlikumad ja väiksema võlakooomusega omavalitsused on võimekamad toetuste saajad, kuna omavad rohkem ressursse omafinantseeringuks ning saavad ka rohkemaid projekte ellu viia;
- 3) Suurem kõrgharitud elanike osakaal tagab suurema hulga positiivseid;
- 4) Suurem hulk MTÜsid viitab kolmanda sektori aktiivsusele ning suuremale panusele edukate taotluste kirjutamisel;
- 5) Suurem arv parteisid volikogus tagab suurema kaasatuse ja seeläbi edukamad tulemused toetuste taotlemisel;
- 6) Pikaajalise juhi juhitud omavalitsused on stabiilsemad ja saavad rohkem toetusi;
- 7) Tallinnale lähemal asuvate omavalitsuste toetuste taotlemise võimekus on suurem, sest tulumaksu laekumine elaniku kohta on suurem ning sellest tulenevalt on omavalitsusel suurem võimekus teostada ja kaasrahastada projekte;
- 8) Väiksem kaugus maakonnakeskusest tagab suurema elanikkonna ja seeläbi rohkem ressursse toetuste taotlemiseks (kõrgharitud osakaal, tulumaksu laekumine).

Uurimisküsimuse ja hüpoteeside uurimiseks viiakse empiirilises analüüsis läbi kvantitatiivne andmeanalüüs, mille eesmärgiks on leida seoseid haldusvõimekust kirjeldavate tegurite ja toetuste jaotumise vahel.

2. Empiiriline andmeanalüüs

2.1. Metoodika

Empiirilise analüüsi tarbeks kasutasin olemasolevaid andmebaase (EAS, Statistikaamet, Rahandusministeeriumi aruanded) ning viisin läbi lühiküsitluse meili teel. Seega üheks andmete kogumise meetodiks oli küsitluse läbiviimine ja teiseks olemasolevate andmete analüüs. Struktureerimata intervjuu võimaldas vastajatel lisaks küsitud infole anda ka selgitusi ja põhjendusi. Küsimustele oli juurde lisatud ka selgitus ning garanteeritud võimalus küsida täiendavat infot. Küsitluse saatsin meili teel laiali kõikidele 2013.aasta alguses eksisteerinud omavalitsustele. Küsitlusele vastas 80% küsitletutest.

Andmete analüüsi meetodina kasutasin statistilise andmeanalüüsi programmi SPSS (*Statistical Package for Social Science*) korrelatsioonianalüüsi, faktoranalüüsi ja klasteranalüüsi meetodeid ning andmetöötlusprogrammi Microsoft Excel. Toetuste geograafilise jagunemise kuvamiseks kasutati Mapinfo kaardirakendusprogrammi ning Maa-ameti aluskaarte.

Korrelatsioonanalüüsi kasutati toetuste võimekuse indeksi ja teiste haldusvõimekust kirjeldavate tegurite vahelise seose olulisuse kirjeldamiseks. Faktoranalüüs valiti eesmärgiga tuvastada ühisosa omavad tunnused ning moodustada nende põhjal uued ühist laiemat aspekti kirjeldavad faktorid. Faktoranalüüs võimaldab paljude üksikindikaatorite info koondada – väheste uute tunnuste, faktorite, leidmine nii, et lähtetunnuseid saab ligikaudselt, aga võimalikult hästi faktorite kaudu esitada. Faktoranalüüsi kaudu on võimalik moodustada üldisi indekseid (Jae-on&Mueller, 1978). Uurimistöö kontekstis on oluline teada, millised tunnuste grupid moodustuvad ning selle alusel kirjeldada nähtamatud mõjufaktorid. Klasteranalüüsi kasutati faktoranalüüsi tulemuste võrdlemiseks ning omavalitsuste grupeerimiseks haldusvõimekuse näitajate alusel.

Omavalitsuste andmete võrdlemiseks Excelis jaotasin valitud näitajate tunnused viide kvintiili. Kvintiili alusel vaatlemine võimaldab võrrelda ebahürtlase jaotusega tunnuseid ning tuua esile tugevamate, keskmiste ja nõrgemate näitajate grupid.

2.2. Andmete tõlgendamine

Käesolevas analüüsis on kirjeldatud 226 omavalitsuse võrdlusandmeid. Kõikide andmete puhul on aluseks võetud periood 2004 - 2013. Analüüs käsitleb kõiki omavalitsuste ühinemisi, mis toimusid enne 2013.aastat.

Valituks osutusid andmed, mis teooria peatükis käsitlust leidsid, mis isiklikult huvi pakkusid ning mille andmed kättesaadavad olid. Elanikkonna kirjeldamiseks analüüsitakse elanikkonna suurust (rahvaarv perioodil 2004 - 2013; rahvaarvu muutus perioodil 2004 - 2013 (%)), andmed pärinevad Statistikaameti andmebaasist stat.ee), millele lisasime kõrgharitude (rahvaloenduse andmed 2011, Statistikaamet), tööaliste ja pensioniealiste osakaalu (2004 - 2013, Statistikaamet). Omavalitsuse finantsvõimekust analüüsitakse tulumaksu laekumise (2004 - 2013), netovõlakooormuse (2004 - 2012) ja põhitegevustulemi (kasum) (2004 - 2012) alusel. Andmed pärinevad Rahandusministeeriumi kohalike omavalitsuste eelarvearuannetest (fin.ee). Füüsilise keskkonna mõju väljaselgitamiseks vaadeldakse omavalitsuste kaugust Tallinnast ja maakonna keskustest piki maanteed kilomeetrites ning sõidu pikkust Tallinnasse minutites (Google Maps). Omavalitsuse juhi mõju kirjeldamiseks analüüsitakse omavalitsuse juhtide arvu perioodil 2004 - 2013 (va 2013.aastal toimunud kohaliku omavalitsuse valimised, küsitlus), viimase juhi ametisoldud aega (va 2013.aasta valimiste raames toimunud juhi vahetus, küsitlus), 2005. ja 2009.aasta kohalike omavalitsuste valimiste tulemusena volikogudesse kuulunud erakondade arvu (valimised.ee), viimase omavalitsusjuhi sugu ja vanust (va 2013.aastal toimunud valimiste tulemusel vahetunud juht, omavalitsuste veebilehed). Kolmanda sektori mõju vaadeldakse äriregistris registreeritud MTÜde alusel 1000 elaniku kohta (Äriregister).

Eelnevalt nimetatud haldusvõimekuse mõjutegureid analüüsitakse koos ELi poolt perioodil 2004 - 2013 regionaalarenguks jaotatud toetustega. Toetuste andmed pärinevad 13 rahastusprogrammi kohta EASlt.

Analüüsis on vaadeldud nii Eesti siseriikliku rahastusega programme kui ka ERF programme, mida koordineerivad Siseministeerium ning Majandus- ja

Kommunikatsiooniministeerium. EASi poolt edastatud andmed sisaldasid teavet positiivselt rahastatud projektide arvu ja toetussumma mahu kohta. Alljärgnevalt on loetelu käsitusalaalustest toetusmeetmetest (andmed pärinevad EASi kodulehelt eas.ee).

Riikliku rahastusega toetusmeetmed (ei pärine Euroopa Liidust):

1) Väikesaarte programm

Programmi eesmärk on kaasa aidata väikesaarte kogukondadele osutatavate esmatähtsate teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi tõstmisele ning väikesaarte traditsioonilisele oskusteabele tuginevale majandustegevusele. Väikesaarte arengu programmi raames mõistetakse esmatähtsate teenustena mandri- ja saarevahelisi transpordiühendusi (sh ühendust saarekeskuse ja sadama vahel), hoolekande- ja tervishoiuteenuseid, esmatarbevahendite, toidu, elektri, joogivee ja kütuse kättesaadavust, jäätmemajandust, juurdepääsu alg- ja põhiharidusele, päästeteenuseid, sideteenuseid. Toetusi taotlesid kohalikud omavalitsused, MTÜd, SAd, ettevõtjad ning juriidilised isikud, kelle üheks asutajaks on riik või kohalik omavalitsus.

2) Väikesadamate toetamise programm

Programmist taotlesid toetust projektid, millega investeeritakse väikesadamatesse ja nende tegevust toetavasse infrastruktuuri, et mitmekesistada piirkondade külastusvõimalusi. Toetust saavad taotleda omavalitsused, MTÜd ja sihtasutused, kui projektis kavandatud tegevused kuuluvad nende organisatsioonide põhikirjaliste tegevuste hulka, ning Eestis registreeritud äriühingud.

3) Piirkondade konkurentsivõime tugevdamise väikeprogramm

Toetuse eesmärgiks on muuta Eesti eri piirkonnad atraktiivsemaks ettevõtjate, investorite, kvalifitseeritud tööjõu ja külastajate jaoks, kõrvaldades arengupotentsiaali kasutamist takistavad tegurid ja arendades välja piirkonnale omased konkurentsieelised. Toetusi taotlesid kohalikud omavalitsused ning MTÜd ja SAd.

4) Piirkondliku arengu kavandamise programm

Piirkondliku arengu kavandamise programmi eesmärgiks on parandada piirkondade konkurentsivõime tugevdamisele suunatud projektide ettevalmistuse kvaliteeti. Toetusi taotlesid kohalikud omavalitsused, MTÜd ja SA-d.

5) Hasartmängumaksu toetus

Hasartmängumaksu vahenditest on eelistatult finantseeritud tegevused, mis ei ole mahtunud riigieelarve, kohaliku omavalitsuse või nende hallatavate asutuste ja kolmanda sektori rahastamise skeemidesse (Haridusministeerium).

ERF toetusmeetmed:

1) Kohalike avalike teenuste arendamise programm

Toetus on jätk perioodi 2004 - 2006 riikliku arengukava meetmele "Kohaliku füüsilise elukeskkonna arendamine". Toetuse eesmärgiks on kvaliteetsete avalike teenuste kättesaadavuse tagamine kohalikes keskustes ning kohalike avalike teenustega seotud infrastruktuuri kasutuse efektiivsuse parandamine maapiirkondades. Toetust rakendatakse kogu Eesti territooriumil, välja arvatud Tallinna, Tartu, Pärnu, Kohtla-Järve, Narva, Saue ja Maardu linn ning Viimsi vald. Toetusi taotlesid kohalikud omavalitsused, MTÜd ja SA-d.

2) Kohaliku füüsilise keskkonna arendamine (2004 - 2006)

Programmi raames toetatakse kohaliku arengu seisukohast oluliste infrastruktuuriobjektide ja -süsteemide rajamist või rekonstrueerimist. Toetust taotlesid kohaliku omavalitsuse investeringutoetuse (KOIT) eelistusnimekirja alusel kohalikud omavalitsused, MTÜd, SA-d ja avaliku sektori enamusosalusega äriühingud.

3) Linnaliste piirkondade arendamine

Toetuse eesmärkideks on avaliku linnaruumi arendamine, linnaspetsiifiliste probleemide lahendamine ning keskuste ja tagamaa parem funktsionaalne sidustamine. Toetust rakendatakse Kohtla-Järve, Maardu, Narva, Pärnu, Saue, Tallinna ja Tartu linnas

ning Viimsi, Harku, Jõelähtme, Jõhvi, Kiili, Rae, Saku ja Saue vallas. Taotlejateks on kohaliku omavalitsuse üksused.

4) Piirkondade konkurentsivõime tugevdamise programm 2004 - 2006 ja 2007 - 2013

Toetuse eesmärgiks oli muuta Eesti eri piirkonnad atraktiivsemaks ettevõtjate, investorite, kvalifitseeritud töajõu ja külastajate jaoks, kõrvaldades arengupotentsiaali kasutamist takistavad tegurid ja arendades välja piirkonnale omased konkurentsieelised. Toetust said taotleda kohalikud omavalitsused, MTÜd ja SAd, maakonnamuuseumid, riigiasutused.

5) Üleriigilise tähtsusega kultuuri- ja turismiobjektide väljaarendamine (2007 - 2013)

Meetme üldiseks eesmärgiks on tõsta Eesti kui turismi sihtkoha ja piirkondade rahvusvahelist konkurentsivõimet, muutes piirkonnad atraktiivsemaks külastajate, investorite ja kvalifitseeritud töajõu jaoks.

6) Keskvalitsuse turismiinvesteeringute programm (2004 - 2006)

Toetusmeetme eesmärk on suurendada Eesti kui reisisihi atraktiivsust ja pikendada välituristide ööbimiste kestust, arendades välja välituristidele huvipakkuvad atraktsioonid. Toetust said taotleda ainult ministriumid ning rahastamine toimus Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud kava alusel.

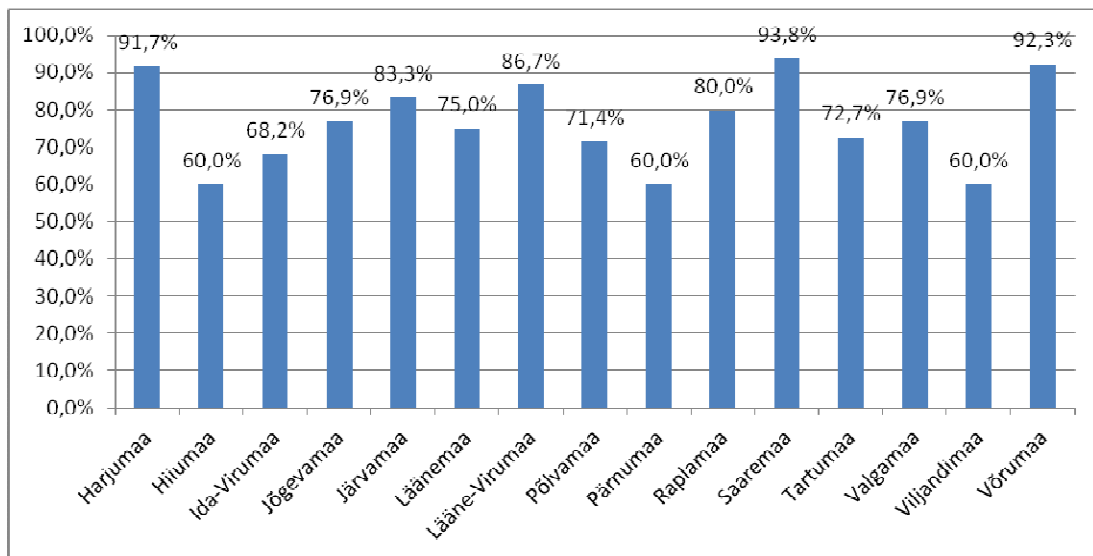
Muudest allikatest rahastatavad toetusmeetmed:

1) Regionaalsete investeeringutoetuste andmise programm

Programmi eesmärgiks on kvaliteetsema kohaliku elukeskkonna loomiseks ja arendamiseks toetada regionaalseid investeeringuid laste, noorte, perede, vanurite ja puuetega inimeste jaoks hoolekande, õppimise, sportimise ja vaba aja veetmise tingimuste parandamiseks, et tõsta toetuse sihtgrupile avalike teenuste kättesaadavust ja kvaliteeti. Taotlejateks võivad olla mittetulundusühingud, sihtasutused, kohalikud omavalitsused ja valitsusasutuste hallatavad riigiasutused.

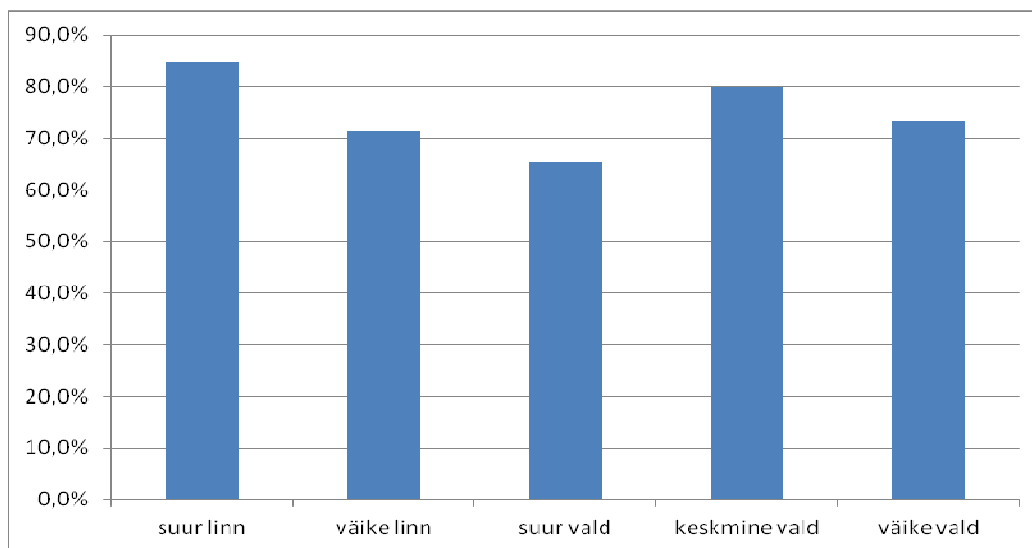
Lisaks erinevate andmebaaside kasutamisele, küsiti täiendavaid andmeid kohalikest omavalitsustelt. Küsitlus edastati e-kirja teel. Küsitlus keskendus eelkõige juhtimisele, inimressursile ja MTÜde aktiivsusele, sest antud andmeid ei ole kokku kogutud ühtsesse andmebaasi. Küsitlus on esitletud Lisas 1.

Küsitlusele vastas 80% omavalitsustest. Kõige kõrgem oli vastuste protsent Saaremaal, Võrumaal ja Harjumaal, kõige madalam Hiiumaal, Pärnumaal ja Viljandimaal (Joonis 3).

Joonis 3. Küsitluste vastuste laekumine maakonniti

Omavalitsuste suurusgruppide (suur linn, väike linn, suur vald, keskmine vald, väike vald) jaotusid vastused ühtlaselt 65%-85% vahel. Aktiivseimad vastajad olid suured linnad (Joonis 4).

Joonis 4. Küsitluse tulemuste laekumine omavalitsuste suurusgruppide alusel

Omavalitsustel puudub ühtne avalik andmebaas omavalitsusjuhtide kohta, ka ei kuvata kodulehtedel töötajate ja juhtide ajaloo kohta infot ühtlaselt, seega oli ainukeseks võimaluseks saada infot juhtide arvu, ametisoldud aja, arendustöötajate ja aktiivsete MTÜde kohta läbi küsitluse. Rahuldav hulk vastuseid laekus juhtide arvu ja valitsemise aja kohta. Aktiivsete MTÜde arv oli enamusel vastanud omavalitsustel väga hinnanguline või ei osatud üldse vastust anda. Arendustöötajate arvu kohta ei laekunud samuti piisavalt üheselt mõistetavaid vastuseid. Konkreetse vastuse oskasid anda omavalitsused, kus oli palgal arendustöötaja või kus oli projektide kirjutamine/juhtimine määratud konkreetse töötaja ametijuhendiga. Leidus ka omavalitsusi (13), kus konkreetset projektide kirjutamise ja juhtimisega tegelevate inimeste arvu ei osata öelda, vajadusel kirjutavad kõik administratiivtöötajad projekte.

2.3. Andmete analüüsi tulemused

2.3.1. Toetuste maht ja taotluste arv

Suurima toetussumma on perioodil 2004-2013 saanud Tallinna linn, kellele järgneb Tartu linn. Esimese 20 suurima toetusesaaja hulgas on kõige enam esindatud Harjumaa omavalitsused, esindamata on Põlvamaa, Lääne-Virumaa ja Raplamaa omavalitsused. Esimese 20 omavalitsuse hulgas (Tabel 1) on 13 linna, mis viitab sellele, et edukamad toetuse taotlejad on linnalised omavalitsused. Antud näitaja seostub faktidega, et linnades on rohkem elanikke, suurem maksutulu ning projektide mõistes rohkem kasusaajaid. Kogu pingerida on esitatud Lisas 5 Tabel 32.

Tabel 1. Esimesed 20 toetuse saajad

Omavalitsus	Maakond	Toetus (€)
Tallinna linn	Harju maakond	71435753,73
Tartu linn	Tartu maakond	39198981,28
Nissi vald	Harju maakond	27717705,39
Pärnu linn	Pärnu maakond	19761440,92
Jõhvi vald	Ida-Viru maakond	19712302,86
Maardu linn	Harju maakond	16941962,14
Narva linn	Ida-Viru maakond	16718275,63
Türi vald	Järva maakond	16364092,74
Viimsi vald	Harju maakond	16331645,55
Ridala vald	Lääne maakond	15306198,57
Viljandi linn	Viljandi maakond	14132669,22
Kuressaare linn	Saare maakond	13302859,81
Otepää vald	Valga maakond	13152318,49
Iisaku vald	Ida-Viru maakond	12999520,81
Kärdla linn	Hiiu maakond	12832778,16
Võru linn	Võru maakond	12648957,24
Kohtla-Järve linn	Ida-Viru maakond	11326871,52
Kiviõli linn	Ida-Viru maakond	11101065,87
Paide linn	Järva maakond	10934665,66
Haapsalu linn	Lääne maakond	10579606,19

Regionaalarenguks suunatud toetusmeetmeid pole taotlenud või pole edukat taotlust esitanud 4 omavalitsust, kellest 3 kuuluvad Ida-Viru maakonda.

Tabel 2. Viimased 20 omavalitsust toetuse saamisel

Omaavalitsus	Maakond	Toetus (€)
Saarepeedi vald	Viljandi maakond	64806,42
Karula vald	Valga maakond	62102,01
Koonga vald	Pärnu maakond	59889,11
Hummuli vald	Valga maakond	57906,62
Mikitamäe vald	Põlva maakond	54133,1
Tabivere vald	Jõgeva maakond	51295,67
Misso vald	Võru maakond	49304,29
Paide vald	Järva maakond	43204,28
Ruhnu vald	Saare maakond	31952,56
Rakvere vald	Lääne-Viru maakond	31564,18
Pöide vald	Saare maakond	24620,62
Piirissaare vald	Tartu maakond	22152,87
Õru vald	Valga maakond	13582,76
Nõva vald	Lääne maakond	10109,2
Lüganuse vald	Ida-Viru maakond	9395,01
Oru vald	Lääne maakond	1853,44
Alajõe vald	Ida-Viru maakond	0
Illuka vald	Ida-Viru maakond	0
Mäetaguse vald	Ida-Viru maakond	0
Laimjala vald	Saare maakond	0

Neljast toetusi mitte taotlenud/saanud omavalitsusest (Tabel 2) kolm kuuluvad Ida-Viru maakonda (Mäetaguse, Alajõe ja Illuka). Nimetatud omavalitsustest kahte (Illuka ja Mäetaguse valda) eristab teistest omataotlistest väikestest, Tallinnast suhteliselt kaugel asuvatest omavalitsustest suur põhitegevustulem, mille põhjuseks võib arvestada kaevandustasusid. Laimjala ja Alajõe valdasid iseloomustab aga väike rahvaarv, suur kaugus Tallinnast ning väike kasumlikkus.

Ka taotlusi on enim esitanud linnad (Tabel 3) ning taotluste arvu poolest on juhtival positsioonil Tartu linn, kes on peaaegu kaks korda enam koostanud taotlusi, aga samas saanud peaaegu poole vähem toetusi kui Tallinna linn. Toetuste mahu ja taotluste arvu poolest juhivad kaks suuremat linna, samas on suur erinevus Tallinna ja Tartu vahel rahastatud projektide arvu vahel. Tartu linna suur taotluste arv viitab linna administratiivüksuste ja kolmanda sektori esinduste heale projektikirjutamise oskusele. Tallinna linna suurem toetuste maht viitab sellele, et rahastatud on küll vähem taotlusi, aga suuremas mahus. Seega on pealinna kui esindusregiooni arendamiseks eraldatud suuremas mahus toetusi. Kogu taotluste pingerida on esitatud Lisas 5 Tabel 33.

Tabel 3. Esimesed 20 omavalitsust rahastatud taotluste arvu põhjal

Omavalitsus	Maakond	Taotluste arv
Tartu linn	Tartu maakond	61
Tallinna linn	Harju maakond	37
Narva linn	Ida-Viru maakond	36
Pärnu linn	Pärnu maakond	32
Jõhvi vald	Ida-Viru maakond	31
Viljandi linn	Viljandi maakond	29
Haapsalu linn	Lääne maakond	26
Kuressaare linn	Saare maakond	22
Suure-Jaani vald	Viljandi maakond	22
Rakvere linn	Lääne-Viru maakond	21
Kohtla-Järve linn	Ida-Viru maakond	20
Türi vald	Järva maakond	19
Otepää vald	Valga maakond	19
Kärdla linn	Hiiu maakond	19
Võru linn	Võru maakond	19
Kiviõli linn	Ida-Viru maakond	19
Kaarma vald	Saare maakond	18
Kihnu vald	Pärnu maakond	18
Viimsi vald	Harju maakond	17
Elva linn	Tartu maakond	17

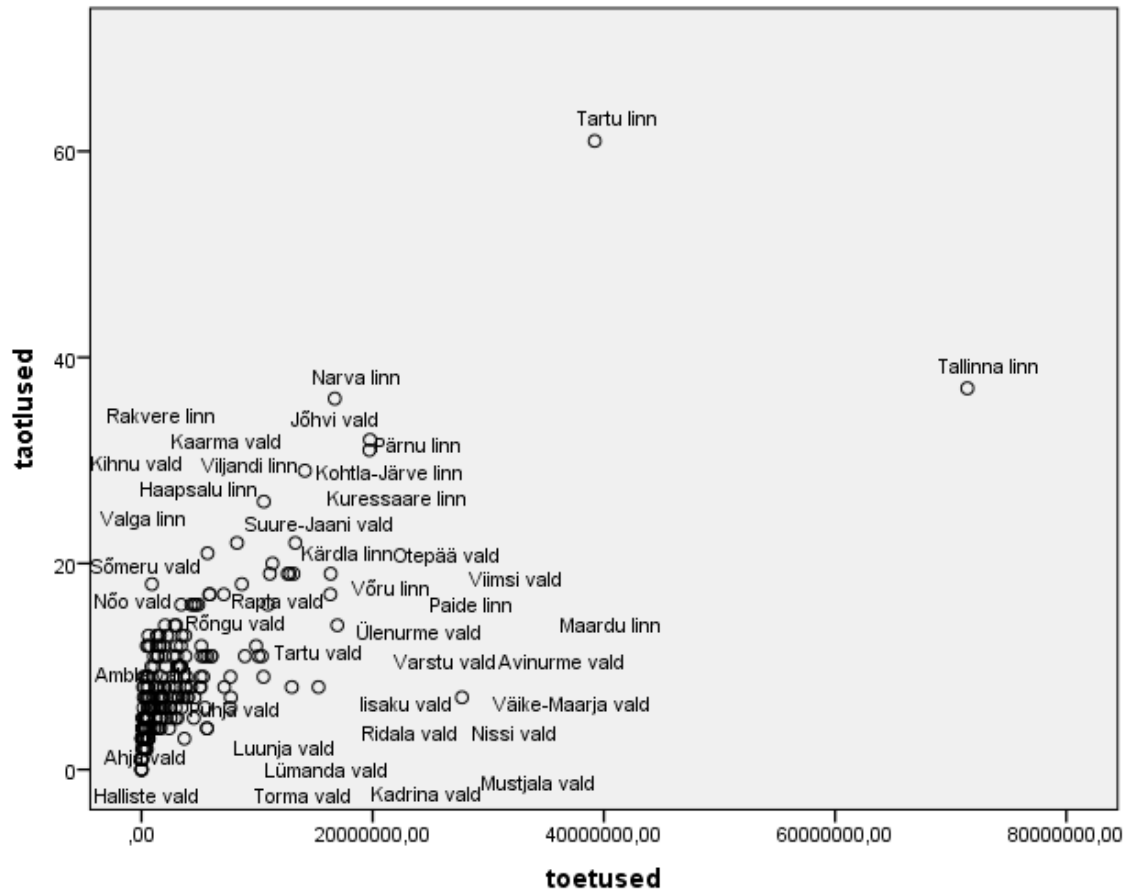
Kõrgel positsioonil toetusmahtude hulgas paikneb Nissi vald, kes samas figureerib taotluste koostamise valdkonnas alles keskel. Erinevuse seletab ühe suure toetussumma saamine,

milleks oli uue koolimaja ehitus (25 miljonit eurot). Sarnaseid juhtumeid leidub veelgi (näiteks Sõmerpalu vald ja motohalli ehitamine, 3,2 miljonit eurot), kus suured ühekordsed toetused tõstavad omavalitsuste positsiooni toetuste mahu pingereas. Samas ei näita see koheselt omavalitsuse toetuste taotlemise võimekust.

Maakondlikus plaanis on teistest enam toetusi saanud Harjumaa, Tartumaa ja Ida-Virumaa ning kõige vähem Hiiumaa omavalitsused. Hiiumaa toetuste vähesus on selgitatav väikese omavalitsuste arvu alusel. Ida-Virumaa suur toetuste hulk viitab aga sellele, et regionaalses plaanis on toetuste jagamisel prioriteediks valitud Ida-Virumaa (Eesti Regionaalarengu Strateegia 2005 - 2015).

Taotluse arvu alusel on liiderpositsioonil eelnevalt nimetatud kolm maakonda. Enamus maakondi on koostanud märkimisväärse hulga taotlusi, kuid toetuste maht on kolm korda väiksem kui Tartu linnal ja kuni viis korda väiksem kui Tallinnal. See viitab sellele, et toetust on küsitud väikeste summade kaupa, mis võimaldab hakkama saada kaasfinantseerimisega.

Toetuste mahu ja taotluste arvu tasakaalu iseloomustab Joonis 5, mis näitab Tallinna ja Tartu suurt edumaad ning linnaliste piirkondade eristumist maaomavalitsustest.

Joonis 5. Toetuste ja taotluste jagunemine

Uurimustöö kesksel kohal on leida omavalitsuse haldusvõimekust kirjeldavad faktorid, mis enim mõjutavad toetuste saamise edukust. Selleks leiame esmalt faktoranalüüsi peakomponentide meetodil toetuste indeksi, eesmärgiga koondada toetuste jaotumist kirjeldavad komponendid ühise näitaja alla. Toetuste indeksisse koondatakse siseriiklike toetuste maht, siseriiklike toetuste taotluste arv, ERF toetuste maht ja ERF toetuste taotluste arv. Peakomponentide analüüsi teostamiseks tuleb eelnevalt veenduda, et komponendid korreleeruksid. Seosed põhinäitajate vahel on olemas ja tugevad (Tabel 4).

Tabel 4. Toetuste indeksi komponentide korrelatsioonimaatriks

	ERDF toetuste summa	ERDF taotluste arv	Siseriiklike toetuste maht	Siseriiklik e taotluste arv
ERDF toetuste summa	1,000	,825	,930	,577
ERDF taotluste arv	,825	1,000	,731	,676
Siseriiklike toetuste maht	,930	,731	1,000	,701
Siseriiklike taotluste arv	,577	,676	,701	1,000

Faktorväärtuste tabelis kuvatakse koefitsendid, mida kasutatakse koondindeksi leidmisel (Tabel 5).

Tabel 5. Toetuste indeksi faktorväärtuste koefitsendid

	Component
	1
ERDF toetuste summa	,290
ERDF taotluste arv	,279
Siseriiklike toetuste maht	,291
Siseriiklike taotluste arv	,251

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser

Normalization.

Component Scores.

Toetuste indeksi (TI) loomiseks on erinevaid võimalusi, levinumad meetodid on komponentide keskmise või summa leidmine. Faktorite väärtuste koefitsendid leitakse SPSS faktoranalüüsis regressioonmeetodil. Andmete võrreldavuse (eurod vs taotluste arv) jaoks on oluline viia andmed sarnasele skaalajaotusele, mis teostatakse faktoranalüüsi peakomponentide meetodi sees. Seejärel korrutatakse väärtused läbi leitud faktorväärtuste

koefitsientidega, andes väärtustele vastava kaalu. Seejärel saadud väärtused liidetakse (DiStefano, Zhu & MíndrilÄ 2009).

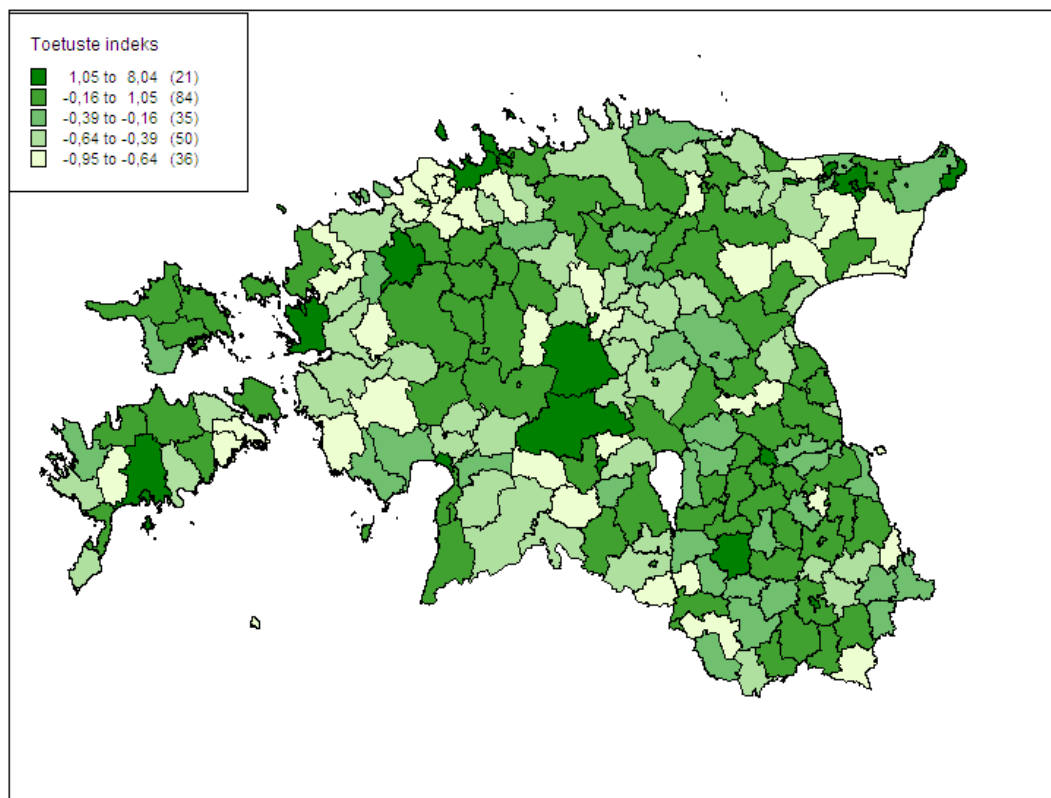
Eelnevast lähtudes loome valemi toetuste indeksi (TI) leidmiseks:

$$TI = C1 * \textit{siseriiklike toetuste maht kokku} + C2 * \textit{siseriiklike toetuste taotlused kokku} + C3 * \textit{ERDF toetuste maht kokku} + C4 * \textit{ERDF toetuste taotlused},$$

kus C1, C2, C3 ja C4 on faktorväärtuste koefitsiendid.

Toetuste indeksist (TI) lähtudes loome andmebaasi uue välja Toetuste indeks. Alljärgnevates alapeatükkides on erinevate komponentide analüüsimisel kasutatud Toetuste Indeksit. Korrellatsioonanalüüsis on suurim seos TI-ga (peale TI moodustavate komponentide) rahvaarvu ($r=0,716$), põhitegevustulemi ($r=0,728$), tulumaksu laekumise ($r=0,593$), arendustöötajate arvuga ($r=0,361$), kõrgharitude osakaaluga ($r=0,351$), kaugusega maakonna keskusest ($r=-0,350$), erakondade arvuga ($r=0,391$).

Joonisel 6 tulevad esile aktiivsemad toetuste taotlemise piirkonnad ning nõ valged alad, kus toetuste taotlemise/toetuste saamise aktiivsus on olnud madal. Tallinna ümbruse omavalitsuste madal toetuste taotlemise aktiivsus on seletatav neile seatud taotlemise piirangutega. Esile kerkivad maakonna keskused ja neid ümbritsevad omavalitsused.

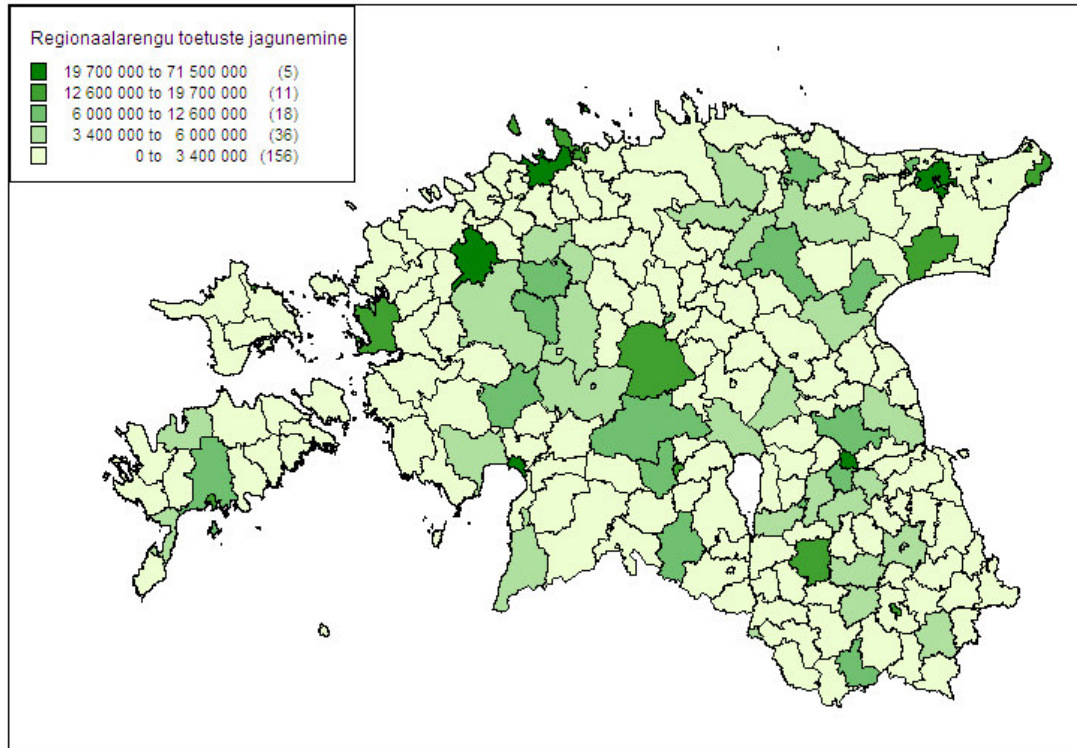
Joonis 6. Toetuste indeksi väärtuste geograafiline jaotus; autori koostatud; aluskaardid Maa-amet.ee

Toetuste indeksi alusel moodustunud omavalitsuste pingerida on esitatud Lisas 5 Tabelis 34.

2.3.2. Toetuste koondumine/kobardumine

Regionaalarengu toetuste jagunemine Eesti omavalitsuste vahel on ebahühtlane. Toetuste mahtude ja taotluste hulga osas on juhtival positsioonil Tallinn ja Tartu ning esineb ka nõ valgeid laike ehk omavalitsusi, kes pole EAS-i regionaalarengu suunatud toetusprogrammidest kordagi toetust taotlenud või saanud.

Jooniselt vaatlemise eesmärgiks on tuvastada, kas toetuste jaotumisel esineb taotlemisel edukate omavalitsuste koondumist. Toetused on kuvatud joonisele MapInfo kaardirakendusprogrammi kasutades. Toetused on jaotatud viide kvintiili.

Joonis 7. Toetuste mahtude geograafia; autori koostatud, aluskaardid Maa-amet.ee

Jooniselt 7 on näha toetuste kobardumist regioonides. Kobarad on tekkinud Lääne-Virumaal (Kadrina, Tapa, Tamsalu, Väike-Maarja, Vinni, Sõmeru), kuhu liitub juurde veel Torma vald Jõgevamaalt ja Avinurme vald Ida-Virumaalt (Grupp 1). Teine selge kobar on moodustunud ümber Tartu linna (Tartu linn, Tartu vald, Vara vald, Ülenurme vald, Nõo vald, Haaslava vald, Kambja vald, Elva linn, Rõngu vald; Grupp 2). Kolmas kobar on moodustunud Raplamaa piirkonnas (Nissi vald Harjumaal, Märjamaa, Rapla, Raikküla, Kohila, Juuru, Kehtna, Halinag vald Pärnumaal; Grupp 3), mis sujuvalt läheb üle järgmiseks kobaraks – Vändra vald, Türi vald, Suure-Jaani vald, Pärsti vald, Viljandi linn (Grupp 4). Väikest kobarat võib täheldada ka Kagu-Eestis – Otepää, Kanepi, Põlva vald ja

linn, Sõmerpalu vald (Grupp 5). Lisaks nimetatud kobaratele tõusevad esile üksikud naaberomavalitsuste paarid – Tallinn-Viimsi, Jõhvi vald-Kohtla-Järve linn, Mustjala – Kaarma – Kuressaare.

Eelnevalt väljatoodud kobardumist, aga ka toetuste alusel omavalitsuste hindamist tuleb teha ettevaatlikkusega. Näiteks on Nissi vald toetuste suuruse alusel võrdsel positsioonil Tallinna ja Tartuga, kuid sellise olukorra tekitab üks suur toetus Nissi koolimaja ehitamiseks.

Kobardumise analüüsiks vaatleme, kas kobara moodustavatel omavalitsustel on ühiseid näitajaid peale füüsilise asukoha. Kobarale on koondhinnang antud moodi (tunnuse kõige sagedamini esinev väärtus) alusel (Tabel 21, Lisa 3).

Grupp 1 iseloomustab pigem väike kaugus Tallinnast, keskmine elanike arv ning pigem väike toetuste maht, taotluste arv, tulumaksu laekumine ja kõrgharitude hulk. Keskmine omavalitsuse juhtide arv on grupis 1,8, seega pigem väike juhtide arv ja pigem pikk viimase juhi võimulolemise periood (9 aastat).

Grupp 2 iseloomustab pigem suur kaugus Tallinnast, tulumaksu laekumine elaniku kohta ja kõrgharitude hulk, keskmine taotluste arv ja pigem väike toetuste maht ja rahvaarv omavalitsuses. Keskmine omavalitsuse juhtide arv on grupis 1,8, seega pigem väike juhtide arv ja pigem pikk viimase juhi võimulolemise periood (9 aastat).

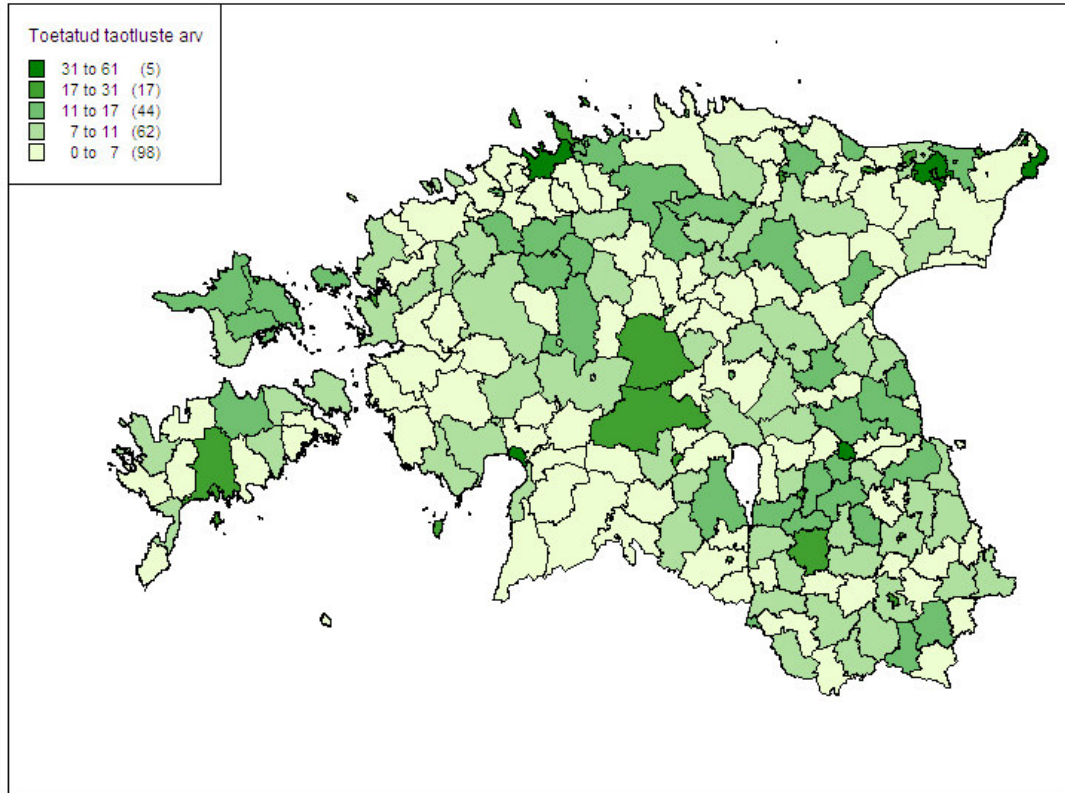
Grupp 3 iseloomustab väike kaugus Tallinnast, keskmine elanike arv ja tulumaksu laekumine elaniku kohta ning pigem väike toetuste maht, taotluste arv ja kõrgharitude hulk. Keskmine omavalitsuse juhtide arv on grupis 2,3 ja viimase juhi võimulolemise periood 6,2 aastat.

Grupp 4 iseloomustab pigem väike kaugus Tallinnast, pigem suur edukate taotluste arv ja tulumaksu laekumine elaniku kohta, keskmine elanike arv, pigem väike toetuste maht ja väike kõrgharitude osakaal. Keskmine omavalitsuse juhtide arv on grupis 2,5 ja viimase juhi võimulolemise periood 9,75 aastat.

Grupp 5 iseloomustab suur kaugus Tallinnast, pigem suur kõrgharitude osakaal, keskmine elanike arv, pigem väike toetuste maht ja tulumaksu laekumine elaniku kohta ning väike edukate taotluste arv. Keskmine omavalitsuse juhtide arv on grupis 2,25 ja viimase juhi võimulolemise periood 2,87 aastat.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kobardumine ei sõltu kaugusest Tallinnast ning toetuste jaotumise kobaraid on tekkinud erinevatesse Eesti piirkondadesse ning enamus kobaraid on moodustunud maakonnakeskuste ümber, millele lisanduvad üksikud omavalitsused naabermaakondadest. Ühtset siduvat mustrit kobardunud omavalitsuste vahel märgata ei olnud, seega on põhiliseks ühiseks jooneks geograafiline asukoht. See näitab, et maakonna keskused on hetkel toetuste taotlemisel eestvedajateks.

Taotluste koostamisel (Joonis 8) tulevad esile toetuste jaotumisega sarnased kobarad, nõ projektipesad, kuid on ka erinevusi. Taotluste koostamisel tulevad esile järgmised omavalitsuste kobarad: Tallinn-Viimsi; Maardu-Jõelähtme-Albu-Tapa-Anija; Jõhvi-Kohtla-Järve-Toila-Sillamäe-(Kiviõli); Türi-Suure-Jaani; Kuressaare-Kaarma; Elva-Rõngu-Nõo-Palupera-Otepää; Tartu linn-Tartu vald-Ülenurme-Vara-Alatskivi; Kernu-Kohila-Rapla-Juuru-Kehtna; Kõrgessaare-Pühalepa-Käina-Kärdla.

Joonis 8. Rahastatud taotluste arvu geograafia; autori koostatud, aluskaardid Maa-amet.ee

Võrreldes toetuste ja taotluste kaarte, tulevad esile nii taotluste koostamise kui ka taotlemise mõistes tugevamad omavalitsused. Eelkõige toob kaartide võrdlus esile omavalitsused, kes on küll palju taotlusi koostanud, kuid saanud väikses mahus toetusi (nt Hiiumaa omavalitsused). Palju on taotlusi koostanud ja toetusi saanud Tallinn-Viimsi, Jõhvi-Kohtla-Järve, Narva linn, Türi vald, Kuressaare-Kaarma, Tartu linn-Tartu vald-Ülenurme vald, Otepää vald, Pärnu linn.

2.3.3. Kaugus Tallinnast ja maakonna keskusest

Keskmine omavalitsuse kaugus Tallinnast on 157 km mööda maanteed ning keskmine Tallinnasse sõidu aeg on 142 minutit. Lähim omavalitsus Tallinnale on Viimsi vald ja

kaugeim Misso vald. Teekonna läbimise aja alusel on kõige pikem sõit Tallinnasse Ruhnu saarelt (430 minutit) ning üldiselt kulubki rohkem aega Tallinnasse sõitmiseks saartelt. Keskmise omavalitsuse kaugus maakonna keskusest on 30 km ning keskmine sõiduaeg 30 minutit.

Kõige väiksem keskmine kaugus maakonna keskusest on Hiiu maakonnas (järgnevad Lääne-Viru, Põlva ja Võru maakonnad) ning kõige kaugemal asuvad maakonna keskusest Harju maakonna omavalitsused (Tabel 6).

Tabel 6. Keskmise kaugus maakondade kaupa (km)

Maakond	Keskmine kaugus omavalitsuse keskusest maakonna keskuseni (km)	Keskmine sõidu aeg maakonna keskusesse (minutit)
Harju maakond	35	33
Hiiu maakond	20	18
Ida-Viru maakond	33	28
Jõgeva maakond	29	26
Järva maakond	25	22
Lääne maakond	33	42
Lääne-Viru maakond	23	23
Põlva maakond	24	24
Pärnu maakond	32	39
Rapla maakond	32	25
Saare maakond	34	39
Tartu maakond	30	35
Valga maakond	31	29
Viljandi maakond	27	25
Võru maakond	25	23

Korrellatsioonanalüüsi tulemusena on ajalisel kaugusel Tallinnast arvestatav positiivne seos pensioniealiste osakaalu ($r=0,346$), MTÜde arvuga ($r=0,288$) ja kaugusega maakonna

keskusest ($r=0,233$) ning negatiivne seos tulumaksu laekumisega elaniku kohta ($r=-0,253$), erakondade arvuga ($r=-0,241$), rahvaarvu muutusega ($r=-0,298$). TI-ga on kaugusel Tallinnast väike negatiivne seos, mida ei saa oluliseks pidada. Ajalisel kaugusel maakonna keskusest on oluline positiivne seos MTÜde arvuga ($r=0,381$), pensioniealiste osakaaluga ($r=0,312$) ja Tallinna sõitmise ajaga. Oluline negatiivne seos on erakondade arvuga ($r=-0,250$), TI-ga ($r=-0,232$) ja rahvaarvu muutusega ($r=-0,284$).

2.3.4. Omavalitsuse finantsvõimekus

Arvestades Eesti riigi territooriumi väiksust, mõjutab geograafiline asukoht tugevalt Eesti omavalitsuste sissetulekuid. Eesti omavalitsused, mis asuvad Tallinna lähistel, omavad suurimaid sissetulekuid elaniku kohta (Eesti Regionaalarengu Strateegia 2005 - 2015). Aktiivsem ja produktiivsem majandustegevus on kontsentreerunud suurtesse linnadesse, kus elab valdav enamus inimesi; produktiivsete töökohtade puudus ja madal ettevõtlikkus väljaspool Tallinna ja Tartu linna regioone pidurdavad riigi kui terviku majanduslikku arengut (Eesti regionaalarengu strateegia 2005 - 2015).

Keskmine netovõlakoormus perioodil 2004 - 2013 on 19,4%. Maakonniti on suurim keskmine netovõlakoormus Harju maakonnal, väikseim Valga maakonnal (Tabel 7).

13 omavalitsusel on netovõlakoormus 0% ning 16 omavalitsusel on see >0% ja <1%. Enamikel juhtudel on tegemist väikeste valdadega. Suurim keskmine netovõlakoormus on Kiili vallal (130,72%). 100% piiri ületab ka Keila valla võlakoormus. Lubatud 60%-st on keskmine netovõlakoormus suurem 9 omavalitsusel. Korrelatsioonanalüüsi alusel on netovõlakoormusel väike, aga siiski arvestatav seos kõrgharitude osakaaluga ($r=0,298$), tulumaksu laekumisega elaniku kohta ($r=0,296$), erakondade arvuga ($r=0,276$), TI-ga ($r=0,240$), rahvaarvu muutusega ($r=0,259$) ja pensioniealiste osakaaluga ($r=-0,236$).

Maakonniti on suurim tulumaksu laekumine elaniku kohta Harju maakonnal ja väikseim Valga maakonnal.

Tabel 7. Netovõlakoormus ja tulumaksu laekumine elaniku kohta maakondade lõikes

Maakond	Keskmine netovõlakoormus perioodil 2004-2013	Keskmine tulumaksu laekumine elaniku kohta perioodil 2004-2013 (€)
Harju maakond	35,60%	575,8
Hiiu maakond	20,80%	457,5
Ida-Viru maakond	11,90%	348,3
Jõgeva maakond	20,30%	295,3
Järva maakond	21,40%	390,4
Lääne maakond	16,40%	413,4
Lääne-Viru maakond	13,60%	363,4
Põlva maakond	16,10%	306,6
Pärnu maakond	20,50%	366,8
Rapla maakond	17,10%	381,1
Saare maakond	15,00%	408,6
Tartu maakond	24,00%	342,7
Valga maakond	6,30%	287,8
Viljandi maakond	23,30%	313,9
Võru maakond	18,70%	296,5

Keskmine tulumaksu laekumine elaniku kohta on 374€ aastas. Suurim on laekumine elaniku kohta Viimsi vallas (1089€), väikseim Peipsiääre vallas (139€) (Tabel 8). Alla keskmise laekub tulumaksu elaniku kohta 136 omavalitsuses (60%).

Tabel 8. Esimesed 20 suurima tulumaksu laekumisega omavalitsust

Omavalitsus	Tulumaksulaekumine elaniku kohta 2004-2013 (€)
Viimsi vald	1088,98
Harku vald	933,08

Kiili vald	848,06
Ruhnu vald	847,77
Saue vald	734,46
Rae vald	728,80
Saue linn	706,49
Saku vald	695,95
Vormsi vald	674,30
Jõelähtme vald	637,04
Keila linn	589,08
Keila vald	572,84
Padise vald	551,91
Noarootsi vald	546,03
Ülenurme vald	536,30
Tallinna linn	535,25
Kuusalu vald	528,73
Toila vald	517,32
Raasiku vald	515,93
Alajõe vald	513,87

Korrelatsioonanalüüsi alusel on tulumaksu laekumisel elaniku kohta oluline seos rahvaarvu muutusega ($r=0,634$), erakondade arvuga ($r=0,357$), MTÜde arvuga ($r=0,322$) ja pensioniealiste osakaaluga ($r=-0,557$).

Suurima kasumiga ehk põhitegevustulemiga opereerivad Tallinna linn ja Tartu linn. Esimese 20 omavalitsuse hulka kuuluvad üldjoontes linnad ja Tallinna ümbruse vallad, aga ka näiteks Ida-Virumaa vallad nagu Illuka ja Mäetaguse. Võib järeldada, et parema sissetulekuga on Ida-Virumaal need omavalitsused, kellel on õigus kaevandustasudele.

Vaadates põhitegevustulemit elaniku kohta (Tabel 9), on juhtival positsioonil Tartu linn, Illuka vald ja Mäetaguse vald. Seitse esirinnas olevat omavalitsust asuvad Ida-Virumaal.

Tabel 9. Esimesed 20 omavalitsust suurima põhitegevustulemiga elaniku kohta

Omavalitsus	Maakond	Põhitegevustulem elaniku kohta (€/el)
Tartu linn	Tartu maakond	1688,99
Illuka vald	Ida-Viru maakond	1331,77

Mäetaguse vald	Ida-Viru maakond	1125,78
Rakvere linn	Lääne-Viru maakond	474,30
Viimsi vald	Harju maakond	380,66
Narva-Jõesuu linn	Ida-Viru maakond	309,17
Vaivara vald	Ida-Viru maakond	281,68
Harku vald	Harju maakond	278,80
Saue vald	Harju maakond	203,09
Ruhnu vald	Saare maakond	181,55
Maidla vald	Ida-Viru maakond	178,67
Saku vald	Harju maakond	177,60
Paide linn	Järva maakond	173,53
Vormsi vald	Lääne maakond	148,98
Keila linn	Harju maakond	148,87
Toila vald	Ida-Viru maakond	147,53
Piirissaare vald	Tartu maakond	139,23
Võru linn	Võru maakond	138,43
Kõpu vald	Viljandi maakond	127,13
Kohtla-Nõmme vald	Ida-Viru maakond	125,24

Kaheksa omavalitsust on 10 aasta lõikes tegutsenud kahjumiga ehk põhitegevustulem on olnud negatiivne. Korrelatsioonanalüüsi tulemusena on põhitegevustulemil oluline seos tulumaksu laekumisega ($r=0,900$), TI-ga ($r=0,728$), rahvaarvuga ($r=0,969$), kõrgharitude osakaaluga ($r=0,421$), arendustöötajate arvuga ($r=0,390$).

2.3.5. Omavalitsusjuhtide ja arendustöötajate arv

Keskmiselt on vastanud omavalitsustel (80%) viimase 10 aasta jooksul olnud 3 erinevat omavalitsuse juhti. 49 omavalitsusel on viimase 10 aasta jooksul olnud ainult üks juht. Kõige pikemalt on vastanud omavalitsustest ametis olnud Kolga-Jaani vallavanem ja Maardu linnapea (24 aastat). Üle 20 aasta on omavalitsust valitsenud 17 omavalitsuse juhid. Kõige rohkem on valitsusjuhte olnud neljal omavalitsusel (7) – Mikitamäe vald, Vihula vald, Vormsi vald ja Võru linn.

2013. aasta kohalike omavalitsuste valimiste tulemusena vahetus omavalitsuse juht 29 vastanud omavalitsusel.

85% omavalitsuste juhtidest on meessoost ja 15% naissoost. Keskmise omavalitsuse juhi vanus on 51 aastat.

2005.aasta ja 2009.aasta kohalike omavalitsuste valimise andmete alusel on keskmiselt omavalitsuste volikogudes kolm erakonda. Kõige enam on keskmiselt kuus erakonda volikogus ja kõige vähem üks erakond. 2005 - 2013 on vaid Põdrala vallas olnud ainult üks erakond volikogus, 1-2 erakonda 11 omavalitsusel.

Omavalitsuse juhtide arv ja viimase juhi valitsemise aeg koondatakse ühtsesse juhtimisindeksisse faktoranalüüsi peakomponentide meetodi alusel ning faktorväärtuste koefitsiendid leitakse regressioonmeetodil. Andmete vahel on suur negatiivne korrelatsioon (Tabel 10).

Tabel 10. Juhtimisindeksi komponentide korrelatsioonimaatriks

Correlation Matrix		
	Omavalitsusjuhtide arv perioodil 2004-2013	Viimase omavalitsusjuhi ametisoleku aeg
Correlation	Omavalitsusjuhtide arv perioodil 2004-2013	- ,672
	Viimase omavalitsusjuhi ametisoleku aeg	1,000

Tabelis 11 on esitatud faktorväärtuse koefitsient.

Tabel 11. Juhtimisindeksi komponentide faktorväärtuste koefitsiendid

	Component
	1
Omavalitsusjuhtide arv perioodil 2004-2013	,547
Viimase omavalitsusjuhi ametisoleku aeg	-,547

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Component Scores.

Eelnevast lähtudes loome juhtimisindeksi (JI):

$$JI = C1 * \text{omavalitsusjuhtide arv perioodil 2004-2013} + C2 * \text{viimase omavalitsusjuhi ametisoleku aeg},$$

kus C1, C2 on faktorväärtuste koefitsiendid.

Edasistes analüüsides kasutatakse juhtimisindeksit.

Korrelatsioonanalüüsi tulemusena on juhtimisindeksil oluline seos erakondade arvuga ($r=0,370$), väike seos MTÜde arvuga ($r=0,257$), tulumaksu laekumisega elaniku kohta ($r=0,226$) ja väike negatiivne seos vallavanema vanusega ($r=-0,249$).

Järgnevalt vaatleme lähemalt 49 omavalitsust, kus on vähemalt 10 aasta jooksul olnud üks juht. Tulemuste võrdlemiseks jaotame valitud näitajad kvintiili alusel viide osasse. Andmete jaotamine kvintiili alusel annab meile võimaluse iseloomustada ebasümmeetrilisi jaotusi. Kvintiilide jaotused on esitatud Tabelis 22 (Lisa 4).

Ühe juhiga omavalitsuste lõikes joonistub välja, et nimetatud omavalitsused saavad keskmisest kehvemad tulemused toetuste mahu, taotluste arvu poolest. Keskmiselt 70% ühe juhiga omavalitsusi iseloomustab väike toetuste maht, väike taotluste arv, väike elanike arv, väike tulumaksu laekumine elaniku kohta, väike kõrgharitude osakaal, väike tööealiste

osakaal, suur kaugus Tallinnast ja suur pensionialiste osakaal (Tabel 12). Kaugus Tallinnast näitab, et geograafiline perifeersus pole siin määrav, ühe juhiga omavalitsusi on ka Tallinna lähedal.

Antud andmete alusel võib järeldada, et pikaajase ühe omavalitsusjuhi juhtimine ei ole toonud haldusvõimekuse kasvu omavalitsustele.

Tabel 12. Ühe juhiga omavalitsuste võrdlus

	5	4	3	2	1
Toetuste grupid	63%	14%	16%	6%	0
Taotluste arvu	49%	39%	8%	2%	2%
Elanike arv	59%	27%	10%	0%	4%
Tööealiste osakaal	37%	22%	12%	18%	10%
Pensionäride osakaal	35%	27%	12%	8%	18%
Kaugus TLN-st	31%	16%	24%	24%	4%
Kõrgharitude osakaal	43%	18%	24%	8%	6%
Tulumaksu laekumine	43%	22%	18%	8%	8%

Klass 1=“suur“, 2=“pigem suur“, 3=“keskmine“, 4=“pigem väike“, 5=“väike“. Kaugusel Tallinnast ja pensionialiste osakaalu puhul: 1=“väike“, 2=“pigem väike“, 3=“keskmine“, 4=“pigem suur“, 5=“suur“.

Küsitluses uuriti ka arendustöötajate arvu kohta, kuid andmete ebahütlase taseme tõttu tuleb tulemuste tõlgendamisse suhtuda ettevaatlikkusega. Küsimusele andis vastuse 77%

omavalitsustest. Keskmiselt on omavalitsustes kaks projektide kirjutamise ja juhtimisega tegelevat inimest. 16% vastanud omavalitsustest arendustöötaja puudus ning projekte kirjutasiid kas allasutuste töötajad või siis osteti teenus sisse. 47% vastanutest oli üks projektidega tegelev inimene, 19 omavalitsust vastas, et projektide kirjutamisega tegeleb vallavanem. Kvaliteetse inimressursi puudus on Eesti omavalitsuste üldine probleem ning projektide kirjutamine ja juhtimine toimub töötajate igapäevaste kohustuste kõrvalt (Tatar 2010, 209). Seetõttu on omavalitsusjuhi roll ja initsiatiiv (Raagmaa, 2001) väikestes maaomavalitsustes määrava tähtsusega ning mõjutab ka toetusvahendite kasutamise aktiivsust (Tatar 2010, 210). Samas toetuste jaotumise ja omavalitsusjuhtide ametisoleku aja seose alusel on oluline omavalitsusjuhtide vahetumine, et säiliks initsiatiiv omavalitsust edasi arendada.

2.3.6. Elanikkond ja sotsiaalne võrgustik

Keskmine rahvaarv perioodil 2004 - 2013 on olnud suurim Tallinna linnas (399 770 inimest) ning väikseim Piirissaare vallas (93,5 inimest).

Kõrgharitud elanikkonna hulk on suurim Viimsi vallas (31,5%) ning madalaim Lavassaare vallas (2,9%) (Tabel 13). Keskmine kõrgharitude osakaal on 10,1%.

Tabel 13. Esimesed 20 kõrgeima kõrgharitude osakaaluga omavalitsust

Omavalitsus	Maakond	Kõrgharitude osakaal (%)
Viimsi vald	Harju maakond	31,5%
Ruhnu vald	Saare maakond	28,3%
Harku vald	Harju maakond	26,9%
Tallinna linn	Harju maakond	24,7%
Saue linn	Harju maakond	23,3%
Saue vald	Harju maakond	23,0%
Rae vald	Harju maakond	22,4%
Tartu linn	Tartu maakond	22,3%

Kiili vald	Harju maakond	21,8%
Saku vald	Harju maakond	21,7%
Ülenurme vald	Tartu maakond	21,5%
Tähtvere vald	Tartu maakond	20,0%
Narva-Jõesuu linn	Ida-Viru maakond	19,7%
Luunja vald	Tartu maakond	18,1%
Tartu vald	Tartu maakond	17,7%
Keila linn	Harju maakond	17,3%
Toila vald	Ida-Viru maakond	16,5%
Jõelähtme vald	Harju maakond	16,3%
Nõo vald	Tartu maakond	15,9%
Keila vald	Harju maakond	15,6%

Haritumad on eelkõige Harjumaa ja Tartumaa elanikud. Korrelatsioonanalüüsi kohaselt on arvestatav seos kõrgharitude osakaalul tulumaksu laekumisega elaniku kohta ($r=0,763$), rahvaarvu muutusega ($r=0,582$), tööealise elanikkonnaga ($r=0,316$), pensionialiste osakaaluga ($r=-0,510$), põhitegevustulemiga ($r=0,421$), erakondade arvuga volikogudes ($r=0,420$) ja TIga ($r=0,351$).

MTÜsid on enim registreeritud Tallinnasse ja Tartusse (Tabel 14), suurematesse linnadesse ja Tallinna ümbruse valdadesse. Korrelatsioonanalüüsi kohaselt on MTÜdel 1000 elaniku kohta arvestatav seos ajalise kaugusega maakonna keskusest ($r=0,381$), tulumaksu laekumisega elaniku kohta ($r=0,322$), väike seos Tallinna sõitmise ajaga ($r=0,288$) ja juhtimisindeksiga ($r=0,257$).

Tabel 14. Esimesed 20 suurima registreeritud MTÜde arvuga omavalitsust

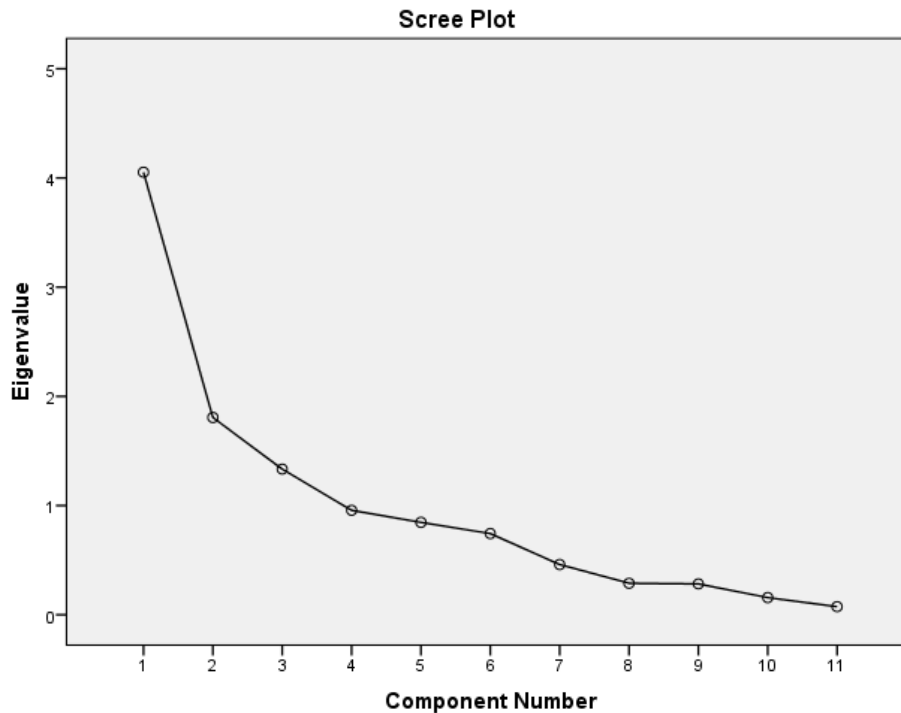
Omavalitsus	Maakond	Registreeritud MTÜd
Tallinna linn	Harju maakond	5560
Tartu linn	Tartu maakond	1272
Pärnu linn	Pärnu maakond	475
Narva linn	Ida-Viru maakond	333
Harku vald	Harju maakond	260

Viimsi vald	Harju maakond	249
Viljandi linn	Viljandi maakond	231
Kuressaare linn	Saare maakond	227
Rae vald	Harju maakond	181
Haapsalu linn	Lääne maakond	175
Rakvere linn	Lääne-Viru maakond	173
Võru linn	Võru maakond	171
Kohtla-Järve linn	Ida-Viru maakond	166
Saku vald	Harju maakond	165
Rapla vald	Rapla maakond	148
Jõhvi vald	Ida-Viru maakond	132
Türi vald	Järva maakond	120
Jõelähtme vald	Harju maakond	112
Paide linn	Järva maakond	112
Saue vald	Harju maakond	110

2.3.7. Faktor- ja klasteranalüüs

2.3.7.1. Parima faktormudeli leidmine

Kõigepealt hindasin faktormudelit peakomponentide meetodil, et andmetest mõistlikku ettekujutust saada. Parima faktormudeli valimisel lähtusin korrelatsioonimaatriksist (korrelatsioonimaatriksist lähtudes 3 faktorit kirjeldavad ära 65,39% lähtetunnuste summaarsest dipsersionist) ning faktorite arvuks määrasin 3 (vt Joonis 9).

Joonis 9. Omaväärtuste graafik faktorite arvu määramiseks

Sobivaima faktorlahendi leidmiseks proovisin nii peakomponentide (*Principal component analyses*) kui ka vähimruutude (*Unweight least squares*) meetodit.

Selleks, et faktoreid paremini tõlgendada, rakendasin faktorite pööramist. Seejuures olid faktorid paremini interpreteeritavad VARIMAX pööramise puhul.

Erinevate faktorlahendite katsetamisel selgus, et osa tunnustest ei ole piisavalt hästi kirjeldatud (kommunaliteedid alla 0,35 ning jääkide osakaal suur - 70% väärtustest üle 0,05) ning segavad parimate otsuste tegemist. Sellest tulenevalt eemaldasid analüüsist vallavanema vanuse, vallavanema soo, arendustöötajate arvu ja netovõlakoormuse. Lisaks jäeti analüüsist kõrvale ka rahvaarv, mis sisaldus erinevate komponentide sees (rahvaarvu muutus, MTÜd 1000 elaniku kohta, tulumaksu laekumine elaniku kohta), põhitegevustulem (seostub tulumaksu laekumisega).

Parima tulemuse tervikuna andis peakomponentide meetod. Analüüs viidi läbi 180 omavalitsuse andmete alusel.

Valitud andmed on kõik väga hästi kirjeldatud (Tabel 15).

Tabel 15. Andmete kirjeldatus

Communalities		
	Initial	Extraction
MTÜde arv 1000 elaniku kohta	1,000	,776
Keskmine erakondade arv volikogus	1,000	,633
Tulumaksulaekumine elaniku kohta (€, 2004-2013)	1,000	,843
Juhtimisindeks	1,000	,550
Kõrgharitude osakaal (% , 2004-2013)	1,000	,729
MK keskusse sõitmise aeg	1,000	,713
Tallinna sõitmise aeg (minutit)	1,000	,393
Pensioniealiste osakaal (% , 2004-2013)	1,000	,810
Tööealise elanikkonna osakaal (% , 2004-2013)	1,000	,598
Rahvaarvu muutus % (2004-2013)	1,000	,603
TI	1,000	,545

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Faktorite poolt kirjeldatud üldvarieeruvuse protsendid olid 32,332% esimese faktori puhul, 16,537% teise faktori puhul, 16,521% kolmanda faktori puhul, mis üldiseks kirjeldatuse protsendiks teeb 65,390% (Tabel 16).

Tabel 16. Andmete üldvarieeruvus

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	4,053	36,845	36,845	4,053	36,845	36,845	3,556	32,332	32,332
2	1,806	16,421	53,266	1,806	16,421	53,266	1,819	16,537	48,869
3	1,334	12,124	65,390	1,334	12,124	65,390	1,817	16,521	65,390
4	,956	8,693	74,084						
5	,846	7,691	81,775						
6	,743	6,756	88,531						
7	,460	4,180	92,711						
8	,288	2,621	95,332						
9	,283	2,569	97,902						
10	,157	1,427	99,329						
11	,074	,671	100,000						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Alljärgnevalt on faktorlaadungid esitatud faktormatriksis (Joonis 17). Toodud on kõik faktorkaalud, mille väärtus ületab 0,45.

Tabel 17. Faktormatriks

	Rotated Component Matrix ^a		
	Component		
	1	2	3
MTÜde arv 1000 elaniku kohta			,872
Keskmine erakondade arv volikogus		,725	
Tulumaksulaekumine elaniku kohta (€, 2004-2013)	,825		
Juhtimisindeks		,631	
Kõrgharitude osakaal (% , 2004-2013)	,734		
MK keskusse sõitmise aeg			,751
Tallinna sõitmise aeg (minutit)	-,589		
Pensionialiste osakaal (% , 2004-2013)	-,865		
Tööealise elanikkonna osakaal (% , 2004-2013)	,743		
Rahvaarvu muutus % (2004-2013)	,752		
TI		,663	

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 5 iterations.

Saadud faktoreid võiks interpreteerida järgmiselt:

F1 – kesksusfaktor

F2 – demokraatia ja juhtimise faktor

F3 – sotsiaalsusfaktor

Kesksusfaktor (F1) näitab, mida lähemal asub omavalitsus Tallinnale, seda kõrgemad on faktori väärtused. Mida väiksem on tulemus, seda rohkem pensioniealisi, vähem kõrgharitud, vähem tööealisi, väiksem tulumaksu laekumine elaniku kohta ja suurem kaugus Tallinnast.

Omavalitsuste kesksusfaktori alusel võrdlemiseks loome kesksusindeksi, millele eelnevalt kontrollime näitajate korrelatsiooni (Tabel 23, Lisa 5) ja leiame faktorväärtuste koefitsendid (Tabel 24, Lisa 5).

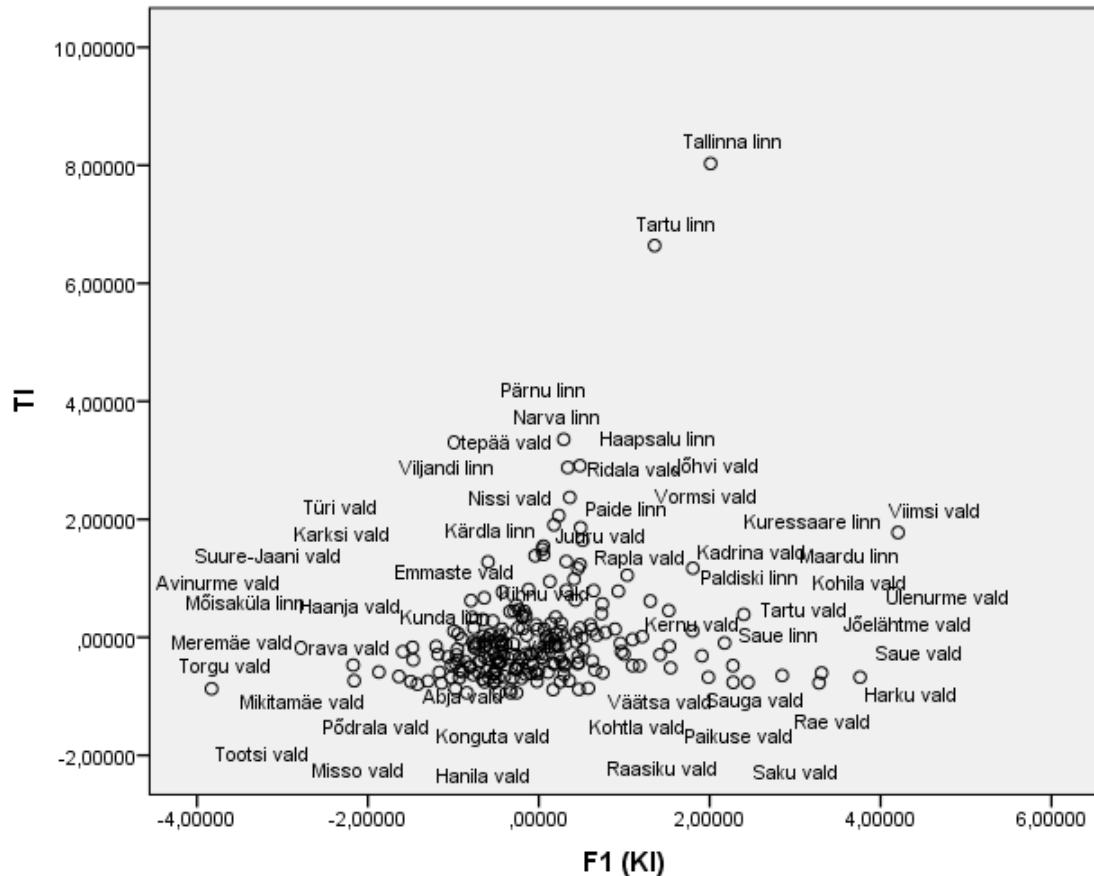
$KI(\text{kesksusindeks}) = C1 * \text{tulumaksu laekumine elaniku kohta} + C2 * \text{tööealise elanikkonna osakaal} + C3 * \text{kõrgharitude osakaal} + C4 * \text{pensioniealiste osakaal} + C5 * \text{kaugus Tallinnast} + C6 * \text{rahvaarvu muutus},$

kus C1, C2, C3, C4, C5, C6 on faktorväärtuste koefitsendid.

Kesksusindeks genereeritakse SPSSs regressioonmeetodil.

Kesksusindeksi (KI) alusel on juhtival positsioonil Tallinna ja Tartu linn koos neid ümbritsevate omavalitsustega. Perifeerseimad on Kagu-Eesti omavalitsused või Saaremaa omavalitsused (Tabel 25, Lisa 5).

Vaadeldes kesksusindeksit ja toetuste indeksit joonisel, näeme, kui suur on distants kahe suurema linna ja ülejäänud omavalitsuste vahel (Joonis 10). Tartule ja Tallinnale on kõige lähemal positsioonil linnad või suurvallad. Tallinna ümbruse omavalitsused tulevad esile kesksusindeksi kõrge väärtuse poolest, kuid ei paista silma toetuste indeksi alusel, mis on tingitud meetmete poolt seatud piirangutest. Toetuste indeksi alusel samas tõusevad esile Ida-Virumaa omavalitsused, mis viitab Ida-Virumaa prioriteetsusele toetuste jagamisel.

Joonis 10. Omavalitsuste koondumine/hajumine TI ja KI alusel

Demokraatia- ja juhtimisfaktor moodustub omavalitsuse juhtimisindeksist, erakondade arvust volikogudes ning TIst.

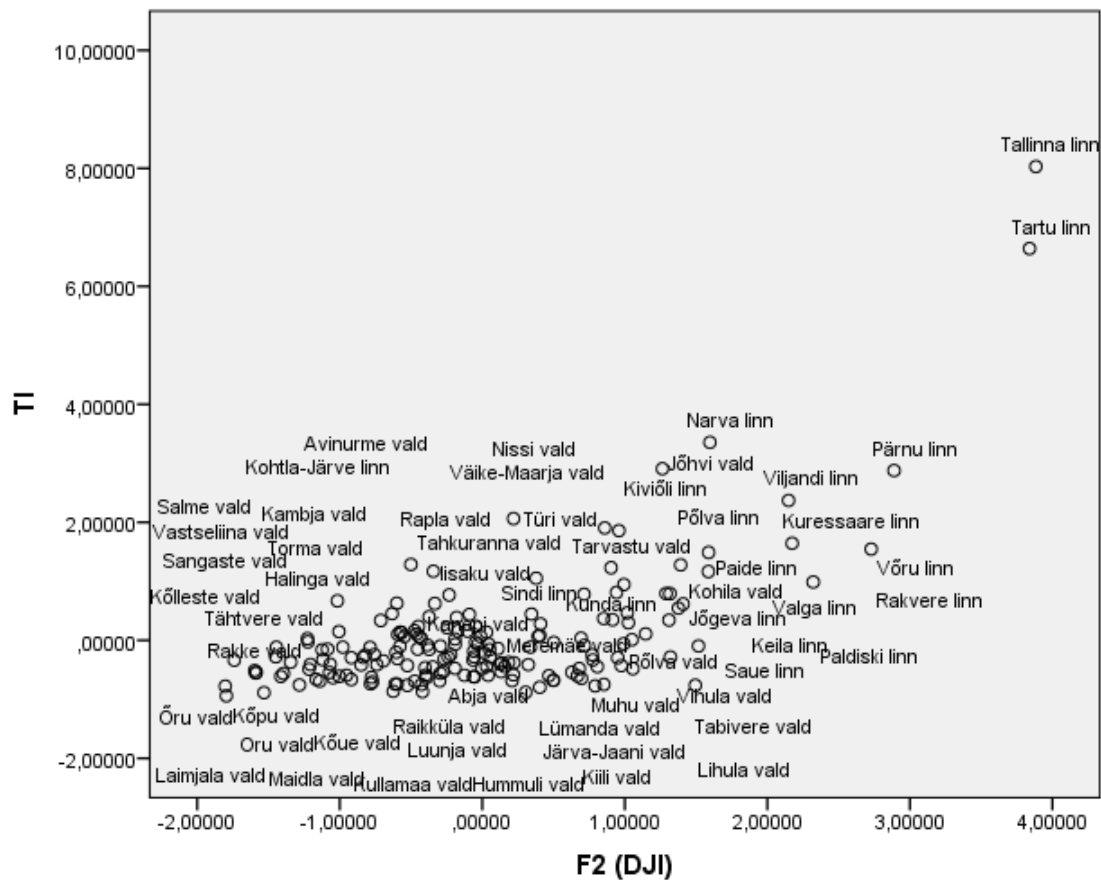
Demokraatia- ja juhtimisfaktori alusel omavalitsuste võrdlemiseks loome demokraatia- ja juhtimisindeksi, millele eelnevalt kontrollime näitajate korrelatsiooni (Tabel 26, Lisa 5) ja leiame faktorväärtuste koefitsendid (Tabel 27, Lisa 5).

$$DJI(\text{demokraatia- ja juhtimisindeks}) = C1 * \text{juhtimisindeks} + C2 * \text{erakondade keskmine arv volikogudes} + C3 * TI,$$

kus C1, C2, C3 on faktorväärtuste koefitsendid.

Kuna valitsejate arvu ja viimase valitseja ametisoldud aja kohta polnud andmed saadaval kõikide omavalitsuste kohta, siis ei saa indeksi alusel moodustada täielikku omavalitsuste pingerida. Antud pingerida on moodustatud 180 omavalitsuse alusel.

DJI näitab, mida väiksem on faktori väärtus, seda vähem erakondi volikogudes, seda vähem on omavalitsuste juhid vahetunud ja seda pikemalt juhid ametis olnud ning seda väiksem on ka saadud toetuste hulk. Omavalitsusjuhtide sagedam vahetumine ja erakondade suurem arv volikogudes tõstavad omavalitsuse demokraatlikkust läbi erinevate vaadetega inimeste kaasamise. DJI väärtuste kohaselt on esirinnas linnad, mida võib eeldada tulenevalt elanikkonna suurusest (Joonis 11, Tabel 28 Lisas 5) – rohkem elanikke, rohkem kaasamisvõimalusi ja kasusaajaid ning suurem võimalus tuua piirkonda toetusvahendeid.

Joonis 11. Omavalitsuste koondumine/hajumine TI ja DJI alusel

Sotsiaalsusfaktor moodustub MTÜde arvu 1000 elaniku kohta ja ajalise kauguse maakonna keskusest seosena.

Sotsiaalsusfaktori alusel omavalitsuste võrdlemiseks loome sotsiaalsusindeksi (SI), millele eelnevalt kontrollime näitajate korrelatsiooni (Tabel 29, Lisa 5) ja leiame faktorväärtuste koefitsendid (Tabel 30, Lisa 5).

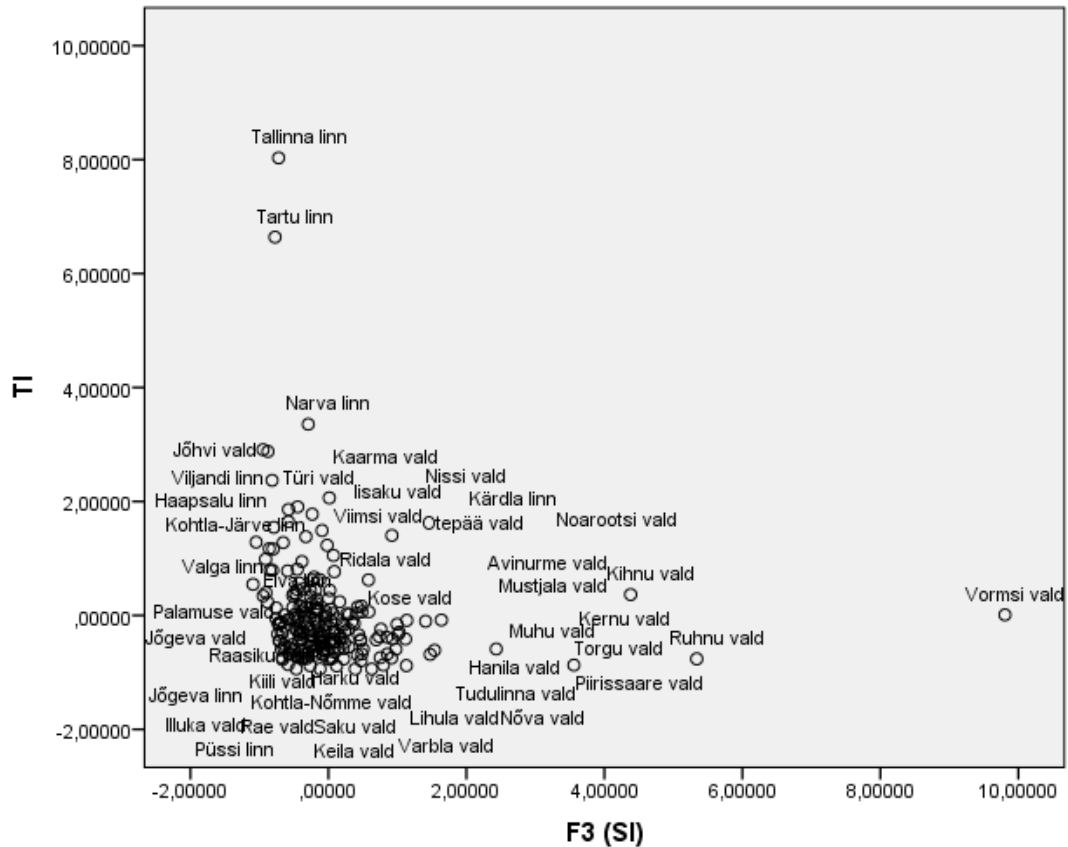
$SI(\text{sotsiaalsusindeks}) = C * (\text{maakonna keskusesse sõitmise aeg} + \text{MTÜde arv 1000 elaniku kohta}),$

kus C on faktorväärtuse koefitsent.

SI näitab, mida suurem on keskusesse sõitmise aeg, seda suurem on ka MTÜde arv. Tulemusest võib järeldada, et keskustest kaugemal elavad inimesed on sotsiaalselt aktiivsemad kaasa lööma kogukonna tegevustes.

Sotsiaalsusindeksi alusel tõuseb esile Vormsi vald, kuhu on registreerunud palju MTÜsid ning kuhu on keskmisest pikem sõit keskusesse (Joonis 12; vt ka Tabel 31 Lisas 5).

Vaatleme lähemalt Vormsi, Ruhnu ja Kihnu fenomeni. Vormsi, Kihnu ja Ruhnu on väiksed omavalitsused (elanikke alla 1000 inimese) ning võrreldes keskmisega (3,6 miljonit eurot) saanud väikses mahus toetusi. Ruhnu elanike arv on viimase 10 aasta jooksul vähenenud 35%, Kihnul 3,49% ja Vormsil suurenenud 2,4%. Tööealisi on Ruhnus ja Vormsil keskmisest (65%) rohkem (vastavalt 74% ja 68%) ning Kihnus keskmiselt (65%), kõrgharitude osakaal on Vormsil ja Ruhnus keskmisest (10%) kõrgem (Ruhnus 28%, Vormsil 15%), Kihnus tunduvalt madal (4,9%). Tulumaksu laekumine elaniku kohta on Ruhnul 2,5 korda keskmisest (373€) kõrgem ning Vormsil 2 korda kõrgem, Kihnus 12% keskmisest kõrgem. Keskustest on nimetatud omavalitsused kõige kaugemal asuvad seetõttu, et vajavad kohale jõudmiseks praami. Omavalitsuse juhtimise osas on Vormsil olnud palju juhte (7) ning Ruhnu ja Kihnu on ühed nendest omavalitsustest, kes küsitlusele ei vastanud. Kõrge kõrgharitude ja tööealiste hulk viitab sellele, et Ruhnule ja Vormsisse kolivad elama kõrgharitud ja hea sissetulekuga inimesed, kes saavad tööd distantsilt teha ning kes panustavad aktiivselt kolmanda sektori tegevustesse.

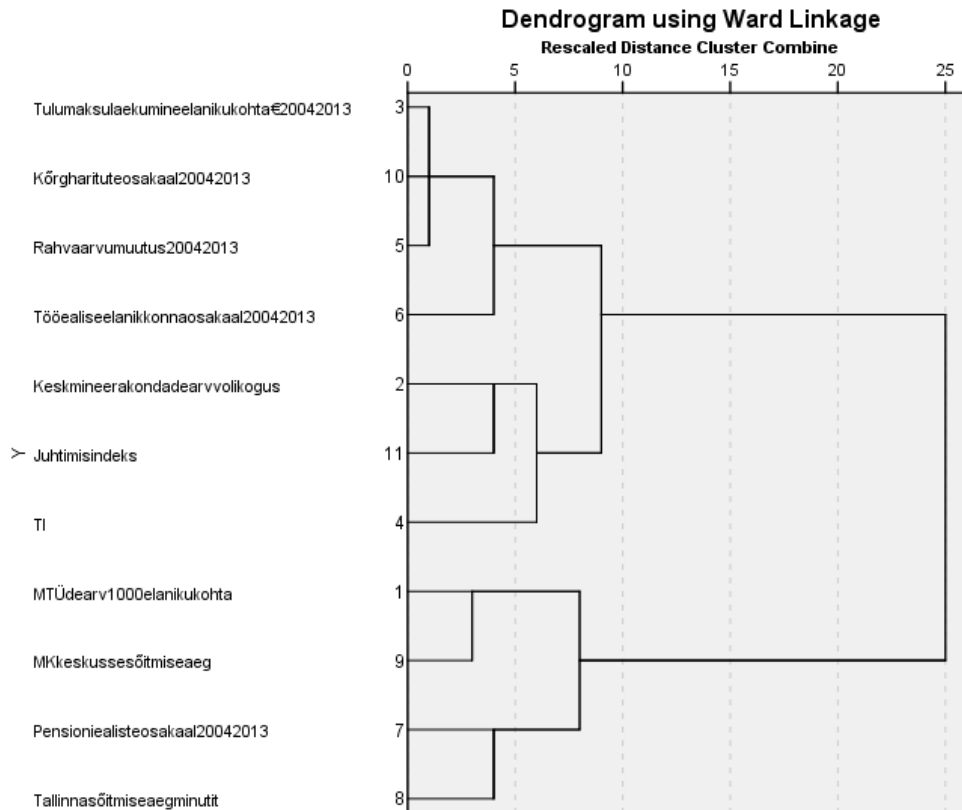
Joonis 12. Omavalitsuste koondumine/hajumine TI ja SI alusel

2.3.7.2. Klasteranalüüs

Klasteranalüüsi dendrogramm (*Ward meetod*), näitab, millised seosed luuakse ning kui suured on kaugused seoste vahel.

Klasteranalüüsi abil soovin testida faktoranalüüsi tulemusi. Dendrogramm (Joonis 13) näitab, et esimene klaster (tulumaksu laekumine elaniku kohta, kõrgharitute osakaal ja rahvaarvu muutus) on algne tugevate seostega kooslus, millele lisandub tööealise elanikkonna osakaal. Antud klaster seostub suures enamuses faktoranalüüsi 1.faktoriga

(F1). Teise klastrina võib välja tuua juhtimise, erakondade arvu ja toetuste klastrit, mis ühtib faktoranalüüsi teise faktoriga (F2).

Joonis 13. Haldusvõimekuse tegurite klasterdumine

Kolmanda klastrit moodustavad pensionealiste osakaal, kaugus Tallinnast, kaugus maakonna keskusest ja MTÜde arv 1000 elaniku kohta, mis on faktoranalüüsi pakutud tulemustest erinev. Pensionealiste osakaal ning kaugus Tallinnast on negatiivsete väärtustega ning on sellest tulenevalt paigutatud ühte klastrisse, millele lisandub MTÜde arv ja kaugus maakonna keskusest. Kolmas klaster on tugevalt seotud omavalitsuste geograafilise asukohaga. Keskustest kaugemal on rohkem pensionäre, aga ka aktiivsem kolmanda sektori tegevustes kaasalöömine.

Omavalitsuste vaheliste seoste väljatoomiseks loome klastreid käsitletavate tunnuste alusel kasutades *Ward* meetodit. Kuigi kõikidele klastritele ei ole võimalik ühist nimetust anda, võib välja tuua järgmised grupid (vt Joonis 15 Lisas 6):

- Kaks suuremat linna, Tallinn ja Tartu
- Vormsi vald kui eraldi suvitusvalla fenomen
- Vasalemma vald kui eraldiseisev omavalitsus
- Tallinna kuldne ring ehk Tallinna ümbritsevad vallad (Kiili, Rae, Harku, Saku, Saue vald, Saue linn, Jõelähtme, Keila linn, Keila vald, Kuusalu, Kohila)
- Tartu kuldne ring (Tartu vald, Ülenurme, Luunja)
- Maakonna ja regiooni keskused (Jõgeva linn, Paide linn, Rakvere linn, Põlva vald, Valga linn, Sillamäe linn, Põlva linn, Pärnu linn, Viljandi linn, Kuressaare linn, Võru linn, Nissi vald, Türi vald, Jõhvi vald, Haapsalu linn, Narva linn)
- Suuri keskusi ümbritsevad linnad-vallad (Kohtla, Kohtla-Järve, Haaslava, Tähtvere, Ridala, Tahkuranna, Rakvere vald, Sõmeru, Pärsti, Paikuse, Maardu)
- Madalate sotsiaalmajanduslike näitajatega omavalitsused ehk vaesed ja perifeersed omavalitsused (Laimjala, Salme, Kasepää, Õru, Laheda, Varstu, Kolga-Jaani, Vastseliina, Veriora, Kõpu, Ahja, Valgjärve, Torma, Sangaste, Vastse-Kuuste, Puka, Kõlleste)
- Saarte vallad-linnad (Käina, Pühalepa, Kärkla, Kaarma)
- Hõredad suvitusvallad (Vihula, Nõva, Noarootsi)
- Keskusest kõige kaugemal asuvad omavalitsused (Leisi, Mustjala, Kihelkonna, Misso, Mikitamäe, Meremäe, Orissaare, Põide, Muhu, Torgu)

Maakonna ja regiooni keskuste alla on tulenevalt ELi toetuste mahust paigutunud ka Nissi vald.

Ülejäänud omavalitsused lahterduvad kõik keskmise Eesti omavalitsuse alla, kus on pigem väike elanike arv, keskmine tulumaksu laekumine elaniku kohta ning suurenev pensioniealiste arv.

2.3.7.4. Koondindeksi koostamine

Faktoranalüüsi regressioonmeetodil leitud kolme faktori indeksid on viidud ühisele skaalale. Seega omavalitsuste analüüsi koondindeksi leidmiseks leiame kolme indeksi keskmise.

$$KI(\text{koondindeks}) = (SI+PI+JI)/3$$

Andmete puudulikkuse tõttu saame koondindeksi leida vaid 180 omavalitsuse jaoks.

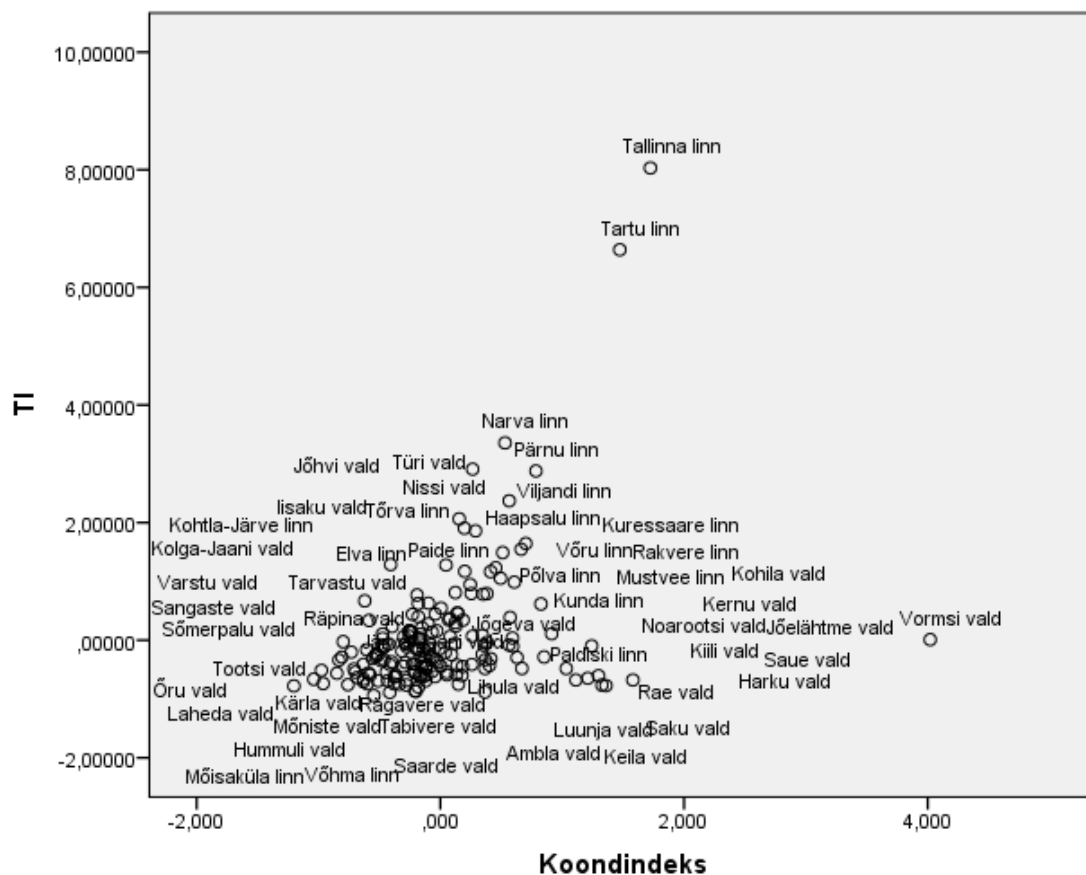
Koondindeksi alusel on juhtival positsioonil Vormsi vald, kellele järgnevad Tallinn, Harku vald ja Tartu linn (Tabel 18). Koondindeksi alusel moodustatud terviklik omavalitsuste pingerida on esitatud Lisas 5 Tabelis 35.

Tabel 18. Esimesed ja viimased 20 omavalitsust koondindeksi alusel

Esimesed 20	Viimased 20
Vormsi vald	Võhma linn
Tallinna linn	Hummuli vald
Harku vald	Sangaste vald
Tartu linn	Varstu vald
Rae vald	Laekvere vald
Saku vald	Ahja vald
Kiili vald	Saare vald
Jõelähtme vald	Veriora vald
Saue vald	Kõo vald
Keila vald	Rakke vald
Saue linn	Järvakandi vald
Keila linn	Kõpu vald
Paldiski linn	Kolga-Jaani vald
Kohila vald	Taheva vald
Pärnu linn	Puka vald
Kuressaare linn	Laheda vald
Kuusalu vald	Mõisaküla linn
Võru linn	Kasepää vald

Vihula vald	Tootsi vald
Rakvere linn	Õru vald

Koondindeksi ja TI tulemuste paigutamine joonisele (Joonis 14) näitab selgesti, et tugevalt eristuvad Tartu ja Tallinn toetuste saamise alusel ning Vormsi vald koondindeksi alusel. Esile tõuseb linnade tugev positsioon. Vormsi valla sotsiaalmajanduslike näitajate analüüs (lk 57) näitas, et Vormsi kõrge positsioon on tingitud valla suurest juhtide arvust, kõrgeast sotsiaalsusindeksist ning tugevatest sotsiaalmajanduslikest näitajatest.

Joonis 14. Omavalitsuste koondumine/hajumine TI ja KI alusel

Võrdlen saadud tulemusi Geomedia võimekuse indeksiga (Geomedia 2013). Koondindeksi andmete puudulikkuse tõttu lisan võrdluse ka kesksusindeksi (Tabel 19), Geomedia indeksiga kattuvad omavalitsused on tabelis eraldi välja toodud.

Geomedia indeksiga on paremini võrreldav kesksusindeks, sest sisaldab endas Geomedia indeksiga ühtivaid näitajaid. Koondindeks koondab endasse võrdväärset sotsiaalmajanduslikud näitajad koos juhtimise, sotsiaalsete suhete ja geograafilise asukohaga. Kesksusindeksis on geograafiline asukoht negatiivse väärtusega ja suurem kaugus keskustest seostub nõrgemate sotsiaalmajanduslike näitajatega. Samas sotsiaalsusindeksis on kaugus maakonna keskustest positiivne näitaja ning suurem kaugus maakonna keskusest seostub suurema sotsiaalse aktiivsusega kohalikul tasandil. Seega on erinevused indeksite vahel tingitud geograafilise asukoha arvestamisest ja tõlgendamisest.

Tabel 19. Esimesed ja viimased 20 omavalitsust võimekuse indeksi, kesksusindeksi ja Geomedia võimekuse indeksi alusel

Koondindeks, esimesed 20	Koondindeks, viimased 20	Kesksusfaktor, esimesed 20	Kesksusfaktor, viimased 20	Geomedia indeks, esimesed 20	Geomedia indeks, viimased 20
Vormsi vald	Võhma linn	Viimsi vald	Mõniste vald	VIIMSI VALD	KALLASTE LINN
Tallinna linn	Hummuli vald	Harku vald	Alatskivi vald	RAE VALD	AHJA VALD
Harku vald	Sangaste vald	Kiili vald	Põdrala vald	SAUE LINN	MIKITAMÄE VALD
Tartu linn	Varstu vald	Rae vald	Varbla vald	TALLINN LINN	TAHEVA VALD
Rae vald	Laekvere vald	Saue vald	Kihelkonna vald	HARKU VALD	MARTNA VALD
Saku vald	Ahja vald	Saku vald	Õru vald	SAKU VALD	KOONGA VALD
Kiili vald	Saare vald	Ülenurme vald	Lohusuu vald	JÕELÄHTME VALD	KÄRLA VALD
Jõelähtme vald	Veriora vald	Ruhnu vald	Taheva vald	ÜLENURME VALD	LAVASSAARE VALD
Saue vald	Kõo vald	Saue linn	Mustjala vald	TARTU LINN	KASEPÄÄ VALD
Keila vald	Rakke vald	Jõelähtme vald	Tudulinna vald	KURESSAARE LINN	MÕISAKÜLA LINN
Saue linn	Järvakandi vald	Tallinna linn	Mikitamäe vald	SAUE VALD	LOHUSUU VALD
Keila linn	Kõpu vald	Keila vald	Meremäe vald	KEILA LINN	TORGU VALD
Paldiski linn	Kolga-Jaani vald	Luunja vald	Orava vald	PÕLVA LINN	PIIRISSAARE VALD
Kohila vald	Taheva vald	Maardu linn	Misso vald	ELVA LINN	KARULA VALD
Pärnu linn	Puka vald	Keila linn	Meeksi vald	KOSE VALD	TOOTSI VALD
Kuressaare linn	Laheda vald	Sauga vald	Tootsi vald	JÕHVI VALD	MEEKSI VALD
Kuusalu vald	Mõisaküla linn	Tähtvere vald	Torgu vald	OTEPÄÄ VALD	ALAJÕE VALD
Võru linn	Kasepää vald	Tartu vald	Mõisaküla linn	RAKVERE LINN	PÕDRALA VALD
Vihula vald	Tootsi vald	Paikuse vald	Peipsiääre vald	PÕLTSAMAA LINN	PEIPSIÄÄRE VALD
Rakvere linn	Õru vald	Tartu linn	Piirissaare vald	TÜRI VALD	ÕRU VALD

2.4. Arutelu ja järeldused

Teoreetilises analüüsis käsitleti mitmeid tegureid, mis mõjutavad omavalitsuste haldusvõimekust ja seeläbi ka ELi toetuste taotlemise võimekust. Eesti omavalitsuste vaatevinklist on huvipakkumamad omavalitsuste suurus ja asukoht regioonis, omavalitsuse administratiivse üksuse võimekus ja omavalitsuse juhi roll, demokraatia tase ja sotsiaalne kapital ning sotsiaalmajanduslik olukord.

ELi toetuste geograafiline jaotus perioodil 2004 - 2013 seostub teoreetilise käsitlusega. Enim toetusi on suunatud omavalitsustesse, kus on rohkem kasusaajaid ehk linnadesse (40% toetuste mahust). Suurima hulga toetusi on saanud Tallinna linn, kellele järgneb Tartu linn. Seega enim toetusi suunatakse tugeva majandusega piirkondadesse (Strautmanis & Rozite 2012, lk 175), sest nimetatud piirkondadel on võimekus projektid edukalt ellu rakendada ning loodud teenustele on olemas tarbijaskond. Suuremate sotsiaalsete probleemidega omavalitsused pole saanud administratiivsete ja finantsiliste takistuste tõttu toetusprogrammides osaleda (Tatar 2010, lk 220). Sellest tulenevalt võib regionaalsete erinevuste vähenemise asemel märgata hoopis erinevuste suurenemist (Tatar 2010; DeRynck & McAleavey 2001, Rodriguez-Pose & Fratesi 2004).

Regionaalarengu toetused ei ole jagunenud ühtlase kihina omavalitsuste vahel, vaid selgelt on märgata kobardumist. Õigluse ja tõhususe mõistes peaksid regionaalarenguks suunatud toetused järgima enam abi vajavate üksuste geograafilist paiknemist (Crescenzi & Rodriguez-Pose 2011, lk 152), kuid Eesti mastaabis on toetused kobardunud maakonnakeskuste ümber, moodustades nõ projektipesasid. Inim- ja finantsressursse omavate keskuste aktiivne toetuste taotlemine ja kasutamine on motiveerinud tegutsema ka naaberomavalitsusi ning infovahetus ja koostöö naaberomavalitsuste vahel on loonud rohkem võimalusi toetuste laialdasemale jaotumisele. Tatar (2010, lk 220) leiab, et koostöö omavalitsuste vahel küll aitaks parandada teenuste pakkumise kvaliteeti, kuid Eesti omavalitsused pole harjunud koostööd tegema ning on eriarvamustel arengu suunamise

koha pealt. Üldjoontes on omavalitsused toetuste taotlemisel pigem konkurendid kui koostööpartnerid (Tatar 2010, lk 220).

Toetuste jaotumisel võib täheldada väikseid kõrvalekaldeid. Näiteks võivad üksikud suured toetused tõsta väikese valla linnade tasemele (Nissi vald ja koolimaja ehitus, Sõmerpalu vald ja motohalli ehitus). Samas on neli omavalitsust, kellest kolm kuuluvad Ida-Viru maakonda (Mäetaguse, Alajõe ja Illuka), kes pole regionaalarengu toetusi taotlenud või pole positiivset rahastust saanud. Nimetatud omavalitsustest kahte (Illuka ja Mäetaguse valda) eristab teistest omataolistest väikestest, Tallinnast suhteliselt kaugel asuvatest omavalitsustest suur põhitegevustulem, mille põhjuseks võib arvestada kaevandustasusid. Laimjala ja Alajõe valdasid iseloomustab aga väike rahvaarv, suur kaugus Tallinnast ning väike kasumlikkus. Toetuste mittetaotlemise põhjuseks võivad olla suur administratiivne koormus, mis kaasneb projektide koostamisega, oskusliku personali puudus, aga ka lobitöö vähesus ja omafinantseeringu puudumine (Tatar 2010). Üldises plaanis tuleb esile Ida-Virumaa omavalitsuste toetuste saamise kõrge tase, mis on põhjendatav Eesti riigi regionaalarengu prioriteetidega (Eesti regionaalarengu strateegia 2005 - 2015).

Omavalitsuste koondumine haldusvõimekust kirjeldavate tegurite alusel tõi välja sarnaste omavalitsuste klastrid. Kuigi kõikidele klastritele ei olnud võimalik ühist nimetajat leida, tuli esile kahe suurlinna eraldumine ülejäänud omavalitsustest ning nende tagamaade klasterdumine. Eristatavad olid ka perifeersed ja vaeste omavalitsuste klaster, tugevamad maakonnakeskused, keskustest kõige kaugemal asuvad omavalitsused, aga ka näiteks hõredad suvitusvallad.

Korrelatsioonanalüüsi alusel on toetuste indeksiga tugevas seoses rahvaarv, tulumaksulaekumine, tööealise elanikkonna osakaal, põhitegevustulem, kõrgharitute osakaal ning erakondade arv volikogudes. Kokkuvõtvalt on põhilisteks teguriteks inimressurss ja demokraatlik otsustusprotsess. Elanike arv mõjutab omavalitsuste finantsilist võimekust, sest enamus tulust moodustub füüsilise isiku tulumaksu alusel (Tatar 2010, lk 217) ning tulumaksu laekumise maht sõltub elanike sissetuleku suurustest, mille puhul on määravaks haridustase (Statistikaamet). Mida suurem on elanike arv ja mida rohkem kõrgharitud inimesi, seda rohkem on omavalitsusel vahendeid projektidesse

suunamiseks. Samas 70% omavalitsustest on vähem kui 3000 elanikku, mis paneb omavalitsused tugevalt sõltuma keskvalitsuse toetustest (Tatar 2010). Omavalitsuse ühinemine suurendab uue üksuse rahvaarvu ja vähendab valitsemiskulusid, kuid samas võivad moodustuda suurepindalised koondvallad, kus vallavalitsus jääb elanikust kaugemale. Omavalitsuse probleemide lahendamise ebaratsionaalsusele suuremate üksuste loomise kaudu viitab ka Drechsler (2000).

Inimressursi teguri kõrval on teiseks oluliseks teguriks demokraatia tase omavalitsuses. Uurimustöö kontekstis seondub see volikogudesse kuuluvate erakondade arvuga. Suurem erakondade arv volikogudes on linnades, kus on rohkem elanikke. Suurem erakondade arv tähendab rohkem erinevaid seisukohti, debatte ja otsuste põhjalikumat läbiarutamist.

Kaudsete mõjufaktoriteni jõudsin faktoranalüüsi rakendades. Faktoranalüüs tõi esile kolm uut faktorit, mille alusel koostas in kesksusindeksi, demokraatia- ja juhtimisindeksi ning sotsiaalsusindeksi.

Kesksusindeks seob endasse omavalitsuse sotsiaal-majanduslikud näitajad koos füüsilise asukohaga. Mida kõrgemad on kesksusindeksi väärtused, seda lähemal paiknetakse keskusele (Tallinnale) ning mida madalamad väärtused, seda perifeersem on omavalitsus. Kuna indeksi moodustavad tegurid on leitud elaniku kohta, siis on indeksi alusel moodustuv pingerida (Joonis 10, Tabel 25 Lisa 5) sellest mõjutatud. Näiteks paigutub kõrge väärtusega omavalitsuste hulka ka Ruhnu vald, mis on Tallinnasse sõidu aja koha pealt kõige kaugemal asuv omavalitsus, kuid sotsiaal-majanduslikud näitajad elaniku kohta on kõrged.

Omavalitsuse demokraatia- ja juhtimisindeks koosneb juhtimisindeksist, erakondade arvust ja TI-st. Kuigi TI ja juhtimisindeksi vahel ei ole olulist seost (seda tõendab ka ühe omavalitsusjuhiga omavalitsuste keskmisest nõrgemad sotsiaalmajanduslikud näitajad), seob neid kahte tegurit üheks erakondade arv volikogudes. Omavalitsuse demokraatia arengu ja toetuste edukama taotlemise huvides on kasulik parteide suur arv volikogus ja omavalitsusjuhtide lühem ametis oldud aeg. Suurem demokraatia aitab vältida võimu suunamist võimueliidi huvide alusel (Barca, 2009, lk 21). Demokraatia- ja juhtimisindeksi

alusel moodustunud omavalitsuste pingerida ei ole täielik, vaid kirjeldab ära 180 omavalitsust 226-st. Pingerea ladvikus on linnad ja suuremate keskuste ümber asuvad vallad (Joonis 11, Tabel 28 Lisas 5). Kokkuvõtvalt võib öelda, et toetuste jaotumine ei ole antud analüüsi tulemusena otseselt seotud omavalitsuse rikkusega, vaid on otseselt mõjutatud omavalitsuse juhtimisest ja demokraatia tasemest.

Sotsiaalsusfaktor viitab kolmanda sektori mõjule keskustest kaugemal asuvates omavalitsustes. MTÜdes osalemise aktiivsus suureneb kaugusega keskustest. Keskusest kaugemal asuvate omavalitsuste elanikud sõidavad keskustesse harvem ning panustavad rohkem aega kohapealse elu kujundamisele. Kõige väiksem sotsiaalne aktiivsus on linnades (vt Tabel 31 Lisa 5). Näiteks on Viimsi elanike sotsiaalne aktiivsus keskmisest madalam, sest palju aega kulub igapäevaselt Tallinnasse sõiduks ning ummikutes ootamisele. Toetuste jaotumise alusel moodustunud kobarad viitavad maakonna keskustele kui suhtlemispunktile, kus vahetatakse teadmisi ja luuakse koostöösuhteid. Seega sotsiaalne aktiivsus ja MTÜde tegevustes osalemine on aktiivsem keskustest kaugemal, kuid keskustes käiakse loomas koostöövõrgustikke ning teadmisi vahetamas.

Hüpoteeside kontrollimisel jõudsin järgmisele tulemusele:

1) Suurema elanikkonnaga omavalitsused on edukamad taotluste koostajad ja toetussummade saajad.

Analüüs tõi esile tugeva seose elanikkonna ja toetuste indeksi vahel ($r=0,716$). Seos rahva arvu ja kõrgharitude osakaalu vahel on arvestatava tugevusega ($r=0,326$) ning seos toetuste indeksi ja kõrgharitude vahel on samuti arvestatav ($r=0,351$). Seega, kus on suurem elanikkond, on rohkem kõrgharitud. Seda tõendab ka fakt, et enam edukaid taotlusi esitasid Tartu linn ja Tallinn. Tartu linna edukate taotluste arv võrreldes teiste omavalitsustega viitab Tartu oskuslikule taotluste koostamise protsessile. Samas Tallinna linna suur toetuste maht viitab Tallinna linnale kui regionaalarengu prioriteedile. Toetuste indeksi alusel on esirinnas samuti linnad.

2) Suurema tulumaksu laekumisega elaniku kohta, kasumlikumad ja väiksema võlakoormusega omavalitsused on võimekamad toetuste saajad, kuna omavad rohkem ressursse omafinantseeringuks ning saavad ka rohkemaid projekte ellu viia.

Tulumaksu laekumise ja toetuste indeksi vahel on tugev seos ($r=0,593$), samas tulumaksu laekumise elaniku kohta ja TI vahel oluline seos puudub. Tulumaksu laekumine tervikuna sõltub elanike arvust. Seega ei ole omavalitsuse tulubaas ja toetuste taotlemine omavahel seotud.

Netovõlakoormuse ja TI vahel on seos väike ($r=0,240$). Seega ei sõltu omavalitsuse edukus toetuste taotlemisel võlakoormuse suurusest. Enamus omavalitsustest järgib seadusega määratud 60% laenuvõimekuse piiri ning ei võta endale täiendavaid kohustusi.

Finantsnäitajad on tugevalt seotud elanikkonna suurusega. Faktoranalüüsi alusel oli tulumaksu laekumine elaniku kohta üheks kesksusfaktori moodustajaks, mille alusel määratletakse omavalitsuse positsioon perifeersusskaalal. Seega mängib tulubaas rolli omavalitsuse haldusvõimekuse kujundamisel, aga mitte otseselt edukate toetuste taotluste koostamisel.

3) Suurem kõrgharitud elanike osakaal tagab suurema hulga positiivseid toetustaotlusi

Toetuste indeksi ja kõrgharitud elanike osakaalu vahel on arvestatav seos ($r=0,351$). Kõrgharitud elanike osakaalul on suur seos tulumaksu laekumisel elaniku kohta ($r=0,763$) ning tööelise elanikkonna osatähtsusega ($r=0,488$). Negatiivne suur seos on kõrgharitud elanike ja pensioniealiste osakaaluga ($r=-0,510$) ehk siis mida rohkem on pensioniealisi, seda väiksem on kõrgharitud elanike osakaal. Kõrgharitud inimestel on suuremad sissetulekud (Statistikaamet) ning sellest lähtuvalt on tulumaksu laekumine inimese kohta suurem. Teisest aspektist võib eeldada, et kõrgharitud inimesed on võimekamad projektikirjutajad.

4) Suurem hulk MTÜsid viitab kolmanda sektori aktiivsusele ning suuremale panusele edukate taotluste kirjutamisel

TI ja registreeritud MTÜde vahel on tugev seos ($r=0,661$), kuid TI ja MTÜde arvul 1000 elaniku kohta seos puudub. Faktoranalüüsis on MTÜde arv 1000 elaniku kohta sotsiaalsusfaktori moodustajaks. Esimese hüpoteesi juures sai kinnitust, et elanikkonna suurus on määrav tegur toetuste taotlemisel ning registreeritud MTÜde arv on otseselt seotud elanike arvuga. Samas MTÜde arv 1000 elaniku kohta ei oma otsest mõju edukate taotluste koostamisel, vaid sotsiaalse aktiivsuse kasvule keskustest kaugemal.

5) Suurem arv parteisid volikogus tagab suurema kaasatuse ja seeläbi edukamad tulemused toetuste taotlemisel

2005. ja 2009. aasta kohalike valimiste tulemused on arvesse võetud aritmeetilise keskmisena. Erakondade keskmisel arvul volikogus on arvestatav seos TI-ga ($r=0,391$) ning selle mõju avaldub omavalitsuse demokraatia- ja juhtimisfaktori koosseisus. Suurem arv erakondasid volikogudes koos omavalitsuse juhi vahetumise tihedusega mõjutab omavalitsuse demokraatlikkust ja haldusvõimekust. Mida rohkem on erinevaid erakondasid volikogudes, seda enam on erinevate seisukohtadega osapooli volikogudes. Selle tulemusena on otsustusprotsessid mitmekülgsemad ja ressursse kasutatakse ning suunatakse läbimõeldumalt. Seega mõjutab erakondade arv otseselt toetuste taotlemise edukust.

6) Pikaajalise juhi juhitud omavalitsused on stabiilsemad ja saavad rohkem toetusi.

Omavalitsuse juhtimise indeksi ja TI vahel ei ole olulist seost ($r=0,057$). Omavahel omavad olulist seost juhtide arv, ametisoldud aeg ja erakondade arv volikogus. Analüüsid 49 ühe juhiga omavalitsust selgus, et enamus neist (70%) kuuluvad omavalitsuste gruppi, kus toetusmahud on väiksed, rahvaarv väike, tulumaks elaniku kohta väike, MTÜde arv väike. Seega ei leidnud antud hüpotees kinnitust ning pikaajaline ametisolemise aeg ei ole edu faktoriks toetuste taotlemisel. Juhtide arv otseselt ei mõjuta toetuste taotlemise edukust, samas tugev seos erakondade arvuga loob kaudse seose toetuste taotlemisega.

Omavalitsuse juhi sool ei olnud olulist seost ühegi teise faktoriga, kuid juhi vanusel on väike seos juhtimisindeksiga.

7) Tallinnale lähemal asuvate omavalitsuste toetuste taotlemise võimekus on suurem, sest tulumaksu laekumine elaniku kohta on suurem ning sellest tulenevalt on omavalitsusel suurem võimekus teostada ja kaasrahastada projekte.

Tallinnasse sõidu aeg omab negatiivset ja väheolulist seost toetuste indeksiga ($r=-0,060$). Tulumaksu laekumisega elaniku kohta omab Tallinnasse sõidu aeg väikest, aga arvestatavat seost ($r=0,253$). Faktoranalüüsi alusel on kaugus Tallinnast üks määravatest teguritest kesksusfaktori kujunemisel. Kaugus Tallinnast mõjutab tööealiste hulka, mis omakorda mõjutab tulumaksu laekumist elaniku kohta. Koos pensioniealiste osakaalu ja kõrgharitude osakaaluga mõjutab kaugus Tallinnast omavalitsuse perifeersusse kuulumist. Kaugus Tallinnast mõjutab omavalitsuste elanike arvu ja sissetulekuid ning sellest tulenevalt mõjutab omafinantseerimise võimekust. Seega kaugus Tallinnast ei avalda otsest mõju toetuste taotlemise edukusele, küll aga avaldab mõju üldisele haldusvõimekusele.

8) Väiksem kaugus maakonnakeskusest tagab suurema elanikkonna ja seeläbi rohkem ressursse toetuste taotlemiseks (kõrgharitude osakaal, tulumaksu laekumine).

Toetuste taotlemise võimekusel ja kaugusel maakonnast on arvestatav negatiivne seos ($r=-0,232$). Keskmise rahvaarvuga on kaugusel maakonna keskusest (sõiduaeg) väike väheoluline seos ($r=-0,142$), samuti on seos väike kõrgharitude osakaalu ja tulumaksu laekumisega. Seega sellisel kujule ei leidnud antud hüptees kinnitust. Faktoranalüüsis on kaugus maakonna keskusest määravaks teguriks sotsiaalsusindeksi kujunemisel ja kolmanda sektori aktiivsuse mõjutamisel. Sotsiaalne aktiivsus kasvab kaugusega keskustest, samas on maakonna keskused aktiivsed suhtlusvõrgustike keskpunktid, kus suunatakse edasi teadmisi omavalitsustesse ja luuakse koostöövõrgustikke.

Kokkuvõte

Uurimustöö eesmärgiks oli analüüsida omavalitsuste haldusvõimekuse ja sisedemokraatia mõju regionaalarengu toetuste taotlemise edukusele ja geograafiale. Eesmärgi saavutamiseks analüüsiti regionaalarenguks eraldatud toetusi ja valitud hulka haldusvõimekust mõjutavaid tegureid, otsides haldusvõimekust mõjutavate tegurite kombinatsioone, mis tagavad omavalitsusele edu toetuste taotlemisel.

Teooria lähtus avaliku sektori haldusvõimekuse tegurite leidmisest ning Euroopa Liidu regionaalarengu poliitikate mõju kirjeldamisest. Haldusvõimekuse mõjutegurite leidmisel keskenduti nii administratiivse võimekuse, geograafilise asukoha kui ka sotsiaalse kapitali analüüsile ning empiirilisele analüüsile valiti rahvastiku (rahvaarv, rahvaarvu muutus), sotsiaal-majandusliku (tööealiste osakaal, pensioniealiste osakaal, kõrgharitud osakaal, tulumaksu laekumine elaniku kohta), asukoha (kaugus Tallinnast ja maakonna keskustest), juhtimise (erakondade arv volikogudes ja juhtide vahetumine) kui ka sotsiaalse kapitali (MTÜde arv) näitajad. Euroopa Liidu regionaalpoliitika mõju seisukohast analüüsiti poliitikate sobivust ning rakendamisel tekkinud takistusi, keskendudes eelkõige regionaalarenguks suunatud toetuste taotlemise protsessile. Kirjanduse ülevaatest selgus, et probleeme valmistavad oskusliku arendusmeeskonna puudumine ja omafinantseerimiseks vajalike vahendite nappus, mis seab vaesemad ja perifeersemaid omavalitsused ebasoodsasse positsiooni ning enamus toetusi suunatakse majanduslikult aktiivsetesse regioonidesse. Haldusvõimekuse kujundamisel ning sellest tulenevalt ka regionaalarenguks suunatud toetuste taotlemisel on oluline roll omavalitsuse juhtimisel ja demokraatial, mis suunab omakorda kolmanda sektori aktiivsust ja panust ühiskonna arengusse.

Empiiriline analüüs toetas ja täiendas teoreetilise analüüsi tulemusi. Perioodil 2004 - 2013 omavalitsustesse regionaalarenguks suunatud toetused on läinud eelkõige linnalistesse piirkondadesse, kus on rohkem kasusaajaid ja projektide tulemusena pakutavate teenuste tarbijaid. Toetuste geograafilisel jaotumisel on märgata kobardumist maakonnakeskuste või piirkonna aktiivsete keskuste (Otepää) ümber, mis viitab keskuste olulisele mõjule. Lisaks keskuste mõjule tuleb analüüsist esile ääremaastumise süvenev probleem: perifeersed piirkonnad on jätkuvalt ebasoodsamas positsioonis ning regionaalarenguks suunatud

toetused ei ole nende olukorda parandanud. Keskus-ääremaa vastandumine sai kinnitust faktoranalüüsis, kus kesksusfaktor oli kasutatud andmete poolt kõige paremini kirjeldatud. Kesksusfaktori moodustasid tööealiste osakaal, pensioniealiste osakaal, kõrgharitude osakaal, tulumaksu laekumine elaniku kohta ning kaugus Tallinnast. Kesksusfaktori alusel moodustatud kesksusindeks näitas, et mida kõrgemad väärtused, seda lähemal paiknetakse keskusele (Tallinnale) ning mida madalamad väärtused, seda perifeersem on omavalitsus (rohkem pensioniealisi, vähem kõrgharitud, vähem tööealisi, väiksem tulumaksu laekumine elaniku kohta ja suurem kaugus Tallinnast).

Teisena moodustatud demokraatia- ja juhtimisindeks koosnes juhtimisindeksist (omavalitsuse juhtide arv perioodil 2004 - 2013, viimase juhi ametisoleku aeg), erakondade arvust volikogudes ning toetuste indeksist. Demokraatia- ja juhtimisindeks näitab, mida väiksem on faktori väärtus, seda vähem erakondi volikogudes ja seda vähem on omavalitsuste juhid vahetunud. Perioodil 2004 - 2013 ühe juhiga omavalitsuse analüüs näitas, et omavalitsuste haldusvõimekust kirjeldavate tegurite ja saadud toetuste maht on 70% juhtudest alla keskmise. Tulemus viitab sellele, et perifeersetes omavalitsustes ei vahetu juhid tihti, sest puuduvad alternatiivid ning pikaajaline ametis oleku aeg pärsib innovatsiooni ja arengut. Toetuste indeksi paigutumine juhtimisindeksi ja erakondade arvuga ühte faktorisse viitab sellele, et vastupidiselt püstitatud hüpoteesile, ei ole omavalitsuse rikkus määravaks faktoriks toetuste edukal taotlemisel. Toetuste edukuse määrab ära hoopis omavalitsuse demokraatia tase.

Kolmandana moodustatud sotsiaalsusindeks kirjeldab MTÜde arvu ja kauguse maakonna keskusest seost. Mida suurem on kaugus maakonna keskusest, seda suurem on ka sotsiaalne aktiivsus kolmanda sektori tegevustes kaasalöömisel. Kaugemates omavalitsustes, kus sõitu maakonna keskusesse võetakse vastu harvem, on elanikel rohkem aega panustada kogukondlikku tegevusse. Kõrgeima sotsiaalsusindeksi väärtuse said saarelised omavalitsused nagu Vormsi, Ruhnu ja Kihnu. Samas näitab toetuste jaotumise geograafia toetuste kobardumist maakonna keskustesse ja nende vahetusse lähedusse. Seega sotsiaalne aktiivsus on küll suurem kaugemal maakonna keskustest, kuid maakonna keskused omavad olulist rolli kohtumiste keskpunkti ja koostöövõrgustike loomise kohana.

Pöördudes toetuste taotlemise võimekuse juurde, on põhilisteks toetuste taotlemise edukust määravateks teguriteks elanikkond ja demokraatia. Finantsvõimekuse määrab rahvaarv, elanike haritus ja sellest tulenev sissetuleku suurus, mis määravad tulumaksu laekumise mahu. Erakondade arv volikogudes näitab, et arvamuste paljusus ja debatt otsuste üle võimaldab ressursse kasutada oskuslikumalt.

Omavalitsuste võimekuse koondindeksisse ühendatud kesksusindeks, demokraatia- ja juhtimisindeks ning sotsiaalsusindeks seavad omavalitsused pingeritta, kus võrdsel tasandil mängivad rolli kaugus keskustest, sotsiaalmajanduslik olukord, juhtimine ja demokraatia ning sotsiaalsed suhted. Sellest tulenevalt ei vaadelda kaugust keskusest alati kui arengut pärssivat tegurit, vaid samas ka sotsiaalset kogukondlikku suhtust võimaldavat tegurit. Seetõttu on pingereas esimeste hulgas nii suured võimekad linnad ja linnaümbruse vallad kui ka eraldatud saarelised omavalitsused (Vormsi), kus kõrgharitud ja samas sotsiaalselt aktiivsed inimesed on leidnud endale eraldatud ja looduskaunid elukohad. Pingerea viimaste hulgas on aga vaesed ja perifeersed omavalitsused, kelle olukorda ei saa parandada juhuslike täiendavate toetuste arvelt, vaid läbimõeldud regionaalpoliitikaga.

Summary

Impact of local municipalities administrative capacity and democracy to the regional development grants geography

Ragne Kasesalu

Purpose of the study was to analyze the impact of administrative capacity and internal democracy of local governments to the distribution of regional development grants. To achieve this goal administrative capacity factors and regional development grants were analyzed, searching for the combinations of factors affecting the ability of management to ensure the success of regional development subsidies.

The theory was based on the administrative capacity of the public sector and influence of European Union's regional development policies. Research focused on administrative capacity, geographic location as well as social capital analysis and demographic, socio-economic, governance and social capital indicators were chosen to the empirical analysis.

From the perspective of European Union's regional policies the suitability and implementation was analyzed, while focusing on regional development oriented aid application process. The literature review revealed that the main problems are related to the lack of skilled development team and co-financing of the projects, which puts the poor and outlying municipalities in an unfavorable position and the majority of grants will be directed to the economically active regions.

Empirical analysis supported and complemented the theoretical analysis results. During the period of 2004 – 2013 regional development grants have been distributed mainly to urban areas, where there are more beneficiaries and more consumers for the developed services. Grants are clustering around the county centers. In addition to the impact of county centers the study also brings out the increasing problem of periphery: the peripheral regions are still

disadvantaged and the regional development subsidies have not been targeted to improve their situation.

Centre-periphery polarization was confirmed through factor analysis, where the centrality factor was described. The centrality factor was formed by proportion of the working age population, the proportion of retirement age population, the proportion of higher education population, income tax revenue per capita and distance from the centre of the state (Tallinn). The centrality index formed under centrality factor showed that the higher the values, the closer is the municipality to the center (Tallinn) and the lower the values, the more peripheral is the municipality.

The second was the governance and democracy index which consisted of leadership index and the number of political parties in the municipal council. Democracy and governance index shows that the smaller the value of the factor, the fewer parties and the less leaders have changed. Analysis showed that the administrative capacity in local governments that have had only one leader during the research period and the factors describing the amount of grants is 70% lower than the average of cases. The result indicates that there is no change in the peripheral municipality's leaders often because there are no alternatives and a long-term stay in the job can inhibit the development and innovation. Grants index have also been placed in the democracy and governance factor and contrary to the hypothesis, municipalities wealth is not the main factor for successfully applying the grants. Success in the grants application process is determined by the level of democracy.

Third index is the sociability index, which is described through the number of NGO's in the municipality and the distance from the county center. The greater the distance from the center of the county, the higher is the activity of participating in NGO's movements. People who live in municipalities that are further from county center have more time to contribute in local activities because they make less trips to the center and spend less time driving.

When considering the capability of applying for grants the main factors for success are democracy and the number of habitants in the municipality. The number of habitants determines the amount of income tax. The number of parties in the councils shows that the multiplicity of opinions and debate over the decision allows resources to be better used.

Combined capabilities index joins together centrality index, democracy and governance index and sociability index, where distance from the center, socio-economical situation, leadership, democracy and social relationships are equally considered. Consequently, the distance from the center is not always seen as disincentives to the development, but also a social community responded enablers. Therefore among the first according to municipalities combined index ranking are together major cities as well as isolated insular communities (Vormsi), where the higher educated and socially active people have found themselves an isolated and beautiful natural places to live. Among the last ones are poor and peripheral municipalities whose situation can't be improved with further random supports, but through thought-out regional policy.

Kasutatud kirjandus

1. **Barca, F.** (2009) *An agenda for a reformed cohesion policy. A place-based approach to meeting European Union challenges and expectations*. DG REGIO. Kättesaadav: http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/policy/future/pdf/report_barca_v0306.pdf (5.05.2014).
2. **Blair, H.** (2000) Participation and Accountability at the Periphery: Democratic Local Governance in Six Countries, *World Development*, 28(1), 21-39.
3. **Bocean, C.G.**(2012) Absorption capacity of EU funds in Romania, *Young Economists' Journal*, 18, 123-130.
4. **CEC** (Commission of the European Communities) (2005) Institutional Assessment and Capacity Development. Kättesaadav: http://ec.europa.eu/europeaid/multimedia/publications/documents/tools/europeaid_admin_concept_paper_en.pdf. (1.04.2014).
5. **Crescenzi, R. & Rodríguez-Pose, A.** (2011) *Innovation and Regional Growth in the European Union*. Springer.
6. **De Rynck, S. & McAleavey, P.** (2001) The Cohesion Deficit in Structural Fund Policy, *Journal of European Public Policy* 8 (4), 541-557.
7. **Devčić, A. & Cini, V.** (2011) The challenges of regional development of Pozega-Slavonia county vased on the European Union funds, *Interdisciplinary Management Research*, 7, 979-990.

8. **DiStefano, C., Zhu, M., Mîndrilă, D.** (2009) Understanding and Using Factor Scores: Considerations for the Applied Researcher, *Practical Assessment, Research & Evaluation*, 14(20), 1-11.
9. **Drechsler, W.** (2000) Public Administration in Central and Eastern Europe: Considerations from the 'State Science' Approach. In Ana Celia Castro, Leonardo Burlamaqui and Ha-Joon Chang (eds). *Institutions and the Role of the State*, 267-281. Northampton: Edward Elgar Pub.
10. **EAS.** Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus. Toetatud projektide andmebaas. Kättesaadav: <http://www.eas.ee/et/eas/sihtasutusest/toetatud-projektid/toetatud-projektid-alates-2004a-aprill>. (26.09.2013).
11. **EAS.** Meetmete kirjeldused. Kättesaadav: <http://www.eas.ee/et/avalikule-ja-mittetulundussektorile/avalike-teenuste-arendamine>. (10.04.2014).
12. **Eesti Regionaalarengu Strateegia 2005-2015.** Kättesaadav: www.siseministerium.ee.(11.05.2014).
13. **Euroopa Liidu struktuuritoetus.** Kättesaadav: <http://www.struktuurifondid.ee/mis-on-struktuuritoetus> (10.05.2014).
14. **EC (European Commission).** (2010) *European Basic Treaties: Treaty on European Union, Treaty on the Functioning of the EU Charter of Fundamental Rights of the EU.* Kluwer.
15. **EC (European Commission).** Kättesaadav: http://ec.europa.eu/regional_policy/images/map/eligible2007/sf200713.pdf. (11.05.2014).
16. **Francois, P.** (2002) *Social capital and economic development.* London, Routledge.

17. **Geomedia.** (2011) Kohaliku omavalitsuse võimekuse indeks 2010. Metoodika ja tulemused. Tartu, Eesti, 1-55. Kättesaadav: https://www.siseministeerium.ee/public/KOV_voimekuse_indeks_Geomedia.pdf (15.03.2014).
18. **Geomedia.** (2013) Kohaliku omavalitsuse üksuste võimekuse indeks 2012. Metoodika ja tulemused. Tartu, Eesti, 1-50. Kättesaadav: https://www.siseministeerium.ee/public/KOVindeks_pohiraport.pdf (5.05.2014).
19. **Google Maps.** Omavalitsuste kaugused Tallinnast ja maakonnakeskustest. Kättesaadav: <https://maps.google.ee/>. (4.04.2014).
20. **Haridusministeerium.** Hasartmängu maksu toetus. Kättesaadav: <http://www.hmn.ee/index.php?id=13752>. (10.05.2014).
21. **Jae-on, K. & Mueller, C.W.** (1978) *Introduction to Factor Analysis. What it is and How To Do It.* Sage publications.
22. **Jermolajeva, E.** (2007) Co-financing of European Union funds – one of the factors for sustainable development of Latvia’s regions, *Economic Science for Rural Development Conference Proceedings*, 14, 19-26.
23. **Jreisat, J.E.** (2011) Rethinking Administrative Capacity Development: The Arab States, *Public Organization Review*, 12(2), 139-155.
24. **Kalvet, T.** (2011) Country Report on Achievements of Cohesion Policy: Estonia. Expert Evaluation Network Delivering Policy Analysis on the Performance of Cohesion Policy 2007–2013 (Brussels: DG Regional Policy).

25. **Kattel, R., Randma-Liiv, T., Kalvet, T.** (2011) Small States, Innovation and Administrative Capacity. Tallinna Tehnikaülikool.
26. **Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus.** Riigi Teataja, I 1993, 37, 558.
Kättesaadav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/126032013006>. (10.02.2014).
27. **Lackowska-Madurowicz, M. & Swianiewicz, P.** (2013) Structures, Procedures and Social Capital: The Implementation of EU Cohesion Policies by Subnational Governments in Poland, *International Journal of Urban and Regional Research*, 37, 1396–1418.
28. **Larsen, C. A.** (2002) Municipal Size and Democracy: A Critical Analysis of the Argument of Proximity Based on the Case of Denmark, *Scandinavian Political Studies*, 25(4), 317-332.
29. **Lepa, R., Illing, E., Kasemets, A., Lepp, Ü., Kallaste, E.** (2004) *Kaasamine otsustetegemise protsessi*, Tallinn: PRAXIS.
30. **Lorvi, K.** (2013) Unpacking Administrative Capacity for the Management of EU Structural Funds in Small and Large Municipalities: The Estonian Case, *Halduskultuur – Administrative Culture*, 14 (1), 98-124.
31. **Maa-amet.** Aluskaardid. Kättesaadav: www.maaamet.ee. (10.01.2014).
32. **Mentz, J. C. N.** (1997) Personal and Institutional Factors in Capacity Building and Institutional Development. Working Paper No. 14. ECDPM, Maastricht.
33. **Midgal, J.S. (1988)** Strong Societies and Weak States: State-society Relations and State Capabilities in the Third World, *Political Science*, pp. 4. Princeton: Princeton University Press.
34. **Milio, S.** (2007) Can Administrative Capacity Explain Differences

in Regional Performances? Evidence from Structural Funds Implementation in Southern Italy, *Regional Studies*, 41(4), 429–442.

35. **North, W. H.** (1992) Capacity Building and Technical Cooperation: Managing the Connection. UNDP, New York, NY.

36. **OECD.** (2000) Euroopa avaliku halduse printsiibid. Kättesaadav: <http://www.oecd.org/dataoecd/23/25/39560237.pdf> .(12.11.2013).

37. **Olsson, J.** (2003) Democracy paradoxes in multi-level governance: theorizing on structural fund system research, *Journal of European Public Policy*, 10(2), 283-300.

38. **Polinado, C.** (2000) Measuring Public Sector Capacity, *World Development*, 28(5), 805-822.

39. **Raagmaa, G.** (2001) Public Leaders in Regional Economic Development, *European Planning Studies*, 9(8), 1039-1054 .

40. **Raagmaa, G.** (2002) Regional Identity in Regional Development and Planning, *European Planning Studies*, 10(1), 55-76.

41. **Raagmaa, G.** (2014) The governance of core-periphery relations. *Ilmumas*.

42. **Raagmaa, G., Kalvet, T., Kasesalu, R.** (2013) Europeanization and De-Europeanization of Estonian Regional Policy, *European Planning Studies*, 22 (4), 775-795.

43. **Rahandusministeerium.** Omavalitsuste eelarvete ülevaated. Kättesaadav: www.fin.ee/kov-eelarved-ulevaated. (10.11.2013).

44. **Rahandusministeerium.** Välistoetused. Kättesaadav: <http://www.fin.ee/valistoetused>. (15.05.2014).

45. **Rodriguez-Pose, A. & Fratesi, U.** (2004) Between Development and Social

Policies: The Impact of European Structural Funds in Objective 1 Regions, *Regional Studies* 38 (1), 97-113.

46. **Schimmelfennig, F. & Scholtz, H.** (2008) EU Democracy Promotion in the European Neighbourhood. Political Conditionality, Economic Development and Transnational Exchange, *European Union Politics*, 9(2), 187-215.

47. **Sellar, C. & McEwen, L.** (2011) A cosmopolitan analysis of the contradictions in EU regional and enlargement policies as drivers of Europeanization, *European Urban and Regional Studies*, 18(3), 289-305.

48. **Statistikaamet.** Andmebaasid. Kättesaadav: www.stat.ee. (5.02.2014).

49. **Statistikaamet.** Palga ja hariduse seos. Kättesaadav: <http://statistikaamet.wordpress.com/2012/11/13/korgeim-tunnitasu-on-40-49-aastastel-doktorikraadiga-palgatootajatel/>. (10.05.2014).

50. **Stead, D. & Cotella, G.** (2011) Differential Europe: Domestic actors and their role in shaping spatial planning systems, *The Planning Review*, 47, disP 186, 3, 13 – 21.

51. **Strautmanis, N.&Rozite, M.** (2012) Assessment of European Union's regional policy at the level of local municipality: case study of selected neighbourhoods in Riga, *European Integration Studies*, 6, 168-176.

52. **Tatar, M.** (2010). Estonian Local Government Absorption Capacity of European Union Structural Funds, *Halduskultuur – Administrative Culture* 11 (2), 202-226.

53. **Thorallsson, B., & Wivel, A.** (2006) Small States in the European Union: What Do We Know and What Would We Like to Know?, *Cambridge Review of International Affairs*, 19 (4), 651–668.

54. **Tõnnisson, K.** (2006) *The Applicability of New Public Management Principles in Estonian Local Government*. PhD dissertation. Tartu: Department of Public Administration, University of Tartu. Tartu University Press.

55. **Äriregister**. Kättesaadav: <https://ariregister.rik.ee/>. (5.01.2014).

Lisad

Lisa 1. Küsitlus

- Mitu erinevat vallavanemat/linnapead on omavalitsusel olnud alates 2004ndast aastast?
- Mitu aastat (koos tagasivalimistega) on viimane vallavanem/linnapea olnud ametis?
- Kui palju on vallavalitsuses/linnaavalitsuses tööl inimesi, kes tegelevad EASi projektide kirjutamise ja juhtimisega?
- Mitu MTÜd on omavalitsuses registreeritud? Kui paljud neist on realselt aktiivsed/tegutsevad ning teevad omavalitsusega koostööd projektide koostamisel/juhtimisel

Lisa 2. Korrelatsioonimaatriks

Tabel 20. Korrelatsioonitabelid

	MTÜde arv 1000 elaniku kohta	Keskmine erakondade arv volikogus	Tulumaksulaekumine elaniku kohta (€, 2004-2013)	Tulumaksulaekumine keskm 2004-2013	TI	Keskmine rahvaarv (2004-2013)	Rahvaarvu muutus % (2004-2013)	Tööealise elanikkonna osakaal (% 2004-2013)	Pensioniealiste osakaal (% 2004-2013)
MTÜde arv 1000 elaniku kohta	1	-,044	,322**	-,022	-,073	-,034	,044	,034	,062
Keskmine erakondade arv volikogus	-,044	1	,357**	,151*	,391**	,205**	,352**	,297**	-,350**
Tulumaksulaekumine elaniku kohta (€, 2004-2013)	,322**	,357**	1	,156*	,126	,128	,634**	,506**	-,557**
Tulumaksulaekumine keskm 2004-2013	-,022	,151*	,156*	1	,593**	,951**	,144*	,160*	-,122
TI	-,073	,391**	,126	,593**	1	,716**	,179**	,205**	-,194**
Keskmine rahvaarv (2004-2013)	-,034	,205**	,128	,951**	,716**	1	,112	,171**	-,121
Rahvaarvu muutus % (2004-2013)	,044	,352**	,634**	,144*	,179**	,112	1	,345**	-,591**

Tööealise elanikkonna osakaal (% , 2004-2013)	,034	,297**	,506**	,160*	,205**	,171**	,345**	1	-,858**
Pensioniealiste osakaal (% , 2004-2013)	,062	-,350**	-,557**	-,122	-,194**	-,121	-,591**	-,858**	1
Tallinna sõitmise aeg (minutit)	,288**	-,241**	-,253**	-,151*	-,060	-,147*	-,298**	-,249**	,346**
MK keskusse sõitmise aeg	,381**	-,250**	,033	-,118	-,232**	-,142*	-,284**	-,176**	,312**
netovõlakoormus % (mediaan) 2004-2012	-,075	,276**	,296**	,135*	,240**	,136*	,259**	,153*	-,236**
põhitegevustulem	-,023	,247**	,221**	,900**	,728**	,969**	,174**	,188**	-,157*
Kõrgharitude osakaal (% , 2004-2013)	,192**	,420**	,763**	,316**	,351**	,326**	,582**	,488**	-,510**
Juhtimisindeks	,257**	,370**	,226**	,017	,057	,047	,045	,084	-,017
arendustöötajate arv	-,065	,215**	-,068	-,005	,361**	,372**	,042	-,027	-,043
Vallavanema sugu	-,038	-,136*	-,148*	-,054	-,105	-,059	-,145*	-,155*	,182**
Vallavanema vanus	,011	-,078	-,088	,103	,054	,096	-,122	,017	-,008

	Tallinna sõitmise aeg (minutit)	Maakonna keskuste sõitmise aeg	Netovõlakoormus % (mediaan) 2004-2012	Põhitegevustulem	Kõrgharitute osakaal (% 2004-2013)	Juhtimisindeks	Arendustöötajate arv	Valla vanema sugu	Valla vanema vanus
MTÜde arv 1000 elaniku kohta	,288**	,381**	-,075	-,023	,192**	,257**	-,065	-,038	,011
Keskmine erakondade arv volikogus	-,241**	-,250**	,276**	,247**	,420**	,370**	,215**	-,136*	-,078
Tulumaksulaekumine elaniku kohta (€, 2004-2013)	-,253**	,033	,296**	,221**	,763**	,226**	-,068	-,148*	-,088
tulumaksulaekumine keskm 2004-2013	-,151*	-,118	,135*	,900**	,316**	,017	-,005	-,054	,103
TI	-,060	-,232**	,240**	,728**	,351**	,057	,361**	-,105	,054
Keskmine rahvaarv (2004-2013)	-,147*	-,142*	,136*	,969**	,326**	,047	,372**	-,059	,096
Rahvaarvu muutus % (2004-2013)	-,298**	-,284**	,259**	,174**	,582**	,045	,042	-,145*	-,122
Tööealise elanikkonna osakaal (% 2004-2013)	-,249**	-,176**	,153*	,188**	,488**	,084	-,027	-,155*	,017
Pensioniealiste osakaal (% 2004-2013)	,346**	,312**	-,236**	-,157*	-,510**	-,017	-,043	,182**	-,008

Tallinna sõitmise aeg (minutit)	1	,233**	-,169*	-,160*	-,182**	-,015	,025	,023	-,033
MK keskuste sõitmise aeg	,233**	1	-,158*	-,159*	-,078	,025	-,173*	,051	-,039
netovõlakoormus % (mediaan) 2004-2012	-,169*	-,158*	1	,166*	,298**	,128	,055	-,044	,081
põhitegevustulem	-,160*	-,159*	,166*	1	,421**	,064	,390**	-,062	,091
Kõrgharitude osakaal (% , 2004-2013)	-,182**	-,078	,298**	,421**	1	,175*	,043	-,174*	,007
Juhtimisindeks	-,015	,025	,128	,064	,175*	1	-,052	-,016	-,249**
arendustöötajate arv	,025	-,173*	,055	,390**	,043	-,052	1	,061	-,148
Vallavanema sugu	,023	,051	-,044	-,062	-,174*	-,016	,061	1	-,049
Vallavanema vanus	-,033	-,039	,081	,091	,007	-,249**	-,148	-,049	1

Lisa 3. Omavalitsusgruppide analüüs

Tabel 21. Kobardunud omavalitsuste võrdlus

Kobar	KOV	toetused	taotlused	elanikud	tulumaks elaniku kohta	kaugus TLN	kõrgharitud	valitsejate arv	valitsemisaeg
1	Kadrina	4	4	3	3	2	4	3	8
	Tapa	4	3	3	4	2	4	2	4
	Tamsalu	4	4	3	4	2	4	1	17
	Väike-Maarja	3	4	3	4	2	4	3	3
	Vinni	4	4	3	4	3	4		
	Sõmeru	3	4	3	3	2	4	1	12
	Torma	4	5	4	5	3	4	1	10
	Avinurme	3	4	5	5	3	4	2	10
	MOOD	4	4	3	4	2	4	1,857143	9,142857
2	Tartu	1	1	1	2	4	1	3	7
	Tartu vald	3	4	3	2	4	1	1	10
	Vara	4	3	4	5	4	4	2	4
	Ülenurme	3	4	3	1	4	1	1	14
	Nõo	4	3	3	2	4	2		
	Haaslava	4	4	4	3	4	2	2	4
	Kambja	4	3	4	4	5	2	1	21
	Elva	3	3	2	2	5	2	3	3
	Rõngu	4	3	4	4	4	4		

	MOOD	4	3	4	2	4	2	1,857143	9
3	Nissi	1	5	3	3	1	5	2	10
	Märjamaa	4	4	3	4	2	4		
	Rapla	3	3	3	1	1	2	3	1,5
	Raikküla	3	5	4	4	2	4	3	1
	Kohila	4	3	3	1	1	3	3	2,8
	juuru	4	4	4	3	1	4	2	8
	Kehtna	4	3	3	3	2	4		
	Halinga	3	4	3	4	2	5	1	14
	MOOD	4	4	3	3	1	4	2,333333	6,216667
4	Vändra alev	4	4	2	2	2	5	1	15
	Vändra vald	4	4	4	4	2	5		
	Türi	2	2	3	2	2	4	3	2
	Suure-Jaani	3	2	3	3	3	3		
	Pärsti	3	5	3	4	3	4	1	20
	Viljandi linn	2	2	1	3	3	2	5	2
	MOOD	4	2	3	2	2	5	2,5	9,75
5	Otepää	2	2	3	4	5	2		
	Kanepi	4	4	4	5	5	4	2	1,5
	Põlva linn	4	3	2	3	5	2	2	3
	Põlva vald	4	5	3	3	5	3	2	3
	Sõmerpalu	4	5	4	4	5	5	3	4
	MOOD	4	5	3	4	5	2	2,25	2,875

Lisa 4. Ühe juhiga omavalitsuste analüüs

Tabel 22. Omavalitsuste analüüsi kvintiilid

Toetused (€)	Klass	Tööealiste osakaal %	Klass	MTÜd	Klass
0-3400000	5	54,5-63,9	5	0-20	5
3400001-6000000	4	63,91-65,4	4	21-40	4
6000001-12600000	3	65,41-66,6	3	41-90	3
12600001-19700000	2	66,61-68,6	2	91-230	2
19700001-71500000	1	68,61-80,5	1	231-5560	1
Taotluste arv	Klass	Pensioniealiste osakaal %	Klass	Tulumaks elaniku kohta (€)	Klass
0-7	5	9,4-15,9	1	138-315	5
8-11	4	15,91-17,3	2	316-369	4
12-17	3	17,31-19,1	3	370-416	3
18-31	2	19,11-21,1	4	417-456	2
32-61	1	21,11-42,8	5	457-1089	1
Rahvaarv	Klass	Kaugus TLN (km)	Klass	Kõrgharitude osakaal %	Klass

0-2000	5	0-56	1	2,9-8	5
2001-4000	4	56,1-132	2	8,01-9,6	4
4001-7000	3	132,1-175	3	9,61-12,1	3
7001-19000	2	175,1-211	4	12,11-15,9	2
19001-400000	1	211,1-297	5	15,91-31,6	1

Klass 1="suur", 2="pigem suur", 3="keskmine", 4="pigem väike", 5="väike". Kaugusel Tallinnast ja pensioniealiste osakaalu puhul: 1="väike", 2="pigem väike", 3="keskmine", 4="pigem suur", 5="suur".

Lisa 5. Indeksite genereerimine ja pingeread

Tabel 23. Kesksusfaktori tegurite korrelatsioonimaatriks

Correlation Matrix						
	Tulumaksulaekumine elaniku kohta (€, 2004-2013)	Rahvaarvu muutus % (2004-2013)	Tööealise elanikkonna osakaal (% , 2004-2013)	Pensioniealiste osakaal (% , 2004-2013)	Tallinna sõitmise aeg (minutit)	Kõrgharitude osakaal (% , 2004-2013)
Tulumaksulaekumine elaniku kohta (€, 2004-2013)	1,000	,634	,506	-,557	-,253	,763

Rahvaarvu muutus % (2004-2013)	,634	1,000	,345	-,591	-,298	,582
Tööealise elanikkonna osakaal (% , 2004-2013)	,506	,345	1,000	-,858	-,249	,488
Pensioniealiste osakaal (% , 2004-2013)	-,557	-,591	-,858	1,000	,346	-,510
Tallinna sõitmise aeg (minutit)	-,253	-,298	-,249	,346	1,000	-,182
Kõrgharitude osakaal (% , 2004-2013)	,763	,582	,488	-,510	-,182	1,000

Tabel 24. Keskusindeksi koefitsendid

Component Score Coefficient Matrix

	Component
	1
Tulumaksulaekumine elaniku kohta (€, 2004-2013)	,241
Rahvaarvu muutus % (2004-2013)	,221

Tööealise elanikkonna osakaal (% , 2004-2013)	,223
Pensioniealiste osakaal (% , 2004-2013)	-,249
Tallinna sõitmise aeg (minutit)	-,125
Kõrgharitude osakaal (% , 2004-2013)	,230

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Component Scores.

Tabel 25. Kesksusindeksi pingerea esimesed ja viimased 20 omavalitsust

1	Viimsi vald	28	Kose vald	55	Noarootsi vald	82	Oru vald	109	Roosna-Alliku vald
2	Harku vald	29	Kernu vald	56	Loksa linn	83	Püssi linn	110	Vastse-Kuuste vald
3	Kiili vald	30	Rapla vald	57	Kambja vald	84	Märjamaa vald	111	Väike-Maarja vald
4	Rae vald	31	Haaslava vald	58	Rakvere linn	85	Pärsti vald	112	Võnnu vald
5	Saue vald	32	Tahkuranna vald	59	Viljandi linn	86	Elva linn	113	Tapa vald
6	Saku vald	33	Väätsa vald	60	Saarepeedi vald	87	Sindi linn	114	Laeva vald
7	Ülenurme vald	34	Nõo vald	61	Pärnu linn	88	Põlva vald	115	Maidla vald

8	Ruhnu vald	35	Sõmeru vald	62	Kohtla-Järve linn	89	Põltsamaa vald	116	Rõngu vald
9	Saue linn	36	Anija vald	63	Sillamäe linn	90	Palamuse vald	117	Järva-Jaani vald
10	Jõelähtme vald	37	Padise vald	64	Kaiu vald	91	Võru vald	118	Koeru vald
11	Tallinna linn	38	Põlva linn	65	Viiratsi vald	92	Puhja vald	119	Kõlleste vald
12	Keila vald	39	Taebla vald	66	Tori vald	93	Vändra vald	120	Kihnu vald
13	Luunja vald	40	Kadrina vald	67	Vasalemma vald	94	Otepää vald	121	Kunda linn
14	Maardu linn	41	Kehtna vald	68	Narva linn	95	Võru linn	122	Halliste vald
15	Keila linn	42	Rakvere vald	69	Vinni vald	96	Kärdla linn	123	Emmaste vald
16	Sauga vald	43	Audru vald	70	Imavere vald	97	Mäksa vald	124	Tõrva linn
17	Tähtvere vald	44	Kuressaare linn	71	Käina vald	98	Paistu vald	125	Koigi vald
18	Tartu vald	45	Narva-Jõesuu linn	72	Vändra alev	99	Surju vald	126	Tamsalu vald
19	Paikuse vald	46	Haapsalu linn	73	Paide vald	100	Albu vald	127	Kõo vald
20	Tartu linn	47	Kaarma vald	74	Ambla vald	101	Kareda vald	128	Mäetaguse vald
21	Kohila vald	48	Jõhvi vald	75	Nissi vald	102	Tabivere vald	129	Valga linn
22	Vormsi vald	49	Juuru vald	76	Konguta vald	103	Jõgeva vald	130	Rägavere vald
23	Raasiku vald	50	Lüganuse vald	77	Pühalepa vald	104	Halinga vald	131	Viru-Nigula vald
24	Kuusalu vald	51	Kõue vald	78	Raikküla vald	105	Pihtla vald	132	Vara vald
25	Toila vald	52	Kohtla vald	79	Jõgeva linn	106	Suure-Jaani vald	133	Salme vald
26	Ridala vald	53	Paide linn	80	Are vald	107	Vigala vald	134	Kullamaa vald
27	Paldiski linn	54	Haljala vald	81	Türi vald	108	Vihula vald	135	Rannu vald

136	Alajõe vald	163	Värskla vald	190	Veriora vald	217	Mikitamäe vald
137	Nõva vald	164	Käru vald	191	Muhu vald	218	Meremäe vald

138	Karksi vald	165	Hanila vald	192	Vastseliina vald	219	Orava vald
139	Risti vald	166	Tarvastu vald	193	Avinurme vald	220	Misso vald
140	Põltsamaa linn	167	Mooste vald	194	Kasepää vald	221	Meeksi vald
141	Laekvere vald	168	Koonga vald	195	Rakke vald	222	Tootsi vald
142	Sõmerpalu vald	169	Tõstamaa vald	196	Illuka vald	223	Torgu vald
143	Torma vald	170	Kiviõli linn	197	Saare vald	224	Mõisaküla linn
144	Iisaku vald	171	Häädemeeste vald	198	Abja vald	225	Peipsiääre vald
145	Valjala vald	172	Martna vald	199	Kolga-Jaani vald	226	Piirissaare vald
146	Rõuge vald	173	Räpina vald	200	Võhma linn		
147	Valgjärve vald	174	Kanepi vald	201	Karula vald		
148	Kõrgessaare vald	175	Sangaste vald	202	Pala vald		
149	Helme vald	176	Puka vald	203	Urvaste vald		
150	Puurmani vald	177	Kõpu vald	204	Järvakandi vald		
151	Lihula vald	178	Varstu vald	205	Lavassaare vald		
152	Palupera vald	179	Haanja vald	206	Põide vald		
153	Laimjala vald	180	Mustvee linn	207	Mõniste vald		
154	Lümända vald	181	Ahja vald	208	Alatskivi vald		
155	Orissaare vald	182	Saarde vald	209	Põdrala vald		
156	Kärla vald	183	Aegviidu vald	210	Varbla vald		
157	Vaivara vald	184	Aseri vald	211	Kihelkonna vald		
158	Pajusi vald	185	Sonda vald	212	Õru vald		
159	Laheda vald	186	Kohtla-Nõmme vald	213	Lohusuu vald		
160	Lasva vald	187	Antsla vald	214	Taheva vald		
161	Tõlliste vald	188	Kallaste linn	215	Mustjala vald		
162	Hummuli vald	189	Leisi vald	216	Tudulinna vald		

Tabel 26. Demokraatia- ja juhtimisfaktori tegurite korrellatsioonimaatriks

Correlation Matrix

	Keskmine erakondade arv volikogus	Leadership indeks	TI (ERDF ja sise, koos taotl, ilma el)
Correlation	1,000	,370	,369
n	,370	1,000	,057
	,369	,057	1,000

Tabel 27. Demokraatia- ja juhtimisindeksi faktorväärtuste koefitsendid

Component Score Coefficient Matrix

	Component
	1
Keskmine erakondade arv volikogus	,552
Leadership indeks	,412
TI (ERDF ja sise, koos taotl, ilma el)	,412

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Component Scores.

Tabel 28. DJI pingerea esimesed ja viimased 20 omavalitsust

1	Tallinna linn	28	Lihula vald	55	Loksa linn	82	Võru vald	109	Sõmeru vald
2	Tartu linn	29	Haapsalu linn	56	Ridala vald	83	Kareda vald	110	Noarootsi vald
3	Pärnu linn	30	Vihula vald	57	Vara vald	84	Laeva vald	111	Vasalemma vald
4	Võru linn	31	Väike-Maarja vald	58	Räpina vald	85	Antsla vald	112	Torgu vald
5	Rakvere linn	32	Kunda linn	59	Lümanda vald	86	Lasva vald	113	Vigala vald
6	Kuressaare linn	33	Kaarma vald	60	Nõva vald	87	Kihelkonna vald	114	Pöide vald
7	Viljandi linn	34	Türi vald	61	Urvaste vald	88	Karksi vald	115	Misso vald
8	Narva linn	35	Tabivere vald	62	Nissi vald	89	Tamsalu vald	116	Võnnu vald
9	Kärdla linn	36	Tapa vald	63	Pihtla vald	90	Põltsamaa vald	117	Pala vald
10	Paide linn	37	Haljala vald	64	Kärla vald	91	Juuru vald	118	Pärsti vald
11	Jõelähtme vald	38	Rae vald	65	Järva-Jaani vald	92	Ülenurme vald	119	Konguta vald
12	Saku vald	39	Ambla vald	66	Mõniste vald	93	Tõlliste vald	120	Alatskivi vald
13	Kohila vald	40	Jõgeva vald	67	Meremäe vald	94	Haanja vald	121	Kullamaa vald
14	Kiviõli linn	41	Muhu vald	68	Koeru vald	95	Koigi vald	122	Leisi vald
15	Valga linn	42	Rapla vald	69	Saarde vald	96	Kose vald	123	Kohtla-Järve linn
16	Paldiski linn	43	Saue vald	70	Raikküla vald	97	Iisaku vald	124	Kõue vald
17	Põlva linn	44	Anija vald	71	Puhja vald	98	Rannu vald	125	Käru vald
18	Jõgeva linn	45	Kuusalu vald	72	Sindi linn	99	Halinga vald	126	Pühalepa vald
19	Sillamäe linn	46	Kiili vald	73	Rõuge vald	100	Luunja vald	127	Kadrina vald
20	Jõhvi vald	47	Rägavere vald	74	Abja vald	101	Viru-Nigula vald	128	Haaslava vald

21	Keila linn	48	Toila vald	75	Orissaare vald	102	Võhma linn	129	Kernu vald
22	Saue linn	49	Harku vald	76	Valjala vald	103	Aseri vald	130	Vändra alev
23	Vormsi vald	50	Keila vald	77	Audru vald	104	Karula vald	131	Sõmerpalu vald
24	Mustvee linn	51	Väätsa vald	78	Raasiku vald	105	Avinurme vald	132	Tudulinna vald
25	Tõrva linn	52	Tarvastu vald	79	Põltsamaa linn	106	Maardu linn	133	Kambja vald
26	Elva linn	53	Tahkuranna vald	80	Kanepi vald	107	Are vald	134	Järvakandi vald
27	Põlva vald	54	Mikitamäe vald	81	Käina vald	108	Mustjala vald	135	Hummuli vald

136	Rakvere vald	163	Laekvere vald	190	Orava vald	217	Saarepeedi vald
137	Tartu vald	164	Saare vald	191	Risti vald	218	Viiratsi vald
138	Vaivara vald	165	Rakke vald	192	Martna vald	219	Paistu vald
139	Vastseliina vald	166	Kolga-Jaani vald	193	Värskä vald	220	Illuka vald
140	Aegviidu vald	167	Palupera vald	194	Peipsiääre vald	221	Palamuse vald
141	Meeksi vald	168	Kõpu vald	195	Tori vald	222	Puurmani vald
142	Ahja vald	169	Tõstamaa vald	196	Rõngu vald	223	Sauga vald
143	Maidla vald	170	Laheda vald	197	Häädemeeste vald	224	Vinni vald
144	Mõisaküla linn	171	Hanila vald	198	Kallaste linn	225	Kohtla-Nõmme vald
145	Torma vald	172	Salme vald	199	Narva-Jõesuu linn	226	Püssi linn
146	Valgjärve vald	173	Vastse-Kuuste vald	200	Koonga vald		
147	Taheva vald	174	Oru vald	201	Põdrala vald		
148	Helme vald	175	Kõo vald	202	Mäetaguse vald		
149	Paikuse vald	176	Padise vald	203	Vändra vald		
150	Tootsi vald	177	Kasepää vald	204	Viimsi vald		
151	Sonda vald	178	Puka vald	205	Pajusi vald		
152	Kaiu vald	179	Laimjala vald	206	Kehtna vald		

153	Roosna-Alliku vald	180	Õru vald	207	Lüganuse vald		
154	Kõlleste vald	181	Ruhnu vald	208	Paide vald		
155	Varstu vald	182	Kihnu vald	209	Albu vald		
156	Veriora vald	183	Piirissaare vald	210	Mooste vald		
157	Imavere vald	184	Varbla vald	211	Suure-Jaani vald		
158	Surju vald	185	Lohusuu vald	212	Märjamaa vald		
159	Tähtvere vald	186	Otepää vald	213	Lavassaare vald		
160	Kohtla vald	187	Emmaste vald	214	Taebla vald		
161	Sangaste vald	188	Alajõe vald	215	Nõo vald		
162	Halliste vald	189	Kõrgessaare vald	216	Mäksa vald		

Tabel 29. Sotsiaalsusfaktori tegurite korrellatsioonmaatriks

Correlation Matrix

		MTÜde arv 1000 elaniku kohta	MK keskusse sõitmise aeg
Correlation	MTÜde arv 1000 elaniku kohta	1,000	,381
	MK keskusse sõitmise aeg	,381	1,000

Tabel 30. SI faktorväärtuste koefitsendid

Component Score Coefficient Matrix	
	Component
	1
MTÜde arv 1000 elaniku kohta	,602
MK keskusse sõitmise aeg	,602

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Component Scores.

Tabel 31. SI pingerea esimesed ja viimased 20 omavalitsust

1	Vormsi vald	28	Pühalepa vald	55	Imavere vald	82	Kaarma vald	109	Kaiu vald
2	Ruhnu vald	29	Avinurme vald	56	Käina vald	83	Häädemeeste vald	110	Vändra vald
3	Kihnu vald	30	Abja vald	57	Risti vald	84	Loksa linn	111	Vändra alev
4	Piirissaare vald	31	Pala vald	58	Martna vald	85	Kallaste linn	112	Laeva vald
5	Torgu vald	32	Harku vald	59	Rõuge vald	86	Narva-Jõesuu linn	113	Tarvastu vald
6	Noarootsi vald	33	Leisi vald	60	Oru vald	87	Vastse-Kuuste vald	114	Halinga vald
7	Hanila vald	34	Mikitamäe vald	61	Vigala vald	88	Kareda vald	115	Vara vald

8	Varbla vald	35	Kõue vald	62	Värskala vald	89	Sangaste vald	116	Halliste vald
9	Kernu vald	36	Orissaare vald	63	Saue vald	90	Viru-Nigula vald	117	Torma vald
10	Muhu vald	37	Emmaste vald	64	Ambla vald	91	Sonda vald	118	Rägavere vald
11	Nõva vald	38	Kõlleste vald	65	Peipsiääre vald	92	Raasiku vald	119	Keila linn
12	Aegviidu vald	39	Kullamaa vald	66	Iisaku vald	93	Karula vald	120	Maidla vald
13	Vihula vald	40	Anija vald	67	Ridala vald	94	Koonga vald	121	Varstu vald
14	Kihelkonna vald	41	Alajõe vald	68	Koigi vald	95	Järva-Jaani vald	122	Kanepi vald
15	Mustjala vald	42	Kõrgessaare vald	69	Võnnu vald	96	Kiili vald	123	Saue linn
16	Lohusuu vald	43	Salme vald	70	Rannu vald	97	Mõniste vald	124	Veriora vald
17	Lümanda vald	44	Haanja vald	71	Helme vald	98	Kärdla linn	125	Kohila vald
18	Otepää vald	45	Padise vald	72	Mõisaküla linn	99	Rakke vald	126	Viimsi vald
19	Misso vald	46	Kose vald	73	Saku vald	100	Põdrala vald	127	Pajusi vald
20	Keila vald	47	Palupera vald	74	Jõelähtme vald	101	Mäetaguse vald	128	Kehtna vald
21	Meremäe vald	48	Paldiski linn	75	Alatskivi vald	102	Puka vald	129	Kõo vald
22	Põide vald	49	Kuusalu vald	76	Tori vald	103	Saarde vald	130	Surju vald
23	Meeksi vald	50	Orava vald	77	Rõngu vald	104	Kambja vald	131	Karksi vald
24	Tudulinna vald	51	Käru vald	78	Nissi vald	105	Urvaste vald	132	Vastseliina vald
25	Tõstamaa vald	52	Pihitla vald	79	Rae vald	106	Antsla vald	133	Lüganuse vald
26	Lihula vald	53	Konguta vald	80	Mustvee linn	107	Tahkuranna vald	134	Vaivara vald
27	Laimjala vald	54	Saare vald	81	Roosna-Alliku vald	108	Koeru vald	135	Kolga-Jaani vald

136	Valgjärve vald	163	Saarepeedi vald	190	Puurmani vald	217	Sillamäe linn
137	Narva linn	164	Viiratsi vald	191	Rapla vald	218	Maardu linn
138	Are vald	165	Türi vald	192	Sauga vald	219	Pärnu linn
139	Paide vald	166	Toila vald	193	Järvakandi vald	220	Pärsti vald
140	Albu vald	167	Paistu vald	194	Vinni vald	221	Sõmeru vald
141	Mooste vald	168	Tartu vald	195	Laheda vald	222	Rakvere linn
142	Laekvere vald	169	Väike-Maarja vald	196	Kiviõli linn	223	Jõgeva linn
143	Räpina vald	170	Aseri vald	197	Sõmerpalu vald	224	Jõhvi vald
144	Suure-Jaani vald	171	Ahja vald	198	Õru vald	225	Kohtla-Järve linn
145	Valjala vald	172	Illuka vald	199	Hummuli vald	226	Valga linn
146	Märjamaa vald	173	Tapa vald	200	Paikuse vald		
147	Lavassaare vald	174	Jõgeva vald	201	Väätsa vald		
148	Kõpu vald	175	Palamuse vald	202	Kohtla-Nõmme vald		
149	Tõrva linn	176	Põltsamaa vald	203	Püssi linn		
150	Puhja vald	177	Ülenurme vald	204	Tähtvere vald		
151	Põltsamaa linn	178	Kunda linn	205	Haljala vald		
152	Tabivere vald	179	Haaslava vald	206	Sindi linn		
153	Elva linn	180	Võru vald	207	Tallinna linn		
154	Juuru vald	181	Kasepää vald	208	Raikküla vald		
155	Vasalemma vald	182	Lasva vald	209	Kohtla vald		
156	Taebla vald	183	Võhma linn	210	Kadrina vald		
157	Luunja vald	184	Tootsi vald	211	Põlva vald		
158	Taheva vald	185	Tõlliste vald	212	Tartu linn		
159	Audru vald	186	Kärla vald	213	Võru linn		

160	Tamsalu vald	187	Haapsalu linn	214	Paide linn		
161	Nõo vald	188	Kuressaare linn	215	Põlva linn		
162	Mäksa vald	189	Rakvere vald	216	Viljandi linn		

Tabel 32. Toetuste mahu pingerida

1	Tallinna linn	28	Pärsti vald	55	Kanepi vald	82	Tõlliste vald	109	Püssi linn
2	Tartu linn	29	Karksi vald	56	Kohtla-Nõmme vald	83	Tähtvere vald	110	Lavassaare vald
3	Nissi vald	30	Raikküla vald	57	Salme vald	84	Luunja vald	111	Meremäe vald
4	Pärnu linn	31	Halinga vald	58	Vinni vald	85	Tõrva linn	112	Viiratsi vald
5	Jõhvi vald	32	Elva linn	59	Märjamaa vald	86	Antsla vald	113	Järvakandi vald
6	Maardu linn	33	Ülenurme vald	60	Juuru vald	87	Narva-Jõesuu linn	114	Laeva vald
7	Narva linn	34	Sõmeru vald	61	Kunda linn	88	Vaivara vald	115	Võnnu vald
8	Türi vald	35	Põlva linn	62	Puurmani vald	89	Vihula vald	116	Kõue vald
9	Viimsi vald	36	Sillamäe linn	63	Saue linn	90	Paikuse vald	117	Urvaste vald
10	Ridala vald	37	Rakvere linn	64	Audru vald	91	Muhu vald	118	Albu vald
11	Viljandi linn	38	Vastseliina vald	65	Kolga-Jaani vald	92	Kuusalu vald	119	Kõlleste vald
12	Kuressaare linn	39	Torma vald	66	Kambja vald	93	Keila linn	120	Peipsiääre vald
13	Otepää vald	40	Mustjala vald	67	Sõmerpalu vald	94	Lümanda vald	121	Jõelähtme vald
14	Iisaku vald	41	Häädemeeste vald	68	Vändra vald	95	Võru vald	122	Sauga vald
15	Kärdla linn	42	Mustvee linn	69	Vara vald	96	Rannu vald	123	Kihelkonna vald
16	Võru linn	43	Tamsalu vald	70	Kehtna vald	97	Palupera vald	124	Loksa linn
17	Kohtla-Järve linn	44	Jõgeva linn	71	Pala vald	98	Tarvastu vald	125	Toila vald

18	Kiviõli linn	45	Tapa vald	72	Valjala vald	99	Konguta vald	126	Meeksi vald
19	Paide linn	46	Haaslava vald	73	Kaiu vald	100	Värskala vald	127	Kernu vald
20	Haapsalu linn	47	Kadrina vald	74	Tahkuranna vald	101	Orava vald	128	Helme vald
21	Varstu vald	48	Vändra alev	75	Sangaste vald	102	Räpina vald	129	Palamuse vald
22	Väike-Maarja vald	49	Valga linn	76	Puhja vald	103	Põltsamaa linn	130	Anija vald
23	Tartu vald	50	Nõo vald	77	Mooste vald	104	Mäksa vald	131	Raasiku vald
24	Rapla vald	51	Põlva vald	78	Alatskivi vald	105	Paistu vald	132	Valgjärve vald
25	Avinurme vald	52	Kohila vald	79	Leisi vald	106	Kohtla vald	133	Torgu vald
26	Kaarma vald	53	Sindi linn	80	Kose vald	107	Vastse-Kuuste vald	134	Lihula vald
27	Suure-Jaani vald	54	Rõngu vald	81	Käina vald	108	Kallaste linn	135	Laheda vald

136	Saarde vald	163	Kullamaa vald	190	Puka vald	217	Pöide vald
137	Aseri vald	164	Vigala vald	191	Orissaare vald	218	Piirissaare vald
138	Rõuge vald	165	Viru-Nigula vald	192	Kasepää vald	219	Õru vald
139	Haljala vald	166	Rägavere vald	193	Pihtla vald	220	Nõva vald
140	Emmaste vald	167	Tudulinna vald	194	Aegviidu vald	221	Lüganuse vald
141	Kihnu vald	168	Surju vald	195	Martna vald	222	Oru vald
142	Koigi vald	169	Ambla vald	196	Vasalemma vald	223	Laimjala vald
143	Noarootsi vald	170	Kõrgessaare vald	197	Sonda vald	224	Alajõe vald
144	Are vald	171	Halliste vald	198	Põltsamaa vald	225	Mäetaguse vald
145	Abja vald	172	Taebala vald	199	Lohusuu vald	226	Illuka vald
146	Rakke vald	173	Jõgeva vald	200	Saue vald		
147	Mõniste vald	174	Kõo vald	201	Kareda vald		
148	Pajusi vald	175	Veriora vald	202	Kiili vald		

149	Pühalepa vald	176	Võhma linn	203	Rae vald		
150	Tootsi vald	177	Hanila vald	204	Keila vald		
151	Taheva vald	178	Roosna-Alliku vald	205	Kärla vald		
152	Maidla vald	179	Padise vald	206	Mõisaküla linn		
153	Põdrala vald	180	Kõpu vald	207	Saarepeedi vald		
154	Tori vald	181	Väätsa vald	208	Karula vald		
155	Vormsi vald	182	Saare vald	209	Koonga vald		
156	Laekvere vald	183	Käru vald	210	Hummuli vald		
157	Risti vald	184	Ahja vald	211	Mikitamäe vald		
158	Imavere vald	185	Lasva vald	212	Tabivere vald		
159	Haanja vald	186	Varbla vald	213	Misso vald		
160	Järva-Jaani vald	187	Saku vald	214	Paide vald		
161	Koeru vald	188	Harku vald	215	Ruhnu vald		
162	Paldiski linn	189	Tõstamaa vald	216	Rakvere vald		

Tabel 33. Taotluste arvu alusel moodustatud omavalitsuste pingerida

1	Tartu linn	28	Vara vald	55	Sõmeru vald	82	Taheva vald	109	Kohtla-Nõmme vald
2	Tallinna linn	29	Maardu linn	56	Vastseliina vald	83	Paldiski linn	110	Salme vald
3	Narva linn	30	Käina vald	57	Mustvee linn	84	Jõgeva vald	111	Audru vald
4	Pärnu linn	31	Tõrva linn	58	Jõgeva linn	85	Puka vald	112	Kolga-Jaani vald

5	Jõhvi vald	32	Tarvastu vald	59	Juuru vald	86	Ridala vald	113	Kaiu vald
6	Viljandi linn	33	Kunda linn	60	Alatskivi vald	87	Iisaku vald	114	Sangaste vald
7	Haapsalu linn	34	Kambja vald	61	Narva-Jõesuu linn	88	Halinga vald	115	Antsla vald
8	Kuressaare linn	35	Keila linn	62	Palupera vald	89	Kadrina vald	116	Värskala vald
9	Suure-Jaani vald	36	Albu vald	63	Jõelähtme vald	90	Vändra alev	117	Paistu vald
10	Rakvere linn	37	Loksa linn	64	Toila vald	91	Kanepi vald	118	Kohtla vald
11	Kohtla-Järve linn	38	Palamuse vald	65	Kernu vald	92	Märjamaa vald	119	Lavassaare vald
12	Türi vald	39	Vormsi vald	66	Aseri vald	93	Puurmani vald	120	Laeva vald
13	Otepää vald	40	Rapla vald	67	Vändra vald	94	Kose vald	121	Kihelkonna vald
14	Kärdla linn	41	Tapa vald	68	Pala vald	95	Muhu vald	122	Emmaste vald
15	Võru linn	42	Kehtna vald	69	Valjala vald	96	Konguta vald	123	Pajusi vald
16	Kiviõli linn	43	Leisi vald	70	Tahkuranna vald	97	Orava vald	124	Imavere vald
17	Kaarma vald	44	Põltsamaa linn	71	Mooste vald	98	Räpina vald	125	Järva-Jaani vald
18	Kihnu vald	45	Võnnu vald	72	Võru vald	99	Järvakandi vald	126	Taebala vald
19	Viimsi vald	46	Kõlleste vald	73	Rõuge vald	100	Meeksi vald	127	Saare vald
20	Elva linn	47	Anija vald	74	Noarootsi vald	101	Valgjärve vald	128	Orissaare vald
21	Põlva linn	48	Pühalepa vald	75	Varstu vald	102	Risti vald	129	Raikküla vald
22	Sillamäe linn	49	Haanja vald	76	Karksi vald	103	Ambla vald	130	Häädemeeste vald
23	Paide linn	50	Kõrgessaare vald	77	Tamsalu vald	104	Tõstamaa vald	131	Sõmerpalu vald
24	Valga linn	51	Väike-Maarja vald	78	Haaslava vald	105	Aegviidu vald	132	Tähtvere vald
25	Nõo vald	52	Tartu vald	79	Vinni vald	106	Nissi vald	133	Vihula vald
26	Kohila vald	53	Avinurme vald	80	Tõlliste vald	107	Pärsti vald	134	Paikuse vald
27	Rõngu vald	54	Ülenurme vald	81	Kallaste linn	108	Põlva vald	135	Rannu vald

136	Mäksa vald	163	Surju vald	190	Kareda vald	217	Rakvere vald
-----	------------	-----	------------	-----	-------------	-----	--------------

137	Vastse-Kuuste vald	164	Kõo vald	191	Keila vald	218	Pöide vald
138	Kõue vald	165	Võhma linn	192	Kärla vald	219	Piirissaare vald
139	Urvaste vald	166	Padise vald	193	Karula vald	220	Nõva vald
140	Helme vald	167	Martna vald	194	Koonga vald	221	Lüganuse vald
141	Lihula vald	168	Sonda vald	195	Saue linn	222	Oru vald
142	Saarde vald	169	Põltsamaa vald	196	Tootsi vald	223	Laimjala vald
143	Haljala vald	170	Lohusuu vald	197	Laekvere vald	224	Alajõe vald
144	Koigi vald	171	Kiili vald	198	Kullamaa vald	225	Mäetaguse vald
145	Are vald	172	Torma vald	199	Halliste vald	226	Illuka vald
146	Rakke vald	173	Mustjala vald	200	Ahja vald		
147	Mõniste vald	174	Kuusalu vald	201	Varbla vald		
148	Tori vald	175	Viiratsi vald	202	Harku vald		
149	Vigala vald	176	Peipsiääre vald	203	Mõisaküla linn		
150	Kasepää vald	177	Sauga vald	204	Saarepeedi vald		
151	Sindi linn	178	Torgu vald	205	Hummuli vald		
152	Puhja vald	179	Laheda vald	206	Tabivere vald		
153	Luunja vald	180	Abja vald	207	Misso vald		
154	Vaivara vald	181	Maidla vald	208	Paide vald		
155	Lümanda vald	182	Veriora vald	209	Ruhnu vald		
156	Püssi linn	183	Hanila vald	210	Õru vald		
157	Meremäe vald	184	Roosna-Alliku vald	211	Tudulinna vald		
158	Raasiku vald	185	Väätsa vald	212	Kõpu vald		
159	Põdrala vald	186	Lasva vald	213	Käru vald		
160	Koeru vald	187	Pihla vald	214	Saku vald		
161	Viru-Nigula vald	188	Vasalemma vald	215	Rae vald		

162	Rägavere vald	189	Saue vald	216	Mikitamäe vald		
-----	---------------	-----	-----------	-----	----------------	--	--

Tabel 34. Toetuste indeksi alusel moodustatud omavalitsuste pingeriida

1	Tallinna linn	28	Iisaku vald	55	Tamsalu vald	82	Võru vald	109	Järvakandi vald
2	Tartu linn	29	Varstu vald	56	Kõlleste vald	83	Toila vald	110	Audru vald
3	Narva linn	30	Kambja vald	57	Haaslava vald	84	Põlva vald	111	Meeksi vald
4	Jõhvi vald	31	Avinurme vald	58	Valjala vald	85	Kanepi vald	112	Kose vald
5	Pärnu linn	32	Kohila vald	59	Vändra vald	86	Rõuge vald	113	Jõgeva vald
6	Viljandi linn	33	Nõo vald	60	Albu vald	87	Tõlliste vald	114	Valgjärve vald
7	Nissi vald	34	Valga linn	61	Kadrina vald	88	Puurmani vald	115	Paistu vald
8	Türi vald	35	Tõrva linn	62	Keila linn	89	Noarootsi vald	116	Vastse-Kuuste vald
9	Haapsalu linn	36	Tartu vald	63	Alatskivi vald	90	Muhu vald	117	Laeva vald
10	Viimsi vald	37	Vara vald	64	Vändra alev	91	Jõelähtme vald	118	Värskla vald
11	Kuressaare linn	38	Rõngu vald	65	Tahkuranna vald	92	Aseri vald	119	Paldiski linn
12	Võru linn	39	Karksi vald	66	Loksa linn	93	Kernu vald	120	Puhja vald
13	Kärdla linn	40	Sõmeru vald	67	Põltsamaa linn	94	Kohtla-Nõmme vald	121	Rannu vald
14	Otepää vald	41	Ülenurme vald	68	Pühalepa vald	95	Salme vald	122	Taheva vald
15	Suure-Jaani vald	42	Tapa vald	69	Pala vald	96	Kaiu vald	123	Paikuse vald
16	Kohtla-Järve linn	43	Kihnu vald	70	Mooste vald	97	Räpina vald	124	Vihula vald
17	Kiviõli linn	44	Kunda linn	71	Anija vald	98	Torma vald	125	Lavassaare vald
18	Kaarma vald	45	Jõgeva linn	72	Võnnu vald	99	Kõrgessaare vald	126	Sõmerpalu vald
19	Maardu linn	46	Vastseliina vald	73	Palupera vald	100	Raikküla vald	127	Luunja vald
20	Paide linn	47	Mustvee linn	74	Haanja vald	101	Konguta vald	128	Kohtla vald
21	Ridala vald	48	Tarvastu vald	75	Palamuse vald	102	Tähtvere vald	129	Ambla vald
22	Rakvere linn	49	Käina vald	76	Vormsi vald	103	Kallaste linn	130	Kihelkonna vald

23	Elva linn	50	Pärsti vald	77	Vinni vald	104	Mustjala vald	131	Puka vald
24	Väike-Maarja vald	51	Kehtna vald	78	Narva-Jõesuu linn	105	Sindi linn	132	Emmaste vald
25	Sillamäe linn	52	Halinga vald	79	Märjamaa vald	106	Sangaste vald	133	Mäksa vald
26	Põlva linn	53	Leisi vald	80	Häädemeeste vald	107	Orava vald	134	Vaivara vald
27	Rapla vald	54	Juuru vald	81	Kolga-Jaani vald	108	Antsla vald	135	Risti vald

136	Pajusi vald	163	Tori vald	190	Veriora vald	217	Rakvere vald		
137	Tõstamaa vald	164	Rakke vald	191	Saue vald	218	Pöide vald		
138	Järva-Jaani vald	165	Kasepää vald	192	Laekvere vald	219	Piirissaare vald		
139	Urvaste vald	166	Sauga vald	193	Tootsi vald	220	Nõva vald		
140	Meremäe vald	167	Viru-Nigula vald	194	Harku vald	221	Lüganuse vald		
141	Saarde vald	168	Koeru vald	195	Keila vald	222	Oru vald		
142	Taebla vald	169	Rägavere vald	196	Kärla vald	223	Laimjala vald		
143	Imavere vald	170	Kõo vald	197	Varbla vald	224	Alajõe vald		
144	Saare vald	171	Surju vald	198	Karula vald	225	Mäetaguse vald		
145	Lümanda vald	172	Padise vald	199	Koonga vald	226	Illuka vald		
146	Aegviidu vald	173	Võhma linn	200	Kullamaa vald				
147	Helme vald	174	Laheda vald	201	Halliste vald				
148	Kõue vald	175	Martna vald	202	Ahja vald				
149	Lihula vald	176	Pihtla vald	203	Mõisaküla linn				
150	Püssi linn	177	Torgu vald	204	Saarepeedi vald				
151	Orissaare vald	178	Abja vald	205	Hummuli vald				
152	Mõniste vald	179	Sonda vald	206	Tudulinna vald				

153	Haljala vald	180	Põltsamaa vald	207	Tabivere vald		
154	Viiratsi vald	181	Lohusuu vald	208	Misso vald		
155	Are vald	182	Väätsa vald	209	Paide vald		
156	Vigala vald	183	Kiili vald	210	Kõpu vald		
157	Põdrala vald	184	Roosna-Alliku vald	211	Ruhnu vald		
158	Peipsiääre vald	185	Hanila vald	212	Käru vald		
159	Koigi vald	186	Lasva vald	213	Saku vald		
160	Kuusalu vald	187	Kareda vald	214	Rae vald		
161	Saue linn	188	Maidla vald	215	Õru vald		
162	Raasiku vald	189	Vasalemma vald	216	Mikitamäe vald		

Tabel 35. Koondindeksi alusel moodustatud omavalitsuste pingerida

1	Vormsi vald	28	Ridala vald	55	Tartu vald	82	Puhja vald
2	Tallinna linn	29	Kaarma vald	56	Tõrva linn	83	Rõuge vald
3	Harku vald	30	Paide linn	57	Kõue vald	84	Tähtvere vald
4	Tartu linn	31	Luunja vald	58	Pihla vald	85	Kambja vald
5	Rae vald	32	Lihula vald	59	Käina vald	86	Tarvastu vald
6	Saku vald	33	Toila vald	60	Mustvee linn	87	Aegviidu vald
7	Kiili vald	34	Põlva linn	61	Väike-Maarja vald	88	Abja vald
8	Jõelähtme vald	35	Ambla vald	62	Põlva vald	89	Vigala vald
9	Saue vald	36	Raasiku vald	63	Jõgeva vald	90	Koigi vald
10	Keila vald	37	Nõva vald	64	Pühalepa vald	91	Kullamaa vald

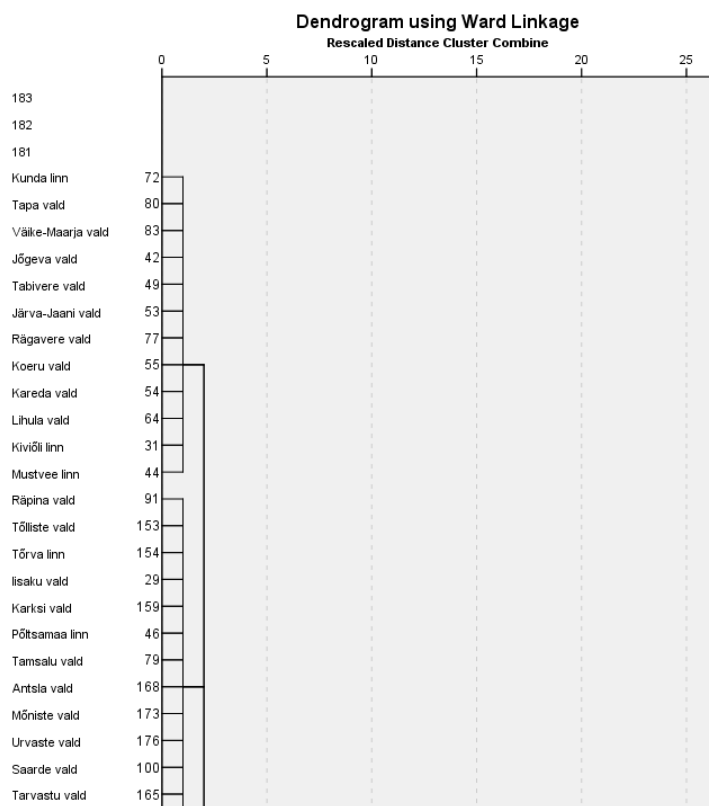
11	Saue linn	38	Muhu vald	65	Tapa vald	92	Laeva vald
12	Keila linn	39	Rapla vald	66	Kunda linn	93	Hanila vald
13	Paldiski linn	40	Tahkuranna vald	67	Torgu vald	94	Raikküla vald
14	Kohila vald	41	Kose vald	68	Rägavere vald	95	Are vald
15	Pärnu linn	42	Haapsalu linn	69	Kiviõli linn	96	Halinga vald
16	Kuessaare linn	43	Jõhvi vald	70	Audru vald	97	Meremäe vald
17	Kuusalu vald	44	Loksa linn	71	Valga linn	98	Võru vald
18	Võru linn	45	Lümanda vald	72	Orissaare vald	99	Rannu vald
19	Vihula vald	46	Sillamäe linn	73	Konguta vald	100	Vasalemma vald
20	Rakvere linn	47	Elva linn	74	Järva-Jaani vald	101	Vändra alev
21	Kernu vald	48	Maardu linn	75	Juuru vald	102	Võnnu vald
22	Anija vald	49	Türi vald	76	Kihelkonna vald	103	Põltsamaa vald
23	Ülenurme vald	50	Jõgeva linn	77	Vara vald	104	Haanja vald
24	Viljandi linn	51	Haljala vald	78	Kareda vald	105	Sindi linn
25	Noarootsi vald	52	Väätša vald	79	Paikuse vald	106	Mikitamäe vald
26	Narva linn	53	Nissi vald	80	Haaslava vald	107	Sõmeru vald
27	Kärdla linn	54	Tabivere vald	81	Koeru vald	108	Avinurme vald

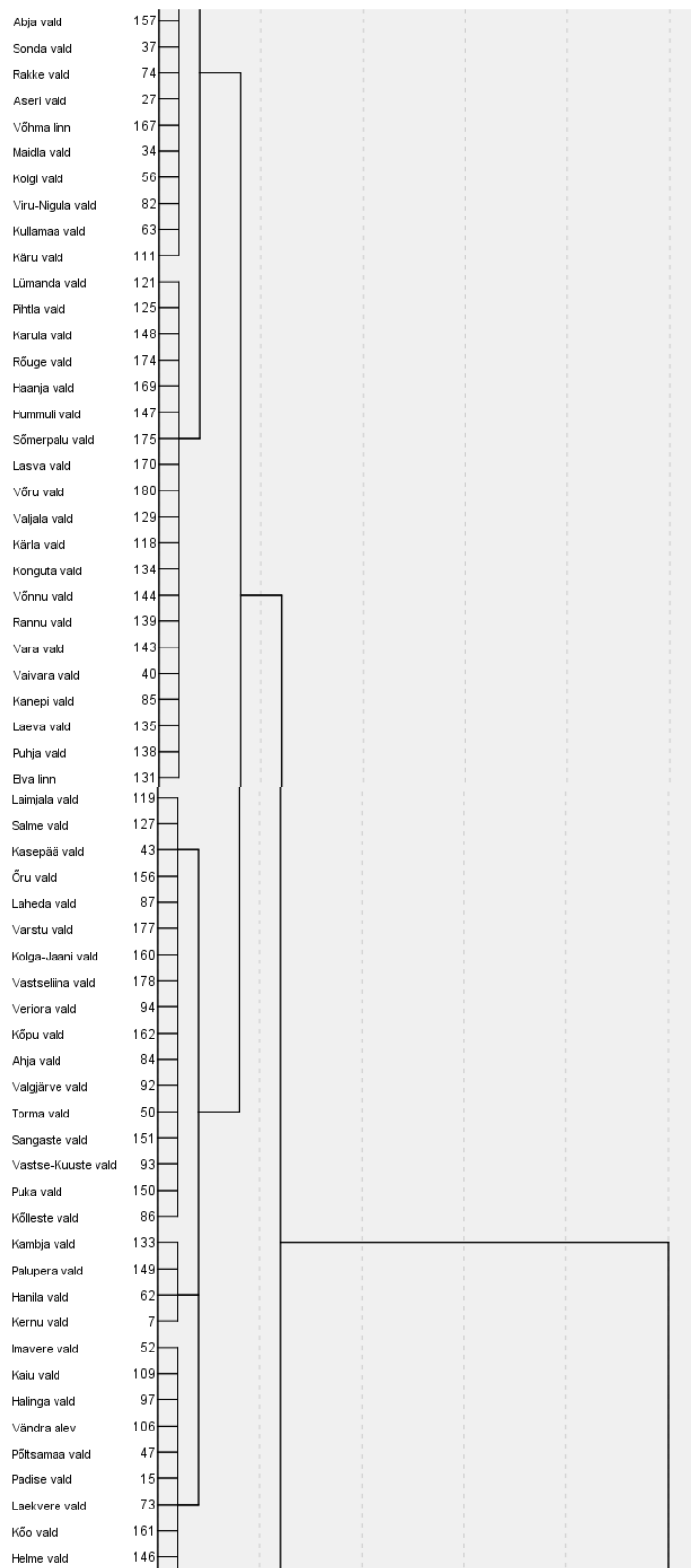
109	Iisaku vald	136	Maidla vald	163	Sangaste vald
110	Mustjala vald	137	Tudulinna vald	164	Varstu vald
111	Pöide vald	138	Pärsti vald	165	Laekvere vald
112	Räpina vald	139	Tõstamaa vald	166	Ahja vald
113	Viru-Nigula vald	140	Kohtla-Järve linn	167	Saare vald
114	Rakvere vald	141	Helme vald	168	Veriora vald
115	Imavere vald	142	Oru vald	169	Kõo vald

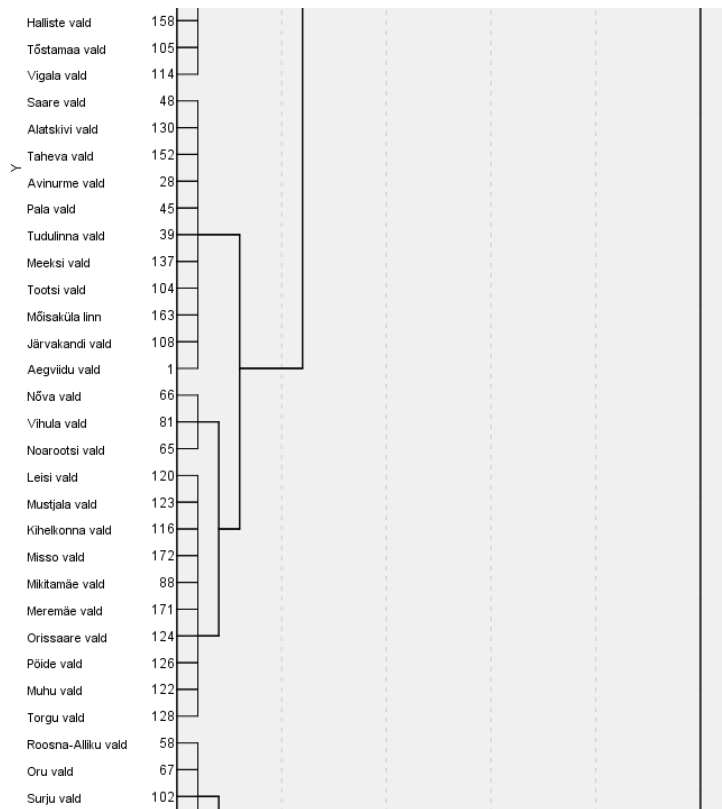
116	Padise vald	143	Tõlliste vald	170	Rakke vald
117	Saarde vald	144	Karula vald	171	Järvakandi vald
118	Karksi vald	145	Surju vald	172	Kõpu vald
119	Kadrina vald	146	Kohtla vald	173	Kolga-Jaani vald
120	Valjala vald	147	Torma vald	174	Taheva vald
121	Leisi vald	148	Salme vald	175	Puka vald
122	Põltsamaa linn	149	Alatskivi vald	176	Laheda vald
123	Tamsalu vald	150	Palupera vald	177	Mõisaküla linn
124	Kõlleste vald	151	Aseri vald	178	Kasepää vald
125	Kaiu vald	152	Vaivara vald	179	Tootsi vald
126	Kärla vald	153	Halliste vald	180	Õru vald
127	Käru vald	154	Valgjärve vald	181	
128	Urvaste vald	155	Meeksi vald	182	
129	Kanepi vald	156	Vastse-Kuuste vald	183	
130	Pala vald	157	Laimjala vald	184	
131	Mõniste vald	158	Sõmerpalu vald	185	
132	Antsla vald	159	Sonda vald	186	
133	Misso vald	160	Vastseliina vald	187	
134	Lasva vald	161	Võhma linn	188	
135	Roosna-Alliku vald	162	Hummuli vald	189	

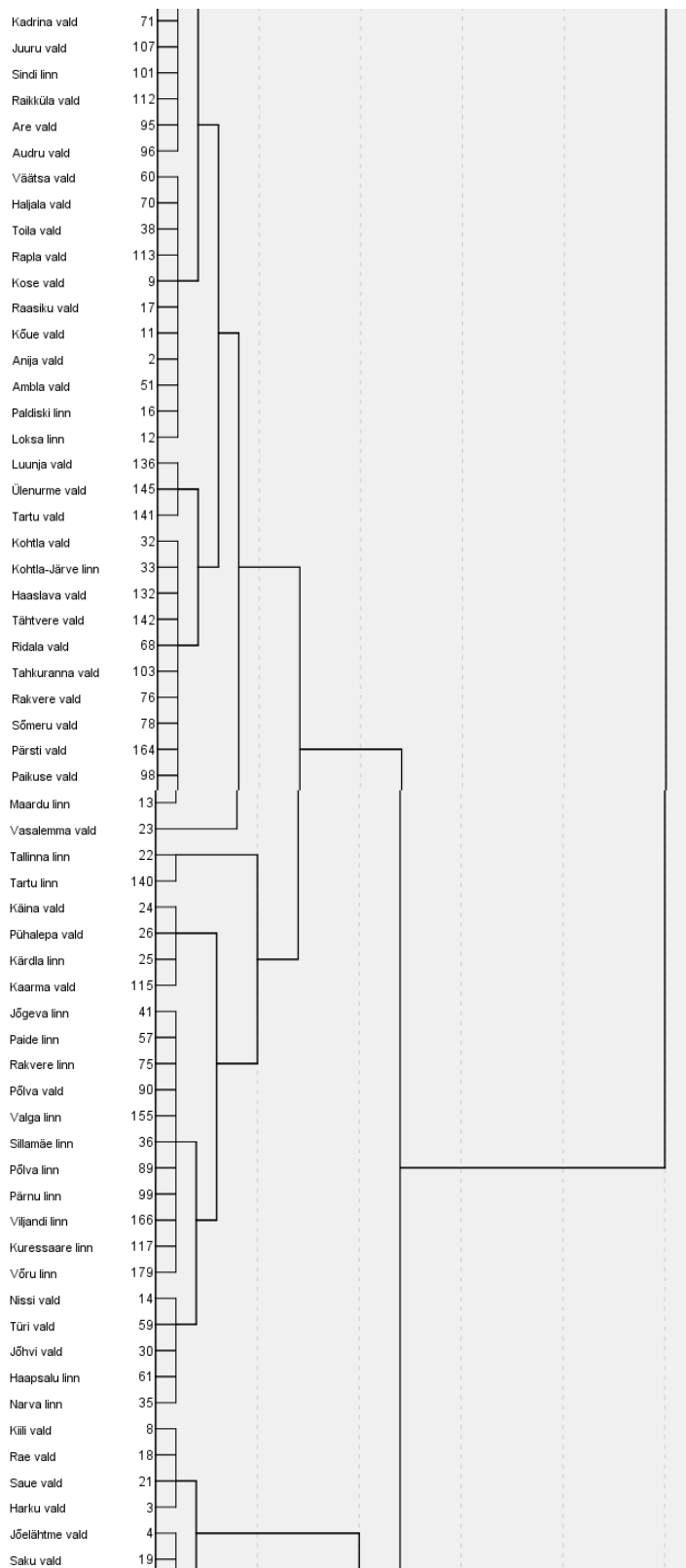
Lisa 6. Omavalitsuste klasteranalüüs

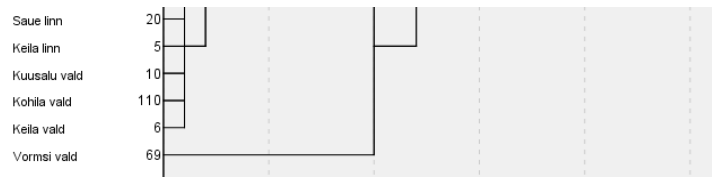
Joonis 15. Omavalitsuste klasterdumine haldusvõimekuse tegurite alusel

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, **Ragne Kasesalu**,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

OMAVALITSUSTE HALDUSVÕIMEKUSE JA DEMOKRAATIA MÕJU
REGIONAALARENGU TOETUSTE GEOGRAAFIALE,

mille juhendaja on **Garri Raagmaa**,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 19.05.2014